

ΕΘΝΙΚΟ
ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ
για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις

εγχειρίδιο

πράσινης

επιχειρηματικότητας

για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις

εγχειρίδιο

πράσινης

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

για μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις

Κεφάλαιο 1ο

Εισαγωγή	5
1.1. Στόχος του Οδηγού και εμπλεκόμενοι φορείς.....	6
1.2. Ο οδηγός είστε εσείς.....	8
1.3. Πώς πρέπει να χρησιμοποιηθεί αυτός ο Οδηγός.....	9

Κεφάλαιο 2ο

Η πράσινη επιχειρηματικότητα	13
2.1. Τι είναι (...και τι δεν είναι) η πράσινη επιχειρηματικότητα.....	14
2.2. Τέσσερις μύθοι και μια αλήθεια	23

Κεφάλαιο 3ο

Η πράσινη επιχειρηματικότητα στην πράξη	27
3.1. Πρασινίζοντας το επιχειρηματικό σχέδιο	28
3.2. Η πράσινη επιχειρηματική λογική	32
3.3. Πράσινα προϊόντα και υπηρεσίες: Εντοπίζοντας τις ευκαιρίες	33
3.3.1. Ευκαιρίες που προκύπτουν από τη νομοθεσία	33
3.3.2. Ευκαιρίες που προκύπτουν από το καταναλωτικό κοινό	34
3.3.3. Η αναποτελεσματικότητα στη χρήση πόρων δημιουργεί ευκαιρίες	37

Κεφάλαιο 4ο

Αλλάζοντας μια υφιστάμενη επιχείρηση σε πράσινη επιχείρηση	39
4.1. Εξοικονόμηση ενέργειας και ενεργειακή αποδοτικότητα.....	40
4.1.1. Η επιχείρηση ως καταναλωτής ενεργειακών προϊόντων και υπηρεσιών ..	40
4.1.2. Η επιχείρηση ως επενδυτής στο χώρο της ενέργειας.....	50
4.2. Μείωση αποβλήτων και ανακύκλωση.....	51
4.2.1. Διαχείριση αποβλήτων.....	52
4.2.2. Διαχείριση νερού	55
4.3. Πράσινες προμήθειες	59
4.4. Πράσινες μεταφορές	61

4.4.1. Μεταφορές προϊόντων	61
4.4.2. Μετακινήσεις πελατών	62
4.4.3. Μετακινήσεις υπαλλήλων.....	64
4.5. Περιβαλλοντική διαχείριση και πιστοποίηση.....	66
4.5.1. Τι είναι περιβαλλοντική διαχείριση	66
4.5.2. Πώς μπορεί να εφαρμοστεί.....	67
4.5.3. Ποια οργανωμένα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης υπάρχουν	69
4.5.4. Οικολογική πιστοποίηση	70

Κεφάλαιο 5ο

Χρήσιμες συμβουλές για επιτυχημένη εφαρμογή.....

73

5.1. Αποτύπωση πλάνου, ποσοτικός προσδιορισμός στόχων, έλεγχος	74
5.2. Εμπλοκή - ευαισθητοποίηση εργαζομένων και ανάπτυξη κουλτούρας	76
5.3. Προβολή & Επικοινωνία	77
5.3.1. Περιβαλλοντικές Εκθέσεις.....	78
5.3.2. Οικολογικά σήματα.....	79
5.3.3. Λοιποί τρόποι προβολής	80
5.4. Ευκαιρίες Χρηματοδότησης	81

Γλωσσάρι

96

Πηγές.....

100

Στο διαδίκτυο	100
Μικρομεσαίες επιχειρήσεις και πράσινη επιχειρηματικότητα.....	100
Ενέργεια και κλιματικές αλλαγές	101
Απόβλητα	103
Διαχείριση και εξοικονόμηση νερού.....	104
Πράσινες προμήθειες.....	104
Μεταφορές και εφοδιαστική αλυσίδα.....	105
Περιβαλλοντική διαχείριση	105
Περιβαλλοντική διαχείριση-Τουρισμός	106
Πηγές χρηματοδότησης.....	107
Βιβλιογραφία και Αρθρογραφία	109
Άλλες πηγές	111
Στοιχεία επικοινωνίας με αρμόδιους φορείς	111

1

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1.1. Στόχος του Οδηγού και εμπλεκόμενοι φορείς

Η δημιουργία και η ανάπτυξη μιας Μικρής και Μεσαίας Επιχείρησης (ΜΜΕ) δεν είναι μόνο μια συναρπαστική εμπειρία, αλλά και μια τεράστια πρόκληση. Καθώς οι Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις αποτελούν τη ραχοκοκαλιά της ευρωπαϊκής οικονομίας και καταλυτικό παράγοντα για την ανταγωνιστικότητα της ελληνικής, η αρχή «Σκέψου πρώτα σε Μικρή Κλίμακα» (“Think Small First”) τοποθετεί τις ανάγκες και τις ιδιαιτερότητες των ΜΜΕ στην κορυφή κάθε φιλικής προς την επιχειρηματικότητα πολιτικής.

Ωστόσο, το επιχειρηματικό περιβάλλον των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων αλλάζει με ραγδαίους ρυθμούς. Τα σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα, όπως η αλλαγή του κλίματος, η τάση για ολοένα αυστηρότερη περιβαλλοντική νομοθεσία και η αυξανόμενη ζήτηση φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων και υπηρεσιών, φέρνουν αντιμέτωπες τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις με μια επιπρόσθετη πρόκληση: το πάντρεμα της επιχειρηματικής δραστηριότητας με την προστασία και την αναβάθμιση του περιβάλλοντος. Γιατί όμως η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στη λειτουργία, τα προϊόντα και τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης έχει πάψει να συνιστά ζήτημα ευαισθησίας και έχει αναδειχθεί σε προϋπόθεση για την επιβίωσή της;

Η ανάγκη για μακροπρόθεσμη προστασία και διαχείριση του περιβάλλοντος, ώστε η ανάπτυξη του σήμερα να μη γίνεται σε βάρος του αύριο και των μελλοντικών γενεών, έχει σπάσει την αρνητική σύνδεση ανάμεσα στο κόστος προστασίας του περιβάλλοντος και την οικονομική ανάπτυξη. Το ενδιαφέρον της αγοράς στρέφεται στην ανάπτυξη της συνεχώς ανερχόμενης «πράσινης οικονομίας», προσφέροντας ώθηση στην προαγωγή της «πράσινης» καινοτομίας και των νέων «πράσινων» θέσεων απασχόλησης, ειδικά στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Στο πλαίσιο αυτό, η λεγόμενη πράσινη επιχειρηματικότητα αναδύεται σήμερα ως μια νέα μορφή οικονομικής δραστηριότητας, τοποθετώντας στο επίκεντρο της συζήτησης την ιδιωτική, επιχειρηματική πράσινη πρωτοβουλία. Η προστασία του περιβάλλοντος έχει πάψει να είναι «βάρος» για τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις και ξεκινά να συνιστά λύση βελτίωσης του επιχειρησιακού περιβάλλοντος και νέα ευκαιρία απόκτησης ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος στην εγχώρια και διεθνή αγορά. Είναι μια μορφή επιχειρηματικότητας, που μπορεί να αποτελέσει επιλογή ανάπτυξης τόσο για τις νέες, όσο και για τις υφιστάμενες μικρομεσαίες επιχειρήσεις, καθώς προσαρμόζεται σε όλους τους κλάδους της οικονομίας, αλλά και σε κάθε επιχειρηματικό μέγεθος.

Οι σύγχρονες οικονομικές εξελίξεις, αλλά κυρίως η ίδια η φύση, αναδεικνύουν με επιτακτικό τρόπο την ανάγκη προσαρμογής των επιχειρηματικών σχεδίων των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων στο μεταβαλλόμενο οικονομικό και επιχειρηματικό περιβάλλον ως την καταλληλότερη λύση. Η προώθηση ενός βιώσιμου επιχειρηματικού μοντέλου, που έχει ταυτόχρονα πυλώνες την κερδοφορία και την ανάπτυξη, αλλά και την προστασία του περιβάλλοντος, προσφέρει οφέλη σε όλους: επιχειρηματίες, συνεργάτες, προμηθευτές, πελάτες, πράσινους καταναλωτές, στην κοινωνία, στο περιβάλλον.

Ο οδηγός με τίτλο ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟ ΠΡΑΣΙΝΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΓΙΑ ΜΙΚΡΕΣ ΚΑΙ ΜΕΣΑΙΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ προσπαθεί να ρίξει περισσότερο φως στις προοπτικές του νέου, δυναμικού και σε πολλούς άγνωστου κόσμου των «πράσινων» επιχειρηματικών δράσεων και πρακτικών, συμβάλλοντας στην αλλαγή του τρόπου με τον οποίο σκέπτονται και επιχειρούν σήμερα οι Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις στην Ελλάδα.

Πιο συγκεκριμένα, το εγχειρίδιο έχει ως στόχο:

- ▶ Να διευκολύνει την πρόσβαση του επιχειρηματία στις απαραίτητες πληροφορίες, δίνοντας έτσι ειδικές απαντήσεις σε ερωτήματα που μπορεί να έχουν δημιουργηθεί από μια συγκεκριμένη αντίληψη γύρω από το «πράσινο επιχειρείν».
- ▶ Να παρουσιάσει το εύρος των δυνατοτήτων και προοπτικών που υπάρχουν στην ελληνική αγορά για ανάπτυξη επιτυχημένων πρακτικών «πράσινης» επιχειρηματικότητας.
- ▶ Να αναδείξει τρόπους βελτίωσης του περιβαλλοντικού αποτυπώματος μιας επιχείρησης.
- ▶ Να προβάλλει τα κίνητρα για να υιοθετηθεί μια νέα επιχειρηματική φιλοσοφία, όπου η θετική σχέση μεταξύ περιβαλλοντικής και οικονομικής απόδοσης είναι απαραίτητη για τη βιωσιμότητα μιας επιχείρησης.
- ▶ Να καταγράψει τις δυνατότητες χρηματοδότησης των «πράσινων» επιχειρηματικών σχεδίων.
- ▶ Να βοηθήσει να προσαρμοστούν τα επιχειρηματικά σχέδια σύμφωνα με τις σύγχρονες συνθήκες της νέας «πράσινης» αγοράς.
- ▶ Να ωθήσει στην αξιοποίηση όλων των επιχειρηματικών δυνατοτήτων, τα οφέλη και τις ευκαιρίες που προσφέρει η ορθή διαχείριση του περιβάλλοντος.
- ▶ Να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα μιας επιχείρησης στην ελληνική αλλά και τη διεθνή αγορά.

Ο οδηγός αυτός έχει σκοπό να προ(σ)καλέσει όλες τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις να ανταποκριθούν θετικά στην πρόκληση της προσαρμογής, υιοθετώντας ένα νέο τρόπο σκέψης και δράσης, καθώς οι σημερινές επιχειρηματικές τους κινήσεις και πρακτικές θα κρίνουν σε μεγάλο βαθμό την ανταγωνιστικότητά τους στις αγορές του αύριο.

Το έργο αυτό εντάσσεται στο πλαίσιο των πρωτοβουλιών του Φόρουμ Επιχειρηματικότητας, που αποτελεί μια πλατφόρμα διάχυσης βέλτιστων πρακτικών του Εθνικού Παρατηρητηρίου για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις του EOMMEX. Για τους σκοπούς του έργου, το Φόρουμ συγκρότησε τα παρακάτω όργανα:

- τη Συντονιστική Επιτροπή, η οποία είχε κυρίως επιτελική, συμβουλευτική αρμοδιότητα, ενώ παράλληλα ανέλαβε το γενικό συντονισμό της ομάδας και την παραλαβή και έγκριση των παραδοτέων. Ειδικότερα, η Επιτροπή είχε τα εξής μέλη: το Δρ. Ελευθέριο Σκανδάλη (Διευθύνοντα Σύμβουλο του EOMMEX), το Γεώργιο Ζησιμάτο (Εκπρόσωπο της ΕΣΣΕ), το Γεώργιο Καββαθά (Αντιπρόεδρο της ΓΣΕΒΕΕ), τον Παναγιώτη Αγκιάδη (Γενικό Γραμματέα της ΚΕΕ), το Χαράλαμπο Λεμονόπουλο (Ειδικό Επιστημονικό Συνεργάτη της ΚΕΕ), το Σπύρο Λιούκα (Καθηγητή του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών), τη Νάνσυ Παπαλεξανδρή (Καθηγήτρια του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών), την Αθηνά Πνευ-

ματικάτου (Προϊσταμένη Τμήματος ΓΤΒ του ΥΠΑΝ) και τη Γιαννούλα Κωμοδρόμου (Διευθύντρια του Εθνικού Παρατηρητηρίου για τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις),

- την Ομάδα Τεχνικής Στήριξης με πρόεδρο το Σύρο Κοσκοβόλη (Δ/ντη Συμβουλευτικών Υπηρεσιών, EOMMEX) και μέλη την Άσπα Μπράτι και το Μηνά Βακαλόπουλο (Στελέχη της Δ/σης Εθνικού Παρατηρητηρίου του EOMMEX).
- την Ομάδα Εργασίας, η οποία ανέλαβε να εξετάσει θέματα που παρουσιάζουν ειδικό ενδιαφέρον για τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις σχετικά με την πράσινη επιχειρηματικότητα και να ασχοληθεί με τη συγγραφή του οδηγού. Η Ομάδα Εργασίας για την Πράσινη Επιχειρηματικότητα απαρτίζεται από τους: Αλέξανδρο Κανδαλέπα (Οικονομολόγο), Μαρία Μαρκουλή (Διεθνολόγο με ειδίκευση στο Περιβάλλον και την Αειφόρο Ανάπτυξη) και Γιώργο Παπαγιαννάκη (Υποψήφιο Διδάκτορα του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών).
- τους Rapporteurs, Νίκο Σελλά (Χημικό Μηχανικό, Msc Υγιεινολόγο Μηχανικό) και Δρ. Στάθη Κουρνιώτη (Χημικό Μηχανικό) που εκτός από τη συμμετοχή τους στη συγγραφή του οδηγού είχαν την κύρια ευθύνη για το συντονισμό της Ομάδας Εργασίας και την επιμέλεια των παραδοτέων.

1.2. Ο οδηγός είστε εσείς

Είστε Μικρή ή Μεσαία Επιχείρηση;

Στην περίπτωση που αναρωτιέστε για το εάν ανήκετε στην κατηγορία των Μικρών ή Μεσαίων Επιχειρήσεων, ο ορισμός που παρέχει η Ευρωπαϊκή Ένωση περιλαμβάνει τις παρακάτω κατηγορίες:

Κατηγορία επιχειρήσεων	Αριθμός εργαζομένων	Κύκλος Εργασιών	Συνολικός Ισολογισμός
Μεσαίες	Λιγότεροι από 250	Δεν υπερβαίνει τα 50 εκατ. €	Δεν υπερβαίνει τα 43 εκατ. €
Μικρές	Λιγότεροι από 50	Δεν υπερβαίνει τα 10 εκατ. €	Δεν υπερβαίνει τα 10 εκατ. €
Πολύ Μικρές	Λιγότεροι από 10	Δεν υπερβαίνει τα 2 εκατ. €	Δεν υπερβαίνει τα 2 εκατ. €

Γιατί είναι αυτός ο οδηγός χρήσιμος για την επιχείρησή σας;

Ο οδηγός αυτός είναι ειδικά γραμμένος για τους επιχειρηματίες των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων.

Για τη συγγραφή του έχουν ληφθεί υπόψη οι ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων και προτείνεται η πράσινη ανάπτυξη ως η έξυ-

πνη επιλογή, τόσο για την ενίσχυση της οικονομικής αποδοτικότητας των προϊόντων και υπηρεσιών τους, όσο και για την τόνωση της ανταγωνιστικότητάς τους στην αγορά.

Ο οδηγός αυτός θα σας φανεί πολύ χρήσιμος, καθώς ανταποκρίνεται στο αίτημα όλων εκείνων που θέλουν, αλλά δεν έχουν αρκετή ενημέρωση ως προς το πώς να ξεκινήσουν ή να μετατρέψουν την Μικρή ή Μεσαία Επιχείρησή τους σε μια οικολογικά προσαρμοσμένη επιχείρηση.

- ▶ Εάν επιθυμείτε υψηλότερα επίπεδα ικανοποίησης και σταθερότητας των πελατών σας, εδώ θα βρείτε το πώς.
- ▶ Εάν αντιλαμβάνεστε τις περιβαλλοντικές πιυχές ως «περιορισμούς» και «περιττό κόστος», εδώ θα ανακαλύψετε γιατί μπορείτε να τις αντιλαμβάνεστε και ως ευκαιρίες.
- ▶ Εάν επιλέγετε να «είναι και δική σας ευθύνη», ο οδηγός σας εξηγεί τα πώς και τα γιατί.
- ▶ Εάν ψάχνετε τρόπους να επεκτείνετε τους ορίζοντες της επιχείρησής σας και να αναλάβετε πρωτοβουλίες με στόχευση και ορίζοντα, αλλά δεν ξέρετε τον τρόπο, πιθανόν εδώ να βρείτε τους τρόπους.

Η πράσινη ανάπτυξη είναι βέβαιο ότι θα ανοίξει νέα πεδία δράσης και νέες αγορές για τους δημιουργικούς επιχειρηματίες που θα αναλάβουν έγκαιρα πρωτοβουλίες. Οι Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις που θα έχουν περιβαλλοντικό προσαρμοσμένο θα έχουν σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα, μεγιστοποιώντας τα σχετικά οικονομικά και άλλα πολλαπλασιαστικά οφέλη τους.

Οι διορατικές και προνοητικές επιχειρήσεις θα έχουν τη δυνατότητα αφενός να ηγηθούν στην πορεία της οικονομίας του αύριο, δηλαδή του αποτελεσματικού συνδυασμού της προστασίας του περιβάλλοντος με την οικονομική ανάπτυξη, και αφετέρου να μετουσιώσουν την πείρα τους σε νέες ευκαιρίες στην αναδυόμενη πράσινη αγορά.

Τα κίνητρα και οι παρεχόμενες ενισχύσεις για τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις που θα μπορέσουν να προσαρμοσθούν είναι σημαντικά.

Όσο συντομότερα ανταποκριθούν οι επιχειρηματίες, τόσο μεγαλύτερες θα είναι οι πιθανές ευκαιρίες και τα δυνητικά οφέλη που θα απολάβουν.

Καίρια ερωτήματα που θα απαντηθούν:

- ▶ Συμφέρει μια επιχείρηση να έχει «πράσινο» προσαρμοσισμό;
- ▶ Μπορεί μια Μικρή ή Μεσαία Επιχείρηση να είναι στις μέρες μας βιώσιμη αν αγνοεί την προστασία του περιβάλλοντος και των φυσικών πόρων;
- ▶ Μπορεί το «πρασίνισμα» μιας επιχείρησης να συνδυαστεί με ευέλικτες και οικονομικά αποδοτικές λύσεις;
- ▶ Τα ενεργά βήματα προς την κατεύθυνση της πράσινης επιχειρηματικότητας μπορούν να δώσουν ανταγωνιστικό πλεονέκτημα σε μια Μικρή ή Μεσαία Επιχείρηση;

1.3. Πώς πρέπει να χρησιμοποιηθεί αυτός ο Οδηγός

Ο συγκεκριμένος οδηγός έχει δημιουργηθεί για να βοηθήσει τους έλληνες επιχειρηματίες να βρουν εύκολα και γρήγορα τις πληροφορίες που επιθυμούν σε σχέση με τις δυ-

νατότητες και τις ευκαιρίες της πράσινης επιχειρηματικότητας στην ελληνική και ευρωπαϊκή αγορά. Οι πληροφορίες που παρατίθενται έχουν ως στόχο να βοηθήσουν τον αναγνώστη να αποφασίσει εάν η υιοθέτηση και εφαρμογή πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον θα μπορούσε να είναι χρήσιμη για την επιχείρησή του σε σχέση με τους επιχειρηματικούς στόχους και τις προτεραιότητες που έχει θέσει.

Η παρούσα δημοσίευση αποτελεί μια πρώτη προσπάθεια αναγνώρισης και παροχής μεγαλύτερης προβολής των πλεονεκτημάτων των πράσινων επιχειρηματικοκεντρικών λύσεων και σχεδίων. Μέσα από μια συνοπτική και φιλική προς τον αναγνώστη ανάλυση, ο παρών οδηγός στοχεύει να ρίξει φως στην παρεξηγημένη από πολλούς και συγκεχυμένη έννοια της «πράσινης επιχειρηματικότητας». Να τη μετατρέψει από μια αόριστη «ιδέα» σε ευκαιρία ανάπτυξης, με σημαντικά ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα για κάθε Μικρή και Μεσαία Επιχείρηση.

Αποκωδικοποίηση των επισημάνσεων στο κείμενο που ακολουθεί:

- ▶ οι *επισημάνσεις με πλάγιους χαρακτήρες* παραπέμπουν σε έννοιες, οι οποίες αναλύονται συνοπτικά στο Γλωσσάρι που παρατίθεται στο τέλος του οδηγού,
- ▶ τα πλαίσια με τη λαδί απόχρωση () παρουσιάζουν συνοπτικά καλές πρακτικές και περιπτωσιολογικές μελέτες κάποιων Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων, με στόχο να συμβάλουν στην καλύτερη κατανόηση των πλεονεκτημάτων των πράσινων επιχειρηματικών πρακτικών και εφαρμογών,
- ▶ τα πλαίσια με τη γαλάζια απόχρωση () περιέχουν πρακτικές συμβουλές και κατατοπιστικές κατευθυντήριες γραμμές για τη διευκόλυνση του αναγνώστη.

Τα κεφάλαια σε αυτό τον οδηγό έχουν γραφτεί με τέτοιο τρόπο, ώστε να μπορούν να διαβαστούν μεμονωμένα. Ωστόσο, προτείνεται να τα διαβάσετε με τη σειρά που παρατίθενται, καθώς αυτό θα σας προσφέρει μια σταδιακή εξοικείωση με την ορολογία, αλλά και μια καλύτερη κατανόηση του «πράσινου επιχειρείν».

Οι ενότητες του οδηγού εστιάζουν με σειρά αναφοράς στα εξής:

Κεφάλαιο 1: παρέχονται κάποια απαραίτητα εισαγωγικά στοιχεία για τους σκοπούς και την προστιθέμενη αξία της παρούσας έκδοσης μαζί με μια συνοπτική επισκόπηση των βασικών σημείων του οδηγού.

Κεφάλαιο 2: αποσαφηνίζεται η έννοια της πράσινης επιχειρηματικότητας, ενώ επισημαίνονται τα πλεονεκτήματα της πράσινης επιχειρηματικότητας για το ελληνικό επιχειρηματικό περιβάλλον. Στη συνέχεια, αναφέρονται και καταρρίπτονται ορισμένοι μύθοι/προκαταλήψεις που κυρίως σχετίζονται με την ικανότητα των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων να εφαρμόσουν πρακτικές πράσινης επιχειρηματικότητας.

Κεφάλαιο 3: παρουσιάζονται βασικές ιδέες για το σχεδιασμό και την ανάπτυξη πράσινων προϊόντων και υπηρεσιών, ενώ παρατίθενται παραδείγματα όπου διάφορες Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις κατάφεραν να συνδυάσουν την εμπορική επιτυχία με την περιβαλλοντική καινοτομία.

Κεφάλαιο 4: αναλύονται οι τρόποι με τους οποίους το περιβάλλον μπορεί να αποτελέσει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τις υφιστάμενες επιχειρήσεις, παρουσιάζοντας τρόπους βελτίωσης των περιβαλλοντικών επιδόσεων των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων.

Κεφάλαιο 5: αναφέρονται χρήσιμες συμβουλές προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, η εφαρμογή των οποίων θα τις βοηθήσει να υλοποιήσουν με μεγαλύτερη επιτυχία και αποτελεσματικότητα πράσινες στρατηγικές. Παράλληλα, παρουσιάζονται οι ευκαιρίες χρηματοδοτικής ενίσχυσης των πράσινων πρακτικών μέσα από μια σειρά εθνικών και ευρωπαϊκών προγραμμάτων.

Στο **Γλωσσάρι** θα βρείτε πληροφορίες για έννοιες-κλειδιά που αναφέρονται στον οδηγό, ενώ στην ενότητα **Πηγές** θα έχετε πρόσβαση σε έναν κατάλογο με πηγές πληροφόρησης για τα θέματα εκείνα που επιθυμείτε να έχετε λεπτομερέστερη ενημέρωση.

Ελπίζουμε ότι ο παρών οδηγός θα αποδειχθεί πραγματικής αξίας στον επιχειρηματία που προσπαθεί να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της Μικρής και Μεσαίας Επιχείρησής του στο πλαίσιο της «πράσινης» αγοράς, μειώνοντας παράλληλα τις περιβαλλοντικές αρνητικές επιπτώσεις της επιχείρησής του.

Καλή ανάγνωση.

2

Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

2.1. Τι είναι (...και τι δεν είναι) η πράσινη επιχειρηματικότητα

Πράσινη επιχειρηματικότητα είναι εκείνη η μορφή οικονομικής δραστηριότητας η οποία θέτει την προστασία του περιβάλλοντος και της φύσης γενικότερα στο επίκεντρο της στρατηγικής της. Η πράσινη επιχειρηματικότητα συνίσταται στη θετική στάση της επιχείρησης απέναντι στην περιβαλλοντική προστασία, τόσο με τα προϊόντα ή υπηρεσίες που παράγει, όσο και με τις διαδικασίες παραγωγής. Η πράσινη επιχείρηση κρατάει θετική στάση απέναντι στην προστασία του περιβάλλοντος στο σύνολο των δραστηριοτήτων της.

Τα περισσότερα από τα σύγχρονα συστήματα παραγωγής και κατανάλωσης δημιουργήθηκαν σε εποχές όπου οι φυσικοί πόροι και οι αντοχές του φυσικού περιβάλλοντος θεωρούνταν ανεξάντλητοι. Είναι σαφές πως αυτή η υπόθεση δεν ισχύει πια και οι προσωπικές και επιχειρηματικές αποφάσεις πρέπει να προσαρμοστούν ανάλογα.

Μπορούν η δημιουργικότητα και ευελιξία που χαρακτηρίζουν μια μικρή επιχείρηση να τεθούν στην υπηρεσία του περιβάλλοντος;

Η απάντηση είναι σίγουρα ναι. Οι επιχειρήσεις που έχουν επενδύσει σε ένα πράσινο επιχειρηματικό μοντέλο δεν το κάνουν για να σώσουν το περιβάλλον, το κάνουν για να σωθούν οι ίδιες. Αυτός είναι πάντα και ο σκοπός μιας επιχείρησης.

Η πράσινη επιχειρηματική αντίληψη αναγνωρίζει ότι:

- ▶ Το επιχειρηματικό περιβάλλον είναι μέρος του φυσικού περιβάλλοντος. Όλοι οι φυσικοί πόροι που αξιοποιούνται στην «πραγματική οικονομία» προέρχονται από τη γη, τον αέρα και τη θάλασσα. Συνεπώς, η παγκόσμια μείωσή τους αποτελεί βασικό περιορισμό στην ανάπτυξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων.
- ▶ Τα κυρίαρχα παραγωγικά και καταναλωτικά συστήματα χαρακτηρίζονται από σπατάλη. Προέρχονται κατά κύριο λόγο από την αφθονία πετρελαίου και άλλων ορυκτών. Τα πιο έξυπνα παραγωγικά συστήματα βασίζονται στην αποτελεσματική αξιοποίηση πόρων (φυσικών, οικονομικών και ανθρώπινων) μειώνοντας στην πορεία και το οικολογικό τους αποτύπωμα.
- ▶ Στην εποχή της αφθονίας τυποποιημένων και βιομηχανικών προϊόντων η ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών αποτελεί κλειδί για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. Η πράσινη επιχείρηση εξ ορισμού παρέχει ποιοτικές υπηρεσίες που κάνουν τη ζωή των ανθρώπων καλύτερη.

Πώς μεταφράζονται τα παραπάνω σε επιχειρηματική δράση;

Η εφαρμογή μιας επιτυχημένης περιβαλλοντικής στρατηγικής αφορά:

- ▶ Τη δραστική βελτιστοποίηση της χρήσης των φυσικών πόρων, όπως το νερό, η ενέργεια και οι πρώτες ύλες. Εξοικονομώντας πόρους διασφαλίζεται η ύπαρξή τους για μεγαλύτερο διάστημα στο μέλλον.
Στον οδγό αυτό υποστηρίζεται η άποψη ότι οι επιχειρήσεις έχουν πολύ σημαντικά περιθώρια για θετική δράση. Τα παρακάτω στοιχεία μπορούν να δώσουν μια πλήρη εικόνα.
- ▶ Μια πράσινη επιχείρηση δεν έχει φύρα. Η φύρα είναι σπατάλη και χρημάτων και φυ-

σικών πόρων: κυριολεκτικά καταλήγει στα σκουπίδια, χωρίς προστιθέμενη αξία ή χρησιμότητα για τον καταναλωτή. Ωστόσο, στη φύση απλώς δεν υπάρχουν «σκουπίδια»: ό,τι δεν χρειάζεται σε έναν οργανισμό είναι τροφή για έναν άλλο.

- ▶ Η πράσινη επιχείρηση έχει ως στόχο την αποδοτικότερη κάλυψη των πραγματικών αναγκών του καταναλωτή. Δηλαδή, δεν παράγει απαραίτητως προϊόντα, αλλά εστιάζει στην παροχή ποιοτικών υπηρεσιών. Για τον καταναλωτή, η αξία των προϊόντων δεν έγκειται στο αντικείμενο, αλλά στην ικανοποίηση που προέρχεται από τη χρήση του. Αντίστοιχα, η πράσινη επιχείρηση εστιάζει στο πώς να καλύψει αυτή την ανάγκη. Έστω ένα οποιοδήποτε προϊόν, για παράδειγμα, το αυτοκίνητο. Σκοπός του καταναλωτή δεν είναι να έχει ένα αυτοκίνητο αλλά να μετακινείται. Αυτή είναι μια υπηρεσία που μπορεί να προσφερθεί από τα ΜΜΜ, τα ταξί αλλά και τις επιχειρήσεις μίσθωσης αυτοκινήτων.
- ▶ Μακροπρόθεσμα, σκοπός της πράσινης επιχείρησης θα πρέπει να είναι η επένδυση στην προστασία και αποκατάσταση του φυσικού περιβάλλοντος, όπου απειλείται. Η προστασία των οικοσυστημάτων και η δημιουργία νέων είναι η αποδοτικότερη επένδυση: με μικρή αρχική προσπάθεια η φύση δουλεύει για την αποκατάστασή της. Και αν αυτό φαίνεται μακρινό, μην ξεχνάτε ότι το πετρέλαιο παίρνει εκατομμύρια χρόνια για να δημιουργηθεί στο εργαστήριο της φύσης, αλλά τα δέντρα όχι.

Η αντιστάθμιση ρύπων (carbon offsetting) αποτελεί το χρηματοδοτικό εργαλείο με το οποίο δημιουργούνται ευκαιρίες για επενδύσεις σε φυσικούς πόρους. Στο πλαίσιο της αντιστάθμισης, μια επιχείρηση επενδύει στην παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ή στη φύτευση δένδρων. Η ανάγκη διασφάλισης της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης των μεγάλων επιχειρήσεων δημιουργεί ευκαιρίες για πολλές μικρότερες εταιρίες, οι οποίες, πέρα από βασικές μετρήσεις εκπομπών αερίων θερμοκηπίου των πελατών τους, προσφέρουν λύσεις για την αντιστάθμιση, οι οποίες περιλαμβάνουν την επένδυση σε έργα ΑΠΕ ή σε προγράμματα φυτεύσεων και αναδασώσεων. Πολλές από αυτές συνεργάζονται με οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης, προκειμένου να εξασφαλίσουν γη στην οποία φυτεύονται δένδρα χρηματοδοτούμενα από τους πελάτες τους.

Στην Ελλάδα, η επιχείρηση Plant-a-Tree κάνει ακριβώς αυτό. Οι δραστηριότητές της περιλαμβάνουν:

- Δενδροφυτεύσεις/ αναδασώσεις σε συνεργασία με εταιρίες, ιδιώτες, δήμους και άλλους φορείς
- Υιοθεσία αναδασωτέων περιοχών
- Εξειδικευμένα προγράμματα κορηγίας

Ήδη η Plant-a-Tree έχει κάνει φυτεύσεις και έχει συμμετάσχει σε αναδασώσεις στα Καλύβια, στην Καλλιτεχνούπολη, στην Κασσάνδρα Χαλκιδικής, στο Δήμο Παλλήνης και σε άλλα μέρη της Ελλάδας. Όλες οι παραπάνω αναδασώσεις έχουν χρηματοδοτηθεί από τους πελάτες της.

<http://www.plant-a-tree.gr>

Η πράσινη επιχειρηματικότητα σέβεται τους ρυθμούς της φύσης και στη φύση δεν υπάρχει εύκολο κέρδος. Σε ένα πλούσιο οικοσύστημα όπου επικρατεί αφθονία, όπως ένα δάσος ή ο βυθός της θάλασσας, η αφθονία είναι αποτέλεσμα των αλληλοσυμπληρούμενων σχέσεων μεταξύ όλων των ειδών - μικροοργανισμών, δέντρων και φυτών, ζώων, ανθρώπων και φυσικά εντόμων. Μπορείτε να δείτε το ρόλο μιας επιχείρησης στη στήριξη όλων αυτών;

Μια επιχείρηση δεν είναι πράσινη:

- ▶ **αν απλώς τηρεί την περιβαλλοντική νομοθεσία.** Η τήρηση της νομοθεσίας πρέπει να θεωρείται δεδομένη από όλες τις επιχειρήσεις και σε όλους τους τομείς, όχι μόνο στο περιβάλλον. Η πράσινη επιχείρηση συχνά υπερκαλύπτει τις απαιτήσεις του νόμου θέτοντας νέα πρότυπα.
- ▶ **αν απλώς αναλίσκεται σε δημόσιες σχέσεις.** Το πρασίσιμα μιας επιχείρησης ή ενός προϊόντος αφορά τις πραγματικές επιπτώσεις της παραγωγής του και όχι κάποιο επικοινωνιακό τέχνασμα. Η επικοινωνιακή προσέγγιση, χωρίς αντίστοιχο περιεχόμενο, υποτιμά τη νοημοσύνη του πελάτη και του καταναλωτή και μπορεί να αποβεί σε βάρος της επιχείρησης.

Η πράσινη επιχείρηση δε βλέπει το περιβάλλον ως περιοριστικό παράγοντα στη δημιουργία προστιθέμενης αξίας. Αντίθετα, επιστρατεύει τη δημιουργικότητά της για να βρει τρόπους να συμφιλιώσει την οικονομική δραστηριότητα με την προστασία του.

Μπορεί να φαίνεται ότι η πράσινη επιχείρηση είναι κάτι καινούριο και ριζικά διαφορετικό. Τα φαινόμενα απαιτούν όμως. Βασικά στοιχεία της πράσινης επιχειρηματικότητας, όπως η φειδώ και η χρήση τοπικών πρώτων υλών, δεν έχουν σχέση με την τεχνολογία, αλλά με την παράδοση. Επιπλέον, οι τοπικές παραδόσεις μπορούν να αποτελέσουν και ανταγωνιστικό πλεονέκτημα για τις επιχειρήσεις.

Το τουριστικό γραφείο MASTICULTURE στα Μεστά της Χίου ειδικεύεται στον οικοτουρισμό. Εκτός από τις βασικές υπηρεσίες στην ανεύρεση καταλύματος και τις ταξιδιωτικές διευκολύνσεις, το MASTICULTURE προσφέρει τη δυνατότητα συμμετοχής σε βιωματικές δραστηριότητες, όπως η επίδειξη της παραγωγής μαστίχας και της απόσταξης του σύκου, πεζοπορίες, μαθήματα χορών, καλαθοπλεκτικής, μαγειρικής και πολλά άλλα. Με αυτό τον τρόπο, η παραδοσιακή οικονομία του νησιού στηρίζεται και ηθικά και οικονομικά. Το MASTICULTURE βρίσκεται σε διαδικασία πιστοποίησης των περιβαλλοντικών του επιδόσεων με το «Σήμα Οικοϋπευθυνότητας» που παρέχεται από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου ως μια από τις "Περιβαλλοντικά Υπεύθυνες Επιχειρήσεις του Βορείου Αιγαίου".

www.masticulture.com

Οι αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί γυναικών αποτελούν εξαιρετικά παραδείγματα πράσινης επιχειρηματικότητας, καθώς συνδυάζουν την εκμετάλλευση τοπικών προϊόντων που παράγονται με βιολογικές μεθόδους με την ήπια μεταποίηση, η οποία δεν βλάπτει το περιβάλλον. Μερικά επιτυχημένα παραδείγματα συνεταιρισμών:

- Αγροτουριστικός συνεταιρισμός γυναικών Μεσοτόπου Λέσβου. Ιδρύθηκε το 1998 από 26 γυναίκες στο Μεσότοπο Λέσβου και παράγει παραδοσιακά γλυκά και άλλα προϊόντα, όπως ζυμαρικά, λαδοτύρι, συσκευασμένες βρώσιμες ελιές και χειροτεχνήματα. Σε μικρό χρονικό διάστημα τα προϊόντα του άρχισαν να έχουν μεγάλη ζήτηση και σύντομα εξελίχθηκε σε σύγχρονη μονάδα παραγωγής με δυνατότητα να υποστηρίζει την τροφοδοσία μεγάλων εκδηλώσεων.
- Γυναικείος αγροτικός συνεταιρισμός Κοκκινογείων Δράμας. Ιδρύθηκε το 1998 από γυναίκες του χωριού με σκοπό την παραγωγή και προώθηση παραδοσιακών προϊόντων της περιοχής, όπως ποντιακά ζυμαρικά, γλυκά, μαρμελάδες και λικέρ.
- Γυναικείος αγροτουριστικός συνεταιρισμός Ν. Αρτάκης. Ιδρύθηκε από γυναίκες της Ν. Αρτάκης στην Εύβοια και δημιουργεί αμυγδαλωτά, γλυκίσματα και ζυμαρικά. Έχει πιστοποιηθεί με σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης ISO 14001 και διαθέτει επισκέψιμο εργαστήριο μεταποίησης αγροτικών προϊόντων. Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του είναι η περίτεχνη διακόσμηση των γλυκισμάτων που τα μετατρέπει σε έργα τέχνης.

Θετική στάση στην πράσινη επιχειρηματικότητα γιατί...

Τα τελευταία χρόνια η διεθνής οικονομική αγορά, η κοινή γνώμη, οι σύλλογοι προστασίας των καταναλωτών, του περιβάλλοντος, αλλά και της αναβάθμισης της ποιότητας ζωής, ζητούν ολοένα και πιο επίμονα από τις επιχειρήσεις να βελτιώσουν τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις. Οι σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις από τη λειτουργία των επιχειρήσεων, σε συνδυασμό με την έλλειψη ή ακόμα και την εξάντληση πολλών φυσικών πόρων, έχουν αναδείξει την ανάπτυξη σε ζήτημα επιβίωσης, τόσο από οικονομική, όσο και από περιβαλλοντική άποψη.

Σε αυτό το πλαίσιο, η αρχή της "πρόληψης" της ρύπανσης αντί της "αποκατάστασης" των *περιβαλλοντικών ζημιών* έχει γίνει μέρος της αειφόρου επιχειρηματικής δράσης, στην προσπάθεια να βρεθεί μια ισορροπία μεταξύ κέρδους, περιβάλλοντος και ανθρώπων.

Γιατί όμως είναι προς το συμφέρον μιας Μικρής και Μεσαίας Επιχείρησης να δείξει περιβαλλοντική εγρήγορση και ευθύνη, εφαρμόζοντας πρακτικές φιλικές προς το περιβάλλον σε λειτουργικά της ζητήματα;

Η απόφαση για «επένδυση» στην υιοθέτηση οικολογικών πρακτικών κατά το σχεδιασμό, την παραγωγή, την ανάπτυξη, την προώθηση, τη διάθεση και τη χρήση των προϊό-

των και υπηρεσιών που προσφέρει μια Μικρή και Μεσαία Επιχείρηση είναι μια έξυπνη επιλογή γιατί:

...συμφέρει οικονομικά καθώς

► μπορεί να μειωθεί το λειτουργικό κόστος της επιχείρησης

Η εφαρμογή πράσινων επιχειρηματικών σχεδίων έχει άμεση επίπτωση στην τσέπη σας ως επιχειρηματία, καθώς η χρήση εργαλείων-πρακτικών εξοικονόμησης ενέργειας, όπως λαμπτήρες χαμηλής κατανάλωσης, ηλιακοί συλλέκτες, μηχανισμοί επεξεργασίας και διάθεσης αποβλήτων, εξοικονόμηση ύδατος, βιοκλιματικός σχεδιασμός κτιρίων και άλλες τεχνικές για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των φυσικών πόρων που χρησιμοποιούνται, οδηγούν τελικά στη μείωση του λειτουργικού κόστους της επιχείρησης (παρόλο που απαιτούν κάποια αρχική επένδυση, συχνά σημαντική).

Με την υιοθέτηση τεχνικών, όπως η *Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντος (ΟΠΠ)* και η *Ανάλυση του Κύκλου Ζωής* των Προϊόντων και των Υπηρεσιών, επιτυγχάνεται όχι μόνο καλύτερη διαχείριση της εσωτερικής λειτουργίας της επιχείρησής σας, αλλά και μείωση των εισροών σε όλα τα στάδια του κύκλου ζωής των παραγόμενων προϊόντων/υπηρεσιών σας (για παράδειγμα εισροές φυσικών πόρων και πρώτων υλών, χρήση νερού και ενέργειας) και των συσχετιζόμενων δαπανών.

Επομένως, σημαντικό κόστος το οποίο επιβαρύνει την επιχείρηση μπορεί να αποφευχθεί μέσα από τη βελτίωση της *περιβαλλοντικής αποδοτικότητάς της*. Έτσι, ζητήματα, όπως για παράδειγμα η διαχείριση των πρώτων υλών, η χρήση εναλλακτικών πηγών ενέργειας (όπως η ηλιακή και η αιολική), αλλά και η διάθεση των αποβλήτων μιας Μικρής και Μεσαίας Επιχείρησης, συνδέονται ευθέως και άμεσα με την *οικονομική αποδοτικότητά της*, επηρεάζοντας με τη σειρά τους τη συνολική αποδοτικότητα της χρήσης των πόρων, αλλά και την ποιότητα των παραγόμενων προϊόντων/υπηρεσιών.

Η αρχική επένδυση που απαιτείται για τη βελτίωση περιβαλλοντικής αποδοτικότητας, συνήθως, αποσβένεται σε μικρό χρονικό διάστημα. Αντίστοιχα, τα σταθερά λειτουργικά κόστη, όπως για παράδειγμα η εφαρμογή συστήματος περιβαλλοντικής διαχείρισης, μπορεί τελικά να αποβεί και κερδοφόρα αν αξιοποιηθεί δημιουργικά με όρους marketing.

Η μείωση του λειτουργικού κόστους, και άρα των δαπανών ανάπτυξης και παραγωγής ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας, δίνει τη δυνατότητα σε μια Μικρή ή Μεσαία Επιχείρηση να τα διαθέσει σε μειωμένες και άρα πιο ανταγωνιστικές τιμές.

► δημιουργούνται νέες εμπορικές ευκαιρίες για τη διάθεση του παραγόμενου προϊόντος/υπηρεσίας στην «πράσινη» αγορά

Η καταναλωτική ζήτηση οικολογικών προϊόντων συνιστά ισχυρό κίνητρο με πολλαπλασιαστικά οφέλη για μια Μικρή και Μεσαία Επιχείρηση που επιλέγει να ενισχύσει τις περιβαλλοντικές της προσπάθειες και να βελτιώσει συνακόλουθα τις περιβαλλοντικές της επιδόσεις. Η ενσωμάτωση της προστασίας του περιβάλλοντος στον προσανατολισμό μιας ΜΜΕ γίνεται οικονομικά αποδοτική, αφού στον τομέα του good marketing μπορεί να αποτελέσει ένα αξιόπιστο μέσο βελτίωσης της δημόσιας εικόνας της. Προς αυτή την κατεύθυνση, οι προμηθευτές, οι οικολογικές οργανώσεις, οι ανταγωνιστές και η δυναμική της πράσινης αγοράς συνιστούν ισχυρούς μοχλούς πίεσης που μπορούν να καταστήσουν έμμεσα υποχρεωτική τη στροφή της επιχειρηματικής δράσης μιας Μικρής και Μεσαίας Επιχείρησης σε μια πιο υπεύθυνη, βιώσιμη ανάπτυξη των προϊόντων/υπηρεσιών της, δίνοντας στην τελευταία πρόσβαση σε νέες κερδοφόρες αγορές.

Κατ' αυτό τον τρόπο προάγεται η «ελκυστικότητα» και άρα η ανταγωνιστικότητα της Μικρής και Μεσαίας Επιχείρησης, καθώς τα πράσινα χαρακτηριστικά ή η πιθανή οικολογική σήμανση των παραγόμενων προϊόντων/υπηρεσιών προσελκύουν μια νέα κατηγορία ευαισθητοποιημένων καταναλωτών και πελατών, με αποτέλεσμα αφενός η επιχείρηση να αποκτά ένα σημαντικό εμπορικό πλεονέκτημα και αφετέρου να αυξάνει το μερίδιό της στην αγορά.

Σύμφωνα με έρευνα του Εργαστηρίου Μάρκετινγκ του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, σε ένα δείγμα 500 ελλήνων καταναλωτών, η συντριπτική πλειοψηφία των ερωτηθέντων είχε θετική στάση απέναντι στις επιχειρήσεις που είναι ευαισθητοποιημένες ως προς το περιβάλλον, ενώ 1 στους 3 προσπάθησε να μάθει πόσο φιλικό προς το περιβάλλον ήταν τα προϊόντα πριν τα αγοράσει.

- **αξιοποιούνται αποτελεσματικά οι οικονομικές ευκαιρίες και τα κίνητρα που παρέχονται από το κράτος και την Ευρωπαϊκή Ένωση** (για περισσότερες πληροφορίες βλέπε το κεφάλαιο 5.4)

Ελκυστικά είναι και τα οικονομικά κίνητρα που χορηγούνται τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο για την ενίσχυση της *περιβαλλοντικής αποδοτικότητας* των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων και την προώθηση των οικολογικών καινοτομιών. Οι εθνικές και κοινοτικές ενισχύσεις περιλαμβάνουν χρηματοδοτήσεις για: προσαρμογή στην κοινοτική περιβαλλοντική νομοθεσία, εξοικονόμηση ενέργειας και χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, πραγματοποίηση περιβαλλοντικών ερευνών και μελετών, υιοθέτηση μεθόδων επαναχρησιμοποίησης, *ανακύκλωσης* και ανάκτησης των αποβλήτων, αποκατάσταση ρυπασμένων τόπων, εισαγωγή περιβαλλοντικά φιλικών τεχνολογιών, μετεγκατάσταση επιχειρήσεων σε νέους χώρους για λόγους προστασίας του περιβάλλοντος και πολλά άλλα.

Πέρα από τις οικονομικές ενισχύσεις, το κράτος πολλές φορές επιλέγει να παραχωρήσει φορολογικά κίνητρα και ελαφρύνσεις για να αποτρέψει την κατασπατάληση των

φυσικών πόρων και την υποβάθμιση του περιβάλλοντος, συμβάλλοντας κατ' αυτό τον τρόπο έμμεσα στη βελτίωση του επιπέδου προστασίας του περιβάλλοντος. Στόχος των πολιτικών «πράσινης κατεύθυνσης» του φορολογικού συστήματος είναι η μετακίνηση του φορολογικού βάρους από τα φιλικά προς το περιβάλλον αγαθά και υπηρεσίες προς εκείνα που επιβαρύνουν περισσότερο το περιβάλλον μέσα από την παροχή φιλοπεριβαλλοντικών οικονομικών κινήτρων, τόσο για τους παραγωγούς, όσο και για τους καταναλωτές.

Στη Νορβηγία οι οργανισμοί οι οποίοι είναι πιστοποιημένοι σύμφωνα με το πρότυπο περιβαλλοντικής διαχείρισης ISO 14000 ή είναι καταχωρημένοι στο Κοινοτικό Σύστημα EMAS πληρώνουν μόνο το μισό τέλος επιθεώρησης, ενώ σε μερικά κρατίδια της Γερμανίας το κόστος αδειοδότησης μειώνεται μέχρι και 30% για τους οργανισμούς που συμμετέχουν στο Κοινοτικό Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης & Ελέγχου EMAS.

► αυξάνονται οι πιθανότητες απόκτησης δανείου με ευνοϊκότερους όρους

Η εφαρμογή πράσινων πρακτικών μπορεί να είναι και ο λόγος για παροχή δανείου με ευνοϊκούς όρους, καθώς πολλές φορές συνοδεύεται από την εφαρμογή προληπτικών μέτρων για την αποφυγή πρόκλησης *περιβαλλοντικής ζημίας*. Η πρακτική αυτή είναι ήδη διαδεδομένη στις αναπτυγμένες οικονομίες. Αξίζει να σημειωθεί ότι σε χώρες της Ε.Ε. πολλές είναι εκείνες οι τράπεζες που αντιμετωπίζουν ευνοϊκότερα τις «πράσινες» Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις, είτε παρέχοντάς τους ευνοϊκότερους όρους δανειοδότησης, είτε διαθέτοντας «πράσινα» δάνεια για την κάλυψη των επιχειρηματικών τους σχεδίων, διευκολύνοντας κατ' αυτό τον τρόπο την πρόσβασή τους σε κεφάλαια. Ειδικότερα, πολλές τράπεζες διαθέτουν ένα σύστημα εγγυοδοσίας τραπεζικών δανείων για επιχειρηματικές πρωτοβουλίες και δράσεις που διασυνδέεται με την κάλυψη αναγκών των «πράσινων» Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων. Στην Ελλάδα προς το παρόν έχουν γίνει μεμονωμένα δειλά βήματα στην κατεύθυνση αυτή, πρέπει όμως να θεωρείται πολύ πιθανή η επέκταση δημιουργίας σχετικών τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών.

► δημιουργούνται ευνοϊκές προϋποθέσεις για την προσέλκυση «πράσινων» επενδύσεων

Η αποδεδειγμένη φιλοπεριβαλλοντική συμπεριφορά μιας Μικρής και Μεσαίας Επιχείρησης έχει πρόσθετη οικονομική αξία και για ένα ακόμα λόγο: προσελκύει νέες επενδύσεις αυξάνοντας το μερίδιο των «πράσινων» ΜΜΕ στην αγορά. Πράγματι, η βελτίωση της δη-

μόσιας εικόνας μιας ΜΜΕ και η συνακόλουθη ενίσχυση της αξιοπιστίας της συνιστούν καθοριστικά κριτήρια για την προσέλκυση επενδυτών με «πράσινες» προτεραιότητες.

Ειδικότερα, η εξοικονόμηση κόστους κατά την παραγωγή ενός προϊόντος ή την παροχή μιας υπηρεσίας, η χρήση τεχνολογιών εξοικονόμησης ενέργειας, η λειτουργία συστημάτων διαχείρισης αποβλήτων, αλλά και η δυνατότητα μιας επιχείρησης να ανταποκριθεί αποτελεσματικά στις αλλαγές του πράσινου επιχειρησιακού περιβάλλοντος, συνιστούν ισχυρά επενδυτικά κίνητρα και σημαντική κινητήρια δύναμη πίσω από τις αποφάσεις για «πράσινες» επενδύσεις. Σε αυτό το πλαίσιο η πράσινη επιχειρηματικότητα προσελκύει τις επενδύσεις, καθώς οι επενδυτές, επιδιώκοντας να διασφαλίσουν τα μακροπρόθεσμα συμφέροντά τους, προτιμούν να τοποθετούν κεφάλαια σε περιβαλλοντικά φιλικές λύσεις και να αποφεύγουν επιχειρήσεις που συνεχίζουν δραστηριότητες με υψηλές περιβαλλοντικές επιπτώσεις.

► εξασφαλίζονται ευνοϊκότεροι όροι ασφάλισης

Το «πρασίνισμα» μιας επιχείρησης βελτιώνει, επίσης, τη σχέση εμπιστοσύνης ανάμεσα σε αυτήν και τις ασφαλιστικές εταιρείες.

Πολλές ασφαλιστικές εταιρίες σε μια προσπάθειά τους να μειώσουν τις πιθανότητες πρόκλησης *περιβαλλοντικής ζημίας* και να ελαχιστοποιήσουν τις οικονομικές τους απώλειες από ενδεχόμενη περιβαλλοντική ευθύνη της ασφαλισμένης επιχείρησης, προμοδοτούν τις επιχειρήσεις που εφαρμόζουν πράσινες πρακτικές. Έτσι, δεν είναι λίγες οι φορές που προσφέρονται ιδιαίτερα ελκυστικά ασφαλιστικά προγράμματα ως μπόνους σε επιχειρήσεις που έχουν μια αποδεδειγμένη φιλοπεριβαλλοντική συμπεριφορά και είναι σε θέση να προσαρμόζονται στις μεταβολές του πράσινου επιχειρησιακού περιβάλλοντος, ελαχιστοποιώντας παράλληλα τις πιθανότητες έγερσης νομικών διεκδικήσεων για λόγους *περιβαλλοντικής ζημίας* εις βάρος τους.

...γίνεται πιο εύκολη η εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας

Οι επιχειρήσεις που επιλέγουν να εισάγουν προγράμματα ανάπτυξης προϊόντων και υπηρεσιών λαμβάνοντας υπόψη τις περιβαλλοντικές παραμέτρους ή επιλέγουν να εφαρμόσουν συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης ή αυξάνουν την περιβαλλοντική τους ασφάλεια και βρίσκονται σε καλύτερη θέση στο να ανταποκριθούν στην υφιστάμενη νομοθεσία (π.χ. μείωση αποβλήτων ή εξάλειψη τοξικών ουσιών, προδιαγραφές παραγωγής και χρήσης χημικών ουσιών κ.ά.). Κατ' αυτό τον τρόπο, ελαχιστοποιείται η πιθανότητα αφενός επιβολής κυρώσεων από τη μη τήρηση της νομοθεσίας και αφετέρου κακής δημοσιότητας, στην περίπτωση που προκύψουν περιβαλλοντικά προβλήματα.

Η τήρηση της περιβαλλοντικής νομοθεσίας προς αποφυγή επιβολής ποινικών κυρώσεων είναι ζήτημα καθοριστικής σημασίας για τη βιωσιμότητα μιας επιχείρησης, καθώς έχει σημαντικό οικονομικό και νομικό αντίκτυπο. Το βάρος της εκ των υστέρων προσαρμογής στην περιβαλλοντική νομοθεσία είναι πολύ μεγαλύτερο για τις μικρές επιχειρήσεις.

...σεβόμαστε το περιβάλλον

Το ότι οι Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις δεν έχουν σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις είναι ένας μύθος, καθώς το περιβαλλοντικό αποτύπωμα κάθε επιχείρησης ξεχωριστά, αλλά και του συνόλου των ΜΜΕ συνδυαστικά, είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Η ποιότητα του αέρα και του νερού, ο θόρυβος, η διατήρηση της άγριας ζωής και των οικοτόπων, η διαχείριση των φυσικών πόρων, η μείωση των απορριμμάτων, η *ανακύκλωση*, η προστασία από τις επικίνδυνες ουσίες και τα βιομηχανικά ατυχήματα

είναι μερικές μόνο περιβαλλοντικές πτυχές των δραστηριοτήτων, των προϊόντων ή/και των υπηρεσιών μιας ΜΜΕ που καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τις περιβαλλοντικές της επιπτώσεις. Η μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και άρα του περιβαλλοντικού βάρους της επιχείρησης είναι πέραν κάθε αμφιβολίας αναγκαία, όχι μόνο για μια αποτελεσματική πολιτική προστασίας του περιβάλλοντος που θα καταπολεμάει τη ρύπανση στην πηγή της, αλλά και για τον περιορισμό των περιβαλλοντικών κινδύνων που σχετίζονται με την επιχειρηματική δραστηριότητα κάθε Μικρής και Μεσαίας Επιχείρησης.

Οι «πράσινες» Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις είναι ένα μεγάλο συν για το περιβάλλον.

...διαθέτουμε ενισχυμένη επιχειρηματική κοινωνική υπευθυνότητα

Η ανάληψη πράσινων επιχειρηματικοκεντρικών λύσεων και πρωτοβουλιών εκλαμβάνεται σήμερα ως μια κοινωνικά υπεύθυνα επιλογή, την οποία όλο και περισσότερες επιχειρήσεις υιοθετούν σε όλο τον κόσμο. Η διάσταση της *εταιρικής κοινωνικής ευθύνης* (*Corporate Social Responsibility*) είναι ακόμα ένας σημαντικός λόγος για τον οποίο οι επιχειρηματίες πρέπει να λένε ναί στο «πράσινο επιχειρείν», καθώς με αυτό τον τρόπο καταφέρνουν όχι μόνο να ενσωματώσουν την υπευθυνότητα ως ουσιαστικό συστατικό της ανάπτυξης, αλλά και σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη να συνδυάσουν τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές φιλοδοξίες τους. Εκπέμποντας ένα σταθερό και ξεκάθαρο μήνυμα ως προς τις περιβαλλοντικές προτεραιότητες, μια Μικρή και Μεσαία Επιχείρηση όχι μόνο κερδίζει την αποδοχή της κοινωνίας, αλλά καταφέρνει να έχει και μια

παρουσία με διάρκεια στην αγορά. Επομένως, μια πράσινη εθελοντική επιχειρηματική συμπεριφορά, στο πλαίσιο της ευαισθητοποίησης, κατανόησης και ανάληψης της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, κάνει τους επιχειρηματίες σεβαστούς όχι μόνον επειδή παράγουν κέρδη, αλλά και για τη συμβολή και σωστή ανταπόκρισή τους στην κοινωνική πρόκληση της αποτελεσματικής προστασίας του περιβάλλοντος.

Η *εταιρική κοινωνική ευθύνη* αφορά όλες τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις.

2.2. Τέσσερις μύθοι και μια αλήθεια

Ο σκοπός της ενότητας αυτής είναι να καταρρίψει κάποιους μύθους (προκαταλήψεις - φοβίες) σχετικούς με την εφαρμογή πράσινης επιχειρηματικότητας από τους μικρομεσαίους επιχειρηματίες. Επιχειρείται, με άλλα λόγια, η κατάρριψη κάποιων «φραγμών» που ίσως αποθαρρύνουν τους μικρομεσαίους επιχειρηματίες προς αυτή την κατεύθυνση.

Μύθος 1ος: Η επιχείρησή μου είναι μικρή, δεν ευθύνομαι εγώ για τη ρύπανση του περιβάλλοντος

Ο μύθος: Τα περιβαλλοντικά θέματα δεν αφορούν τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις παρά μόνο τις μεγάλες βιομηχανικές μονάδες που ρυπαίνουν εμφανώς το φυσικό περιβάλλον. Συνεπώς, πέρα από τη συμμόρφωση με την περιβαλλοντική νομοθεσία, δεν υπάρχει κάποιος λόγος για περαιτέρω υιοθέτηση φιλικών προς το περιβάλλον πρακτικών. Η άποψη αυτή ενισχύεται όταν η Μικρή και Μεσαία Επιχείρηση δεν έχει παραγωγική δραστηριότητα (προφέρει υπηρεσίες, δραστηριοποιείται στο εμπόριο κτλ).

Η κατάρριψή του: Η λειτουργία οποιασδήποτε επιχείρησης, ανεξαρτήτως μεγέθους και τύπου δραστηριότητας, έχει σε κάποιο βαθμό αρνητικές συνέπειες στο φυσικό περιβάλλον. Ενδεικτικά, όλες οι επιχειρήσεις:

- ▶ χρησιμοποιούν ενεργειακούς πόρους (για φωτισμό, θέρμανση κτλ)
- ▶ χρησιμοποιούν νερό (στην παραγωγή ή όχι)
- ▶ χρησιμοποιούν μεταφορικά μέσα (για προϊόντα ή υπαλλήλους)
- ▶ έχουν κάποιου είδους τεχνολογικό εξοπλισμό (π.χ. ηλεκτρονικούς υπολογιστές)
- ▶ αναλώνουν πρώτες ύλες (χαρτί, πλαστικό, αλουμίνιο)

Οι παραπάνω δραστηριότητες, καθώς και πολλές άλλες, έχουν αρνητική επίδραση στο φυσικό περιβάλλον. Το σωρευτικό *οικολογικό αποτύπωμα* από τη λειτουργία των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων (που αποτελούν πάνω από το 99% του συνόλου των ελληνικών επιχειρήσεων) είναι σημαντικό. Εκτιμάται ότι στην Ελλάδα οι ΜΜΕ ευθύνονται για το 15-20% των συνολικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, λαμβάνοντας υπόψη την ενεργειακή τους κατανάλωση. Συνεπώς, η πράσινη επιχειρηματικότητα αφορά και τις ΜΜΕ, η λειτουργία των οποίων επιβαρύνει το φυσικό περιβάλλον.

Μύθος 2ος: Το κόστος είναι μεγάλο, δεν έχω τους πόρους.

Ο μύθος: Οι φιλικές προς το περιβάλλον πρακτικές έχουν μεγάλο κόστος και οι Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις δεν έχουν τους οικονομικούς πόρους που απαιτούνται. Ο μύθος αυτός αποτελεί και το μεγαλύτερο εμπόδιο που επικαλούνται οι ΜΜΕ προς το πράσινο επιχειρείν.

Η κατάρριψή του: Η άποψη ότι η περιβαλλοντική επιχειρηματικότητα βλάπτει την κερδοφορία των επιχειρήσεων και αποτελεί επιβαρυντικό παράγοντα για αυτές έχει αποδειχτεί ότι δεν ισχύει στην πράξη για πολλούς λόγους. Ενδεικτικά:

ποδεικτεί ότι δεν ισχύει στην πράξη για πολλούς λόγους. Ενδεικτικά:

- ▶ Οι περισσότερες περιβαλλοντικές πρακτικές δεν σχετίζονται πάντα με υψηλό κόστος, αλλά κυρίως με αλλαγή φιλοσοφίας. Δεν έχει βάση το «να κάνουμε περισσότερα πράγματα» αλλά το «να κάνουμε τα πράγματα αλλιώς». Πρακτικές όπως η *ανακύκλωση*, η συνετή χρήση πόρων, η χρήση φιλικών προς το περιβάλλον πρώτων υλών, η χρησιμοποίηση ενεργειακών λαμπτήρων, η «έξυπνη» θέρμανση των κτηρίων και πολλές άλλες, όχι μόνο δεν απαιτούν πόρους, αλλά αντιθέτως έχει αποδειχτεί ότι μειώνουν άμεσα το κόστος παραγωγής και λειτουργίας μιας επιχείρησης
- ▶ Πρακτικές που συνοδεύονται από υψηλό κόστος, όπως η αγορά «καθαρών» μηχανμάτων και οι επενδύσεις σε έρευνα και ανάπτυξη, αποδίδουν κέρδος μακροπρόθεσμα και πρέπει να αντιμετωπίζονται όπως οι υπόλοιπες επενδύσεις της επιχείρησης
- ▶ Στην αξιολόγηση «κόστος-όφελος» θα πρέπει να υπολογιστούν και οφέλη που δεν αποτιμώνται οικονομικά, όπως η βελτίωση της εικόνας της επιχείρησης, η αποφυγή ποινών, η δημιουργία καλών σχέσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη.

Μύθος 3ος : Δεν έχω την απαραίτητη τεχνογνωσία, τους κατάλληλους ανθρώπους.

Ο μύθος: Τα περιβαλλοντικά θέματα είναι πολύπλοκα στη διαχείρισή τους, χρειάζονται εξειδικευμένες γνώσεις και τους κατάλληλους ανθρώπους. Οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις δεν έχουν την τεχνογνωσία που απαιτείται, ούτε το ανθρώπινο δυναμικό.

Η κατάρριψή του: Τα περιβαλλοντικά θέματα δεν είναι ούτε λιγότερο ούτε περισσότερο πολύπλοκα από τα υπόλοιπα θέματα που απασχολούν καθημερινά μια επιχείρηση. Δεν απαιτούν ούτε περισσότερη ούτε λιγότερη γνώση από όση απαιτεί για παράδειγμα ένα πληροφοριακό σύστημα (π.χ. ERP) ή ένα σύστημα ποιότητας (π.χ. ISO 9000). Πρέπει, συνεπώς, να αντιμετωπίζονται όπως όλες οι υπόλοιπες καινοτομίες που εφαρμόζονται κατά καιρούς από τις επιχειρήσεις.

Επίσης, η πράσινη τεχνογνωσία δεν αναπτύσσεται από τη μία μέρα στην άλλη αλλά σε βάθος χρόνου. Ουσιαστικά αποτελεί ικανότητα διαχείρισης των περιβαλλοντικών παραμέτρων και αναπτύσσεται με την καθημερινή πρακτική και ενασχόληση. Καμία επιχεί-

ρηση, ανεξαρτητως μεγέθους και διαθεσιμότητας πόρων, δεν είχε από πριν τεχνογνωσία. Την απέκτησε με συνεχή ενημέρωση και προσπάθεια, μαθαίνοντας από τα λάθη της και κτίζοντας πάνω στις επιτυχίες της. Συνεπώς, η έλλειψη τεχνογνωσίας δεν πρέπει να αποθαρρύνει, αλλά αντίθετα να λειτουργεί ως κίνητρο για ενεργοποίηση προς αυτή την κατεύθυνση. Θα μπορούσατε συνεπώς να:

- ▶ Ενημερώνετε τακτικά για τις νέες μεθόδους και πρακτικές που είναι διαθέσιμες και εφαρμόζονται από άλλες επιχειρήσεις. Αξιολογήστε τις κατάλληλα και σκεφτείτε να εφαρμόσετε κάποιες από αυτές και στη δική σας επιχείρηση (ο οδηγός αυτός θα μπορούσε να αποτελέσει μια καλή αρχή...)
- ▶ Εκπαιδεύετε το προσωπικό σας με σχετικά σεμινάρια. Η τεχνογνωσία είναι ικανότητα και η ικανότητα αποκτάται από ανθρώπους και όχι από μηχανήματα
- ▶ Μη διστάζετε να δοκιμάζετε, να πειραματίζεστε και να καινοτομείτε. Ο καλύτερος τρόπος για να έχεις μια καλή ιδέα είναι να έχεις πολλές καλές ιδέες...Κάποιες θα αποτύχουν. Κάποιες όμως θα κάνουν τη διαφορά
- ▶ Να απευθύνεστε σε ειδικούς φορείς και επιστήμονες για θέματα στα οποία χρειάζεστε υποστήριξη.

Μύθος 4ος: Δεν έχω το χρόνο για να ασχοληθώ και με αυτό το θέμα. Υπάρχουν καθημερινές υποχρεώσεις που τρέχουν.

Ο μύθος: Οι καθημερινές υποχρεώσεις μιας μικρομεσαίας επιχείρησης είναι πολλές και απαιτητικές. Ο χρόνος και είναι περιορισμένος και πρέπει να διατίθεται στα θέματα που έχουν προτεραιότητα και σχετίζονται με την επιβίωση και ανάπτυξη των επιχειρήσεων στο σημερινό

ανταγωνιστικό περιβάλλον. Συνεπώς, δεν υπάρχει ο απαιτούμενος χρόνος για να ασχοληθεί μια μικρομεσαία επιχείρηση με τα περιβαλλοντικά ζητήματα.

Η κατάρριψή του: Δεν αποτελεί μύθο το γεγονός ότι ειδικά οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν να αντιμετωπίσουν πολλά καθημερινά αλλά και μακροπρόθεσμα ζητήματα. Και είναι αλήθεια ότι πολύ συχνά οι μικρομεσαίοι επιχειρηματίες «τρέχουν» πίσω από τις καθημερινές υποχρεώσεις. Δεν είναι αλήθεια όμως ότι τα περιβαλλοντικά ζητήματα δε θα έπρεπε να αποτελούν προτεραιότητα για αυτές.

Η συζήτηση σχετικά με την περιβαλλοντική ευθύνη των επιχειρήσεων άρχισε τη δεκαετία του 90 και έχει αρχίσει να γίνεται πράξη μόλις τα τελευταία χρόνια. Όμως, δεν αποτελεί μόδα που θα σβήσει με το πέρασμα του χρόνου. Και αυτό γιατί όλα άρχισαν από την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος. Και αυτή η υποβάθμιση δεν προβλέπεται να μειωθεί τα επόμενα χρόνια, το αντίθετο μάλιστα. Συνεπώς, αν όχι σήμερα, τότε σίγουρα αύριο, όλες οι επιχειρήσεις θα βρεθούν αντιμέτωπες με τις ευθύνες και υποχρεώσεις τους απέναντι στο πρόβλημα αυτό.

Με άλλα λόγια, τα περιβαλλοντικά δε θα έπρεπε να θεωρούνται ως δευτερεύοντα ή περιφερειακά ζητήματα από τις επιχειρήσεις. Αντιθέτως, θα ήταν συνετό να ενταχθούν στις καθημερινές διαδικασίες της κάθε επιχείρησης. Διότι κάποια στιγμή θα αναγκαστούν να το κάνουν και τότε αυτό θα γίνει κάτω από μεγαλύτερες πιέσεις και σε στενά περιθώρια χρόνου. Θα αναγκαστεί να γίνει με μεγαλύτερο κόστος και με προβλήματα προσαρμογής.

Είναι συνεπώς η πράσινη επιχειρηματικότητα θέμα πρώτης προτεραιότητας. Και σαν τέτοιο, θα πρέπει κάθε επιχείρηση να διαθέτει τον ανάλογο χρόνο και τους αντίστοιχους πόρους.

Και η αλήθεια..

Όλες οι επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως μεγέθους και κλάδου δραστηριότητας, οφείλουν, μπορούν και αξίζει (με την επιχειρηματική έννοια) να ασχοληθούν με την πράσινη επιχειρηματικότητα. Οφείλουν γιατί ευθύνονται σε μεγάλο βαθμό για την υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος. Μπορούν γιατί, αντίθετα με ότι πιστεύεται, τα περιβαλλοντικά ζητήματα δεν είναι περίπλοκα, δεν απαιτούν εξειδικευμένες γνώσεις και μεγάλες δαπάνες. Αξίζει διότι με το σωστό σχεδιασμό και την ανάλογη στρατηγική μπορούν να εξασφαλίσουν οφέλη και να συμβάλουν στη βελτίωση της ανταγωνιστικής θέσης των επιχειρήσεων.

3

Η ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΡΑΞΗ

3.1. Πρασινίζοντας το επιχειρηματικό σχέδιο

Το επιχειρηματικό σχέδιο αποτελεί το βασικό εργαλείο προγραμματισμού για μια επιχείρηση και τεκμηριώνει και αποτυπώνει τη στρατηγική και το πλάνο της. Οι πράσινες επιχειρήσεις, έχοντας θέσει την περιβαλλοντική προσασία στο επίκεντρο της στρατηγικής τους, ενσωματώνουν τη διάσταση αυτή και στο επιχειρηματικό τους σχέδιο.

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται οι βασικές παράμετροι που αφορούν την περιβαλλοντική διάσταση της λειτουργίας ανά βασική ενότητα ενός επιχειρηματικού σχεδίου.

Το υπόδειγμα που ακολουθεί αποτελεί προσαρμογή του σχεδίου που διδάσκεται στο MBA του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθήνας από την κα Ειρήνη Βουδούρη.

ΥΠΕΝΘΥΜΙΣΗ: Το Επιχειρηματικό Σχέδιο αποτελεί εσωτερικό έγγραφο μιας επιχείρησης και χρησιμοποιείται από τη διοίκηση και το προσωπικό, αλλά και τους τυχόν μετόχους, επενδυτές και δανειστές της επιχείρησης. Η αποτύπωση των περιβαλλοντικών στόχων διασφαλίζει την εσωτερική αφομοίωσή τους. Δεν θα πρέπει να συγχέεται με τη δήλωση περιβαλλοντικής ευθύνης που απευθύνεται κατά κύριο λόγο στο ευρύ κοινό.

Γενική περιγραφή της επιχείρησης / Ευκαιρίες της αγοράς

Η ενότητα αυτή περιλαμβάνει συνήθως το όραμα και την αποστολή της επιχείρησης. Η πράσινη επιχείρηση ορίζει την προσασία του φυσικού περιβάλλοντος και την ελαχιστοποίηση του οικολογικού αποτυπώματός της ως μέρος της αποστολής της. Η ένταξη της περιβαλλοντικής προσασίας στον πυρήνα της φιλοσοφίας της επιτρέπει στην επιχείρηση να την ενσωματώσει σε επιμέρους πολιτικές και τακτικές που προκύπτουν από τη γενικότερη στρατηγική της. Ακόμα, η αρχική αποστολή της επιχείρησης θα πρέπει να ενσωματώνει σε κάποιο βαθμό τις ευκαιρίες στην αγορά, οι οποίες προκύπτουν από τις πραγματικές ανάγκες προσασίας του περιβάλλοντος και τις αυξημένες απαιτήσεις του καταναλωτικού κοινού.

Προϊόντα / Υπηρεσίες

Εξ ορισμού, τα προϊόντα και οι υπηρεσίες μιας πράσινης επιχείρησης βελτιώνουν την ποιότητα του φυσικού περιβάλλοντος και μειώνουν τον αντίκτυπο των ανθρώπινων δραστηριοτήτων σε αυτό. Συχνά, συμβάλλουν στην ευαισθητοποίηση και συνευαισθητοποίηση του κοινού για τον περιβαλλοντικό πλούτο και την ανάγκη προσασίας του, όπως στην περίπτωση του οικοτουρισμού.

Οι τρόποι με τους οποίους τα προϊόντα και υπηρεσίες της πράσινης επιχείρησης βελτιώνουν την ποιότητα του περιβάλλοντος και της ζωής γενικότερα θα πρέπει να προσδιορίζονται σαφώς.

Ο ορισμός των πράσινων προϊόντων και των υπηρεσιών είναι το σημείο όπου καλείται ο επιχειρηματίας να θέσει σε λειτουργία όλη τη δημιουργική του δύναμη, προκειμένου να διαγνώσει και να εκμεταλλευτεί τις σχετικές επιχειρηματικές ευκαιρίες. Αυτές μπορεί να αφορούν υπηρεσίες εξοικονόμησης πόρων (ενέργειας, νερού, φύρας κ. ά.) για άλλες επιχειρήσεις, την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, την εμπορική προώθηση προϊόντων τα οποία παράγονται τοπικά και κατά την παραγωγή τους δεν επιβαρύνουν το περιβάλλον και πολλές άλλες.

Έρευνα αγοράς

Το βασικό ερώτημα που καλείται να απαντήσει η πράσινη επιχείρηση είναι αν μπορεί να διαθέσει στην αγορά ένα πράσινο προϊόν ή υπηρεσία σε ανταγωνιστικές τιμές.

Κατά κανόνα, η πράσινη επιχείρηση καλείται να διαφοροποιηθεί ριζικά σε σχέση με τους ανταγωνιστές της, αντιμετωπίζοντας εξ αρχής τις όποιες αδυναμίες στις περιβαλλοντικές επιδόσεις της. Η λογική αυτή οδηγεί και σε καινοτόμους τρόπους οργάνωσης της παραγωγής και διάθεσης προϊόντων ή υπηρεσιών. Δηλαδή, η πράσινη

επιχείρηση έχει εντοπίσει πιθανές αναποτελεσματικότητες στην οργάνωση της παραγωγής και της αγοράς, τις έχει αντιμετωπίσει και μοιραστεί το οικονομικό όφελος από την εξοικονόμηση με τον πελάτη της.

Ο επαναπροσδιορισμός της αγοράς από πράσινη σκοπιά σημαίνει πως υπάρχουν νέες ευκαιρίες αγοράς και πιθανοί πελάτες, οι οποίοι δεν έχουν καταγραφεί ακόμα σε κλαδικές μελέτες ή ανάλογα εργαλεία.

Ακόμα, στο πλαίσιο της ανάλυσης του πολιτικού και οικονομικού περιβάλλοντος –*ανάλυση PEST*–, η πράσινη επιχείρηση καλείται να διαγνώσει και συχνά να προβλέψει τις εξελίξεις που την επηρεάζουν. Για παράδειγμα, η επιχείρηση δεν εξετάζει το πώς θα τηρήσει την περιβαλλοντική νομοθεσία αλλά το πώς θα την υπερκαλύψει δραστικά σε όλες τις πτυχές της λειτουργίας και παραγωγής.

Στο πλαίσιο της ίδιας ανάλυσης θα πρέπει να συνεκτιμηθεί πως η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει ήδη μπει στην τροχιά της πράσινης ανάπτυξης και πως αργά αλλά σταθερά η Ελλάδα ενσωματώνει το κοινοτικό δίκαιο. Οι «πράσινοι φόροι» (δηλαδή η διακριτή φορολογική επιβάρυνση προϊόντων ή υπηρεσιών με σημαντικότερες περιβαλλοντικές επιπτώσεις από ομοειδή τους) ή οι απαλλαγές, ανάλογα με την περίπτωση, αναμένεται να αυξηθούν σημαντικά. Η επένδυση στην παραγωγή πράσινων προϊόντων και υπηρεσιών προλαβαίνει τις νομικές μεταβολές αλλά, κυρίως, τους ανταγωνιστές μιας επιχείρησης.

Η εφαρμογή της αρχής «*ο ρυπαίνων πληρώνει*» αναμένεται να επιβαρύνει σημαντικά τις επιχειρήσεις οι οποίες καλούνται να πληρώσουν για τον όγκο των αποβλήτων τους.

Η λογική της πράσινης επιχείρησης βασίζεται στην πρόληψη κινδύνων στους οποίους οι ανταγωνιστές της είναι εκτεθειμένοι, όπως οι αυξομειώσεις της τιμής του πετρελαίου.

Στρατηγική μάρκετινγκ

Ο τρόπος προώθησης και διάθεσης στην αγορά αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο της στρατηγικής οποιασδήποτε επιχείρησης και αφορά το σύνολο των προωθητικών ενεργειών, όχι μόνο τη διαφήμιση.

Ως προς την **τιμολόγηση** των προϊόντων και των υπηρεσιών μιας πράσινης επιχείρησης, τα οφέλη που προέρχονται από την εξοικονόμηση πόρων και την αποτελεσματικότητα στην παραγωγή θα πρέπει να μετακυλίνουν στον πελάτη προκειμένου να υπάρξει ανταγωνισμός στην αγορά.

Ως προς τη **διανομή**, θα πρέπει να επιλεχθούν τα λιγότερο ενεργοβόρα κανάλια διανομής. Τα περιθώρια εξοικονόμησης από την αποτελεσματική οργάνωση της διανομής μπορεί να είναι θεαματικά. Οι πράσινες επιχειρήσεις καλύπτουν τοπικές ανάγκες της αγοράς προτού επεκταθούν (βλ. και ενότητα 4.4).

Η **συσσκευασία** είναι ένα ισχυρό όπλο προώθησης, ταυτόχρονα όμως είναι και μία από τις μεγαλύτερες πηγές ρύπανσης του πλανήτη και καταλήγει συνήθως στα απορρίμματα. Η ελαχιστοποίηση των υλικών συσκευασίας ή η επιλογή βιοαποικοδομήσιμων υλικών αποτελεί βασική παράμετρο μιας πράσινης επιχείρησης.

Η συνεργασία με επιχειρήσεις οι οποίες έχουν επιβαρυνμένο περιβαλλοντικό προφίλ μπορεί να στοιχίσει σε πωλήσεις.

Επιχειρησιακός Σχεδιασμός

Ο επιχειρησιακός σχεδιασμός συνθίξεται να εστιάζει στην περιγραφή:

- ▶ της παραγωγικής διαδικασίας (για προϊόντα).
- ▶ των σταδίων ολοκλήρωσης της παροχής των προσφερόμενων υπηρεσιών (για υπηρεσίες).

Από τις παραπάνω περιγραφές, μπορούν να εντοπιστούν οι βασικές εισροές -οι οποίες είναι και πηγές κατανάλωσης φυσικών πόρων- και να συσχετιστούν με τις εκροές. Κατά τη διάρκεια του σχεδιασμού μιας νέας επιχείρησης οι πηγές αυτές μπορούν να αντιμετωπιστούν ή και να εξαλειφθούν, έχοντας κατά νου τη βελτίωση της απόδοσης του συνόλου της επιχείρησης και όχι των μεμονωμένων τμημάτων της. Οι πηγές αυτές αφορούν τα βασικά μηχανήματα και τις συνδέσεις τους, τις εισερχόμενες πρώτες ύλες, τις απαιτήσεις συντήρησης και οποιαδήποτε τυχόν εισροή σε πρώτες ύλες, ηλεκτρικό ρεύμα, νερό, καύσιμα.

Για παράδειγμα, αν μια οποιαδήποτε επιχείρηση είναι στο στάδιο κατασκευής μιας αποθήκης την οποία και θέλει να ψύξει, η πράσινη προσέγγιση δεν εστιάζει μόνο στην προμήθεια αποδοτικών κλιματιστικών, αλλά και στην ταυτόχρονη εξέταση κτιρίου και εξωτερικών χώρων και χώρου τοποθέτησης μηχανολογικού εξοπλισμού.

Η νέα πράσινη επιχείρηση έχει το πλεονέκτημα ότι μπορεί να σχεδιάσει από το μηδέν τη λειτουργία, τις διαδικασίες και τα προϊόντα της, με γνώμονα την αποδοτικότερη χρήση πόρων σε σχέση με την οργάνωση υφιστάμενων επιχειρήσεων.

Σε ό,τι αφορά τις εισροές επεξεργασμένων πρώτων υλών η πράσινη επιχείρηση εξασφαλίζει την κατά το δυνατόν πιστοποιημένη προέλευσή τους, σύμφωνα με αυστηρά κριτήρια περιβαλλοντικών επιδόσεων.

Τα αναμενόμενα οικονομικά οφέλη από την αποδοτικότερη οργάνωση της λειτουργίας μιας επιχείρησης θα πρέπει να συγκριθούν με τα λειτουργικά κόστη μιας επιχείρησης συμβατικής λειτουργίας. Δηλαδή, τυχόν αυξημένο κόστος επένδυσης θα πρέπει να συνεκτιμηθεί με το μειωμένο λειτουργικό κόστος το οποίο θα προκύψει.

Στη σύγκριση αυτή θα πρέπει να λαμβάνουμε υπόψη ότι το επιτόκιο δανεισμού για μια επένδυση είναι πάντα χαμηλότερο από το επιτόκιο για κεφάλαιο κίνησης, το οποίο μπορεί να χρειαστεί μια επιχείρηση για την κάλυψη λειτουργικών εξόδων.

Εσωτερική οργάνωση

Η διασφάλιση της ποιότητας είναι βασικό συστατικό της πράσινης επιχειρηματικότητας και ενσωματώνεται πάντα στο σχεδιασμό της. Επιπλέον, η αποτύπωση των διαδικασιών λειτουργίας της βοηθάει στον εντοπισμό των κέντρων κόστους και τη διαχρονική παρακολούθησή τους.

Κρίσιμο στοιχείο, επίσης, είναι η διαμόρφωση συνθηκών όπου το περιβαλλοντικό όραμα διαχέεται και διασφαλίζεται από τους ίδιους τους εργαζόμενους. (βλέπε κεφάλαιο 5.2)

Οικονομικό πλάνο

Στο οικονομικό πλάνο της επιχείρησης επιμέρους στοιχεία του στρατηγικού και επιχειρησιακού σχεδιασμού ποσοτικοποιούνται ως προς την αξία την οποία πρόκειται να δημιουργήσουν, μεταφράζονται δηλαδή σε χρήματα. Τα αποτελέσματα της επιχείρησης και οι βασικοί χρηματοοικονομικοί δείκτες υπολογίζονται βάσει συγκεκριμένων και τεκμηριωμένων παραδοχών.

Στην πράσινη επιχείρηση η οικονομική ανάλυση εστιάζει στην πρόβλεψη των οφελών από την εφαρμογή της περιβαλλοντικής της πολιτικής, όπως προκύπτει από τις αυξημένες πωλήσεις πράσινων προϊόντων και τη μείωση του λειτουργικού κόστους.

Οι παραδοχές, βάσει των οποίων προκύπτουν τα οικονομικά αποτελέσματα, θα πρέπει να υπολογιστούν λεπτομερώς, καθώς σε αυτό το σημείο κρίνεται η βελτιωμένη αποδοτικότητα της πράσινης επιχείρησης. Στην πράξη, υπάρχουν κωδικόι και κατηγορίες εξόδων οι οποίοι σπάνια προσδιορίζονται σωστά κατά τη διάρκεια του προγραμματισμού. Οι

κωδικοί αυτοί αφορούν τις παροχές τρίτων (π.χ. ηλεκτρικό ρεύμα, νερό), τα διάφορα έξοδα (π.χ. έξοδα μεταφορών) και τα αναλώσιμα υλικά (π.χ. πετρέλαιο, καύσιμα). Πολύ συχνά ο επιχειρηματίας λέει «δε βαριέσαι, ρεύμα είναι θα το πληρώσω». Και όμως, αθροιστικά μπορεί τα ποσά να είναι πολύ υψηλά. Η πράσινη επιχείρηση έχει εκτιμήσει με όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ακρίβεια τα σχετικά κόστη και έχει σχεδιάσει έτσι τις εγκαταστάσεις και τη λειτουργία της, ώστε να ελαχιστοποιήσει την κατανάλωση πόρων και να καρπωθεί το οικονομικό όφελος, σε σχέση με τους ανταγωνιστές της.

Σε κάποιες περιπτώσεις το κόστος μεταφοράς ξεπερνά το κόστος της ίδιας της πρώτης ύλης. Σε αυτή την περίπτωση θα πρέπει να εξεταστεί ακόμα και το ενδεχόμενο επανασχεδιασμού του προϊόντος, προκειμένου να βασίζεται σε άμεσα διαθέσιμες τοπικές πρώτες ύλες.

- Υπολογίστε, στο βαθμό που είναι δυνατό, τα κέρδη από την ελαχιστοποίηση του κόστους ευκαιρίας: κάθε ευρώ που εξοικονομείται έχει πολλαπλάσια αξία από κάθε ευρώ που ξοδεύεται.
- Αν το επιχειρηματικό σας σχέδιο απευθύνεται σε κάποιον πιθανό επενδυτή ή την τράπεζα, θα πρέπει να διευκρινίσετε πως τα πιθανά οφέλη του δεν είναι μόνο οικονομικά, αλλά περιλαμβάνουν χαρακτηριστικά μιας πράσινης επιχείρησης.
- Παρά τις σχετικές προσπάθειες, η οικονομική αξία του φυσικού περιβάλλοντος δεν έχει αποτιμηθεί ικανοποιητικά. Η πράσινη επιχείρηση λειτουργεί με γνώμονα το κέρδος, αλλά δεν θεωρεί πως η στάση της αρχίζει και τελειώνει εκεί.

Από την ανάλυση των επιμέρους ενοτήτων του επιχειρησιακού σχεδιασμού γίνεται σαφές πόσο αλληλένδετα είναι τα ζητήματα προς επίλυση, εντός και εκτός της επιχείρησης. Όσο πιο νωρίς τεθεί το ζήτημα της υψηλής περιβαλλοντικής επίδοσης της επιχείρησης τόσο πιο εύκολα ευθυγραμμίζονται επιμέρους πολιτικές και λύνονται πολλαπλά ζητήματα. Πρόκειται για τη λεγόμενη συστημική προσέγγιση.

Για αυτό το λόγο θα γίνει ιδιαίτερη αναφορά στην αρχική τοποθέτηση της επιχείρησης στην αγορά, μέσω των προϊόντων και υπηρεσιών που πρόκειται να διαθέσει.

3.2. Η πράσινη επιχειρηματική λογική

Αρκετές φορές, η πράσινη επιχειρηματικότητα απομακρύνεται από τη λογική της πώλησης προϊόντων και υιοθετεί τη λογική της παροχής υπηρεσιών. Η πράσινη επιχείρηση αντί να πουλήσει ένα προϊόν παρέχει υπηρεσίες όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά στον πε-

λάτη της με τον τρόπο που εκείνος τις επιθυμεί και μοιράζεται μαζί του το όφελος προκειμένου να ανταγωνιστεί τις τιμές της αγοράς. Το υπόλοιπο είναι το κέρδος της.

Η παραπάνω λογική παρουσιάζει ομοιότητες με τη χρηματοδοτική μίσθωση (leasing), με την επιφύλαξη ότι πολλές επιχειρήσεις leasing στηρίζονται στην απόσυρση παλιών μηχανημάτων, εξοπλισμού κλπ., προκειμένου να προμηθευτούν νέα και να τα χρεώσουν ακριβότερα. Διαφοροποιούμενη από μια συμβατική επιχείρηση leasing στον κλάδο των μεταφορών, η πράσινη επιχείρηση παρέχει η ίδια την υπηρεσία μεταφορών και όχι τα ίδια τα αυτοκίνητα. Ή στον κλάδο του κλιματισμού, παρέχει υπηρεσίες ψύξης ή θέρμανσης και όχι μηχανήματα ή ενέργεια.

Σε ένα οικοδομικό τετράγωνο βρίσκονται τέσσερις παλιές πολυκατοικίες. Μια επιχείρηση «παροχής υπηρεσιών ψύξης» καταφέρνει να τις κερδίσει ως πελάτες, φτάνοντας σε συμφωνία με τους διαχειριστές, όπως γίνεται σήμερα με την προμήθεια πετρελαίου. Με βάση τα συμβόλαια, η επιχείρηση πρέπει να διασφαλίζει μια συγκεκριμένη θερμοκρασία σε κόστος χαμηλότερο από αυτό της ηλεκτρικής ενέργειας και του κόστους του κλιματιστικού (έστω της δόσης αγοράς του). Η επιχείρηση έχει την ευχέρεια να κάνει ότι χρειάζεται για να ρίξει το κόστος: να εγκαταστήσει ανεμιστήρες, να αλλάξει κουφώματα, να φτιάξει νέους αεραγωγούς κλπ. Μπορεί ακόμα –αν τη συμφέρει– να ενοποιήσει τους ακάλυπτους χώρους και να τους φυτέψει με δέντρα για να δημιουργήσει συνθήκες δροσιάς. Κάθε βαθμός Κελσίου που κερδίζει είναι για αυτήν άμεσο κέρδος.

3.3. Πράσινα προϊόντα και υπηρεσίες: Εντοπίζοντας τις ευκαιρίες

Οι τρέχουσες επιχειρηματικές πρακτικές δημιουργούν πλήθος ευκαιριών για διορατικούς επιχειρηματίες. Σε αυτή την ενότητα γίνεται μια προσπάθεια να οριοθετηθούν κάποιες από αυτές σε κατηγορίες, με ιδιαίτερη αναφορά στην Ελλάδα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι οι ευκαιρίες εξαντλούνται εδώ. Το αντίθετο μάλιστα.

3.3.1. Ευκαιρίες που προκύπτουν από τη νομοθεσία

Η μετάβαση προς μια αποδοτικότερη και πιο φιλική προς το περιβάλλον οικονομία μέσω νομοθετικών πράξεων θα πρέπει να θεωρείται δεδομένη. Τα θεσμικά κείμενα της Ευρωπαϊκής Ένωσης κάνουν λόγο για την *πράσινη οικονομία* ή την οικονομία χαμηλής έντασης άνθρακα (low-carbon economy). Η υφιστάμενη επιχείρηση οφείλει να παρακολουθεί και να προσαρμόζεται στην εκάστοτε νομοθεσία. Η νέα επιχείρηση, ανάλογα με τον τομέα της, οφείλει να γνωρίζει την κατεύθυνση της νομοθεσίας η οποία τείνει να γίνεται όλο και περισσότερο φιλοπεριβαλλοντική.

Για παράδειγμα, η Οδηγία 91/2002 για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων επιβάλλει την ενεργειακή πιστοποίηση όλων των νέων κτιρίων, την εφαρμογή ελάχιστων ενεργειακών απαιτήσεων, καθώς και την τακτική επιθεώρηση κτιρίων και λεβητών. Η οδηγία αυτή δημιουργεί μια σειρά από ευκαιρίες σε νέα υλικά, συμβουλευτικές υπηρεσίες και πιστοποιήσεις.

Αντίστοιχες ευκαιρίες σε υπηρεσίες προκύπτουν από τους κοινοτικούς και εθνικούς στόχους για τη χρήση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ή ακόμα και την εμπορία ρύπων, στο πλαίσιο ελέγχου των κλιματικών αλλαγών.

Μάλιστα, ο επιχειρηματίας θα πρέπει να λάβει υπόψη του πως οι προβλέψεις του νόμου, στο βαθμό που εντάσσονται σε ευρύτερες πολιτικές, συχνά συνοδεύονται από οικονομικά και άλλα κίνητρα, όπως οι επιδοτήσεις και οι εγγυήσεις επί των τιμών (π.χ. για την παραγωγή ενέργειας από ΑΠΕ).

Η αξιοποίηση και διαχείριση αποβλήτων αποτελεί ένα συνεχώς αναπτυσσόμενο κλάδο. Τα τελευταία χρόνια έχουν εισαχθεί Συλλογικά Συστήματα Εναλλακτικής Διαχείρισης για διάφορα απόβλητα, όπως τα μέταλλα (και ειδικά τα αυτοκίνητα), τα ελαστικά, τα αδρανή υλικά, οι μπαταρίες και άλλα. Η ύπαρξη των συστημάτων επιτρέπει σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις να επενδύσουν στην ανακύκλωση και επαναχρησιμοποίηση των υλικών. Μέσα από τις Δράσεις για την «Ενίσχυση της δημιουργίας/επέκτασης μονάδων για τη διαχείριση και αξιοποίηση αποβλήτων» του Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης 2000-2006 ενισχύθηκαν 81 επιχειρήσεις για την υλοποίηση επενδύσεων ύψους περίπου 139 εκ. €. Τόσο ο όγκος των ανακυκλούμενων αποβλήτων όσο και οι κρατικές ενισχύσεις προς τον κλάδο αναμένεται να αυξηθούν τα επόμενα έτη.

Η εταιρία U.B.U. A.E. USED BUT USEFUL [Χρησιμοποιημένο αλλά Χρήσιμο], επαναχρησιμοποιεί υλικά προς ανακύκλωση, κυρίως μέταλλα, για να φτιάξει αντικείμενα τέχνης. Απασχολεί καλλιτέχνες, σχεδιαστές και αρχιτέκτονες οι οποίοι δημιουργούν εικαστικά έργα, δώρα ή χρηστικά αντικείμενα. Επίσης, η U.B.U. μελετά και προτείνει εξειδικευμένες διακοσμητικές λύσεις. Η εταιρία έχει δύο καταστήματα στην Αθήνα και ένα στο Παρίσι.

www.ubu.gr

3.3.2. Ευκαιρίες που προκύπτουν από το καταναλωτικό κοινό

Υπάρχει πλέον στην κοινωνία ένα κοινό αίσθημα ότι ο τρόπος ζωής μας επιβαρύνει σημαντικά το περιβάλλον. Αυτό προκαλεί ραγδαίες μεταβολές σε επιχειρηματικούς τομείς όπως τα είδη διατροφής, τα προϊόντα σπιτιού (π.χ. απορρυπαντικά), τα συστήματα θέρμανσης και ψύξης κλπ.

Η πράσινη επιχείρηση αντιλαμβάνεται τις αλλαγές αυτές και κατανοεί πως ο πολίτης είναι πρόθυμος να πάρει θέση και ως καταναλωτής εφόσον έχει την ευκαιρία. Η πράσινη επιχείρηση φροντίζει να προσφέρει τέτοιες ευκαιρίες μέσα από τη δραστηριότητά της.

Οι ευκαιρίες που προκύπτουν αφορούν όλο το φάσμα των υπηρεσιών και καταναλωτικών αγαθών.

Η παραγωγή και το εμπόριο «πράσινων» προϊόντων ήδη γνωρίζουν άνθιση. Τα καταστήματα βιολογικών και παραδοσιακών προϊόντων αυξάνονται όπως και τα παραγωγικά και εμπορικά δίκτυα που τα στηρίζουν. Η βιολογική παραγωγή διασφαλίζει σε κάποιο βαθμό την προστασία του εδάφους και του αέρα και φυσικά της δημόσιας υγείας. Αντίστοιχα, σε συνθήκες παγκοσμιοποίησης της οικονομίας, τα τοπικά και παραδοσιακά προϊόντα είναι σχεδόν εξ ορισμού «πράσινα»: τα διανυόμενα χιλιόμετρα για τη μεταφορά και συσκευασία τους (food miles) είναι πολύ λιγότερα από τα εισαγόμενα τρόφιμα ή άλλα αγαθά.

Ακόμα, η προσωπική υγεία και ευεξία αποτελούν συνεχώς αναπτυσσόμενους κλάδους με σημαντικά περιθώρια για εμπορική δραστηριότητα και παροχή υπηρεσιών. Τα τελευταία χρόνια τα φυσικά καλλυντικά και σκευάσματα βασισμένα στα ελληνικά φυτά γνωρίζουν αξιοσημείωτη άνοδο, ανταγωνιζόμενα «στα ίσα» τα βιομηχανικά και χημικά καλλυντικά. Οι καταναλωτές τα στηρίζουν!

Η εταιρεία φυσικών καλλυντικών APIVITA έχει μεταφράσει την έμπνευσή της από το φυσικό περιβάλλον σε επιχειρηματική δράση. Παράγει φυσικά καλλυντικά, έχοντας ως έμπνευση την κοινωνία της μέλισσας, την βιοποικιλότητα της ελληνικής χλωρίδας και την ολιστική προσέγγιση του Ιπποκράτη στην υγεία. Η APIVITA χρησιμοποιεί ανακυκλώσιμες πρώτες ύλες στις συσκευασίες της, ενώ τα προϊόντα της περιέχουν βιολογικά εκχυλίσματα και αιθέρια έλαια. Η APIVITA πρωταγωνιστεί, επίσης, στη δημιουργία του Κήπου του Ιπποκράτη στην Κω και στην αναστήλωση του φαρμακείου του Αγίου Όρους. Τα προϊόντα της φτιάχτηκαν αρχικά στο οικογενειακό φαρμακείο και σήμερα εξάγονται σε πάνω από 20 χώρες. www.apivita.gr

Η εταιρεία ΚΟΡΡΕΣ Φυσικά Προϊόντα παράγει περισσότερα από 500 καινοτόμα προϊόντα φαρμακευτικής, υγιεινής και προσωπικής φροντίδας. Η εταιρεία χρησιμοποιεί βότανα της ελληνικής φύσης (βασιλικός, θυμάρι, μαστίχα, κρόκος κλπ) βιολογικά καλλιεργημένα, ως βάση για τα προϊόντα της. Σε μια δεκαετία, η εταιρεία ΚΟΡΡΕΣ κατάφερε να εξελιχθεί από ένα φαρμακείο σε διεθνώς αναγνωρισμένη επιχείρηση, με 5.600 σημεία πώλησης στην Ελλάδα και παρουσία σε 30 χώρες. Έχει λάβει σημαντικά βραβεία επενδύοντας στην παραγωγή ασφαλών και αξιόπιστων προϊόντων υψηλής αισθητικής σε λογικές τιμές. www.korres.com

Φυσικά, σημαντικότερες ευκαιρίες προκύπτουν στη «βαριά βιομηχανία» της Ελλάδας, τον τουρισμό, όπου η επιχειρηματική δραστηριότητα συνήθως λαμβάνει τη μορφή της λειτουργίας ξενοδοχείων ή άλλων καταλυμάτων και τη λειτουργία τουριστικών γραφείων.

Ως προς τα ξενοδοχεία, τα περιθώρια σύστασης μιας πράσινης επιχείρησης είναι σημαντικά και αφορούν το σχεδιασμό κτιρίων και λειτουργιών που σέβεται το περιβάλλον και ελαχιστοποιούν την κατανάλωση πόρων: βιοκλιματικός σχεδιασμός, φυσική δροσιά ή θέρμανση, ελαχιστοποίηση της χρήσης νερού σε εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους και πολλά άλλα. Στο ζήτημα της οικοδομής, τα φυσικά και τοπικά υλικά, όπως η πέτρα, όχι μόνο μπορούν να βελτιώσουν την ενεργειακή απόδοση ενός κτιρίου, αλλά και να δώσουν τοπικό χρώμα διαφοροποιώντας την εικόνα μιας επιχείρησης. Προς την κατεύθυνση αυτή κινούνται τόσο οι εθνικές πολιτικές για τον τουρισμό, όσο και η αγορά. Η αύξηση του αριθμού αγροτουριστικών ξενώνων και οικοτουριστικών καταλυμάτων αποτελούν χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Φυσικό περιβάλλον είναι και το τοπίο. Η πράσινη επιχείρηση φροντίζει ώστε οι εγκαταστάσεις να δένουν με το τοπίο. Ο καλύτερος τρόπος για να εξασφαλιστεί αυτό είναι να προσαρμόσει παλιά αγροτικά κτίρια στις ανάγκες της, και όχι να κτίσει εκ νέου.

Στον τουρισμό, η ποιότητα των υπηρεσιών μπορεί να γίνει άμεσα αντιληπτή. Συχνά η ποιότητα δεν ταυτίζεται με την ακριβή υπηρεσία, αλλά με υπηρεσίες αυθεντικές, παραδοσιακές, και πιο κοντά στο φυσικό περιβάλλον. Την τελευταία δεκαετία οι υπηρεσίες οικοτουρισμού έχουν γνωρίσει άνοδο και αναμένεται να αυξηθούν, τόσο στο βουνό όσο και στη θάλασσα. Ένα πράσινο τουριστικό γραφείο προσφέρει ειδικές υπηρεσίες για τη γνωριμία των επισκεπτών με τη φύση, τα

πολιτιστικά και θρησκευτικά μνημεία και τις παραδοσιακές ασχολίες του τόπου στον οποίο δραστηριοποιείται. Συχνά η γνωριμία αυτή γίνεται και «περιπετειώδης». Οι ορεινές και θαλάσσιες προστατευόμενες περιοχές αποτελούν προνομιακό αλλά όχι αποκλειστικό χώρο άσκησης των δραστηριοτήτων αυτών.

Η εταιρεία Οικοτουριστική Θάλασσα, με έδρα τη Βάρη Αττικής, δεν είναι μια απλή επιχείρηση ενοικίασης τουριστικών σκαφών. Οι ιδιοκτήτες και οι συνεργάτες της εται-

ρείας είναι θαλάσσιοι βιολόγοι και περιβαλλοντολόγοι. Τα ιστιοπλοϊκά σκάφη τα οποία ενοικιάζουν είναι πλήρως εξοπλισμένα με επιστημονικό όργανα παρατήρησης της θαλάσσιας ζωής. Η επιχείρηση προσφέρει ειδικά πακέτα επίσκεψης σε θαλάσσιες περιοχές ιδιαίτερου ενδιαφέροντος, ενώ το χειμώνα συμμετέχει σε διάφορα ερευνητικά και επιστημονικά προγράμματα του αντικειμένου της. www.delphinus.gr

Εξάλλου, ακόμα και ο λεγόμενος «μαζικός τουρισμός» έχει στηριχθεί στο φυσικό περιβάλλον για να αναπτυχθεί. Ο ήλιος, η θάλασσα και το ελληνικό τοπίο παραμένουν οι βασικότεροι παράγοντες προσέλκυσης επισκεπτών και άρα πηγές οικονομικής ανάπτυξης των επιχειρήσεων.

Ο τουρισμός σχετίζεται με πολλούς ακόμη κλάδους της οικονομίας, όπως οι κατασκευές, οι μεταφορές και το εμπόριο. Μια πράσινη τουριστική επιχείρηση φροντίζει να εξασφαλίσει κατά το δυνατόν περιβαλλοντικά φιλικές και τοπικά προερχόμενες προμήθειες. Προς την κατεύθυνση αυτή κινούνται τα Τοπικά Σύμφωνα Ποιότητας σε πολλές περιοχές της Ελλάδας. Σύμφωνα με αυτά, κάθε τουριστική επιχείρηση που επιθυμεί να λάβει το ειδικό σήμα οφείλει, μεταξύ άλλων, να διαθέτει στο πρωινό ή στο κατάστημά της τοπικά προϊόντα, όπως λάδι, κρασί, μαρμελάδες, φρούτα, ψωμί και άλλα.

Σε παγκόσμιο επίπεδο, ο τουρισμός εκτός από ανεπτυγμένη οικονομική δραστηριότητα, αποτελεί και σημαντική πηγή περιβαλλοντικής επιβάρυνσης. Με τα αεροπορικά ταξίδια εκπέμπονται μεγάλες ποσότητες αερίων του θερμοκηπίου, ενώ οι απαιτήσεις λειτουργίας των τουριστικών καταλυμάτων σε νερό και χώρους διάθεσης απορριμμάτων είναι ιδιαίτερα υψηλές. Στο ευαίσθητο περιβάλλον των ελληνικών νησιών, η επιβάρυνση μεταφράζεται κυρίως σε ριζική αλλοίωση του τοπίου, σε έλλειψη νερού κατά τους καλοκαιρινούς μήνες και σε τεράστιους όγκους απορριμμάτων την ίδια περίοδο.

Όσο για τα αεροπορικά ταξίδια, στο βαθμό που αυτά δεν μπορούν να αποφευχθούν, όλο και περισσότερα τουριστικά γραφεία αποφασίζουν να αντισταθμίσουν τους ρύπους που προκαλούν με φυτεύσεις σε διάφορα μέρη, δημιουργώντας ακόμα έναν κλάδο πράσινης επιχειρηματικότητας!

3.3.3. Η αναποτελεσματικότητα στη χρήση πόρων δημιουργεί ευκαιρίες

Ανεξαρτήτως κλάδου, μία ουσιαστικά πράσινη υπηρεσία που μπορούν να προσφέρουν νέες επιχειρήσεις είναι η συνεισφορά στη βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων του πελάτη τους. Βοηθώντας τον πελάτη να μειώσει τη χρήση φυσικών πόρων μπορούν να μειώσουν το κόστος του και να καρπωθούν ποσοστό του οφέλους. Το υπόλοιπο το καρπώνεται ο πελάτης.

Σε αυτή την κατηγορία εμπίπτουν και οι επιχειρήσεις ESCO (energy service company), αρκετές από τις οποίες δημιουργούνται και στην Ελλάδα. Οι ESCO παρέχουν συμβουλές εξοικονόμησης ή επενδύουν στον κατάλληλο εξοπλισμό για λογαριασμό του πελάτη τους και η αμοιβή τους προσδιορίζεται ως ποσοστό της αξίας της ενέργειας η οποία εξοικονομείται.

Η ίδια λογική μπορεί να εφαρμοστεί και στα απορρίμματα ή στο νερό ή στις πρώτες ύλες. Εξαρτάται από τον πελάτη και φυσικά τον ίδιο τον επιχειρηματία.

Φυσικά, οι επιχειρηματικές ευκαιρίες δεν προσδιορίζονται εκ των προτέρων αλλά εντοπίζονται από τους επιχειρηματίες. Η επιχειρηματική καινοτομία και διορατικότητα αποτελούν το κλειδί για τον εντοπισμό και την αξιοποίηση των ευκαιριών.

Οι ευκαιρίες για *οικολογική καινοτομία (eco-innovation)* στην ελληνική αγορά είναι σημαντικές. Ενσωματώνοντας καινοτόμες πράσινες πρακτικές στις μεθόδους παραγωγής και διάθεσης προϊόντων και υπηρεσιών, η πράσινη επιχείρηση μπορεί να εξασφαλίσει προβάδισμα στην αγορά και στην πρόσβαση σε επιχειρηματικά κεφάλαια, έναντι επιχειρήσεων που παραμένουν προσανατολισμένες στην παλιά οικονομία.

Τελικά, το πιο δύσκολο ερώτημα και αυστηρότερο κριτήριο για το πόσο πράσινη είναι μια πράσινη επιχείρηση είναι πώς να δίνει περισσότερα στο φυσικό περιβάλλον από αυτά που παίρνει.

4

ΑΛΛΑΖΟΝΤΑΣ ΜΙΑ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ
ΣΕ ΠΡΑΣΙΝΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ

4.1. Εξοικονόμηση ενέργειας και ενεργειακή αποδοτικότητα

4.1.1. Η επιχείρηση ως καταναλωτής ενεργειακών προϊόντων και υπηρεσιών

Η βελτιστοποίηση της ενεργειακής απόδοσης και η οικονομική αξιοποίηση της ενέργειας προσφέρει δυνατότητες εξοικονόμησης ενέργειας και σημαντικά οικονομικά οφέλη. Πολλές από τις τεχνικές επιλογές για εξοικονόμηση ενέργειας απαιτούν μικρή επένδυση και είναι εύκολα εφαρμόσιμες. Σε μερικές περιπτώσεις, ακόμα και απλές αλλαγές στην οργάνωση μπορούν να αποφέρουν σημαντική εξοικονόμηση ενέργειας, περιβαλλοντικά οφέλη και οικονομικές απολαβές. Επιπλέον, τα μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας έχουν συχνά μικρό χρόνο απόσβεσης. Αν και ο προσδιορισμός των εφικτών επιλογών εξαρτάται συνήθως από τις συγκεκριμένες συνθήκες της επιχείρησης, υπάρχουν κοινές μέθοδοι που μπορούν να εφαρμοσθούν σε όλες τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις.

Η εξοικονόμηση ενέργειας μπορεί να θεωρηθεί ως ο ταχύτερος, αποτελεσματικότερος και οικονομικά αποδοτικότερος τρόπος για τον έλεγχο της κατανάλωσης ενέργειας, και, κατ' επέκταση, της κατανάλωσης των καυσίμων. Επίσης, η εξοικονόμηση ενέργειας εξασφαλίζει τον περιορισμό των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, και επομένως τη μείωση των κλιματικών αλλαγών.

4.1.1.1. Μέτρα εξοικονόμησης ενέργειας

Μια επιχείρηση μπορεί να καταστρώσει και να εφαρμόσει ένα ολοκληρωμένο σχέδιο εξοικονόμησης ενέργειας τόσο για τα κτίρια όσο και στον τρόπο λειτουργίας της. Οι κυριότερες ενεργειακές καταναλώσεις σε μια επιχείρηση οφείλονται στον κλιματισμό, τις ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές και στο φωτισμό.

► Κλιματισμός: Θέρμανση/ ψύξη

Μέτρα για τον εξοπλισμό θέρμανσης / ψύξης

- Οργανώστε σε τακτική βάση (π.χ. ετήσια ή εξάμηνη) ένα πρόγραμμα συντήρησης των εγκατεστημένων συστημάτων ψύξης και θέρμανσης από εξειδικευμένο συνεργείο. Η τακτική συντήρηση θα πρέπει να γίνεται πριν την έναρξη της χειμερινής ή της θερινής περιόδου. Η τακτική συντήρηση έχει χαμηλό κόστος και εξασφαλίζει μεγαλύτερη διάρκεια ζωής των συστημάτων ψύξης και θέρμανσης. Πράγματι, αν δεν έχετε κάνει ποτέ πλήρες service στον κλιματιστικό ή τον καυστήρα σας, μπορεί να πληρώνετε 2 και 3 φορές περισσότερο για ρεύμα και πετρέλαιο από όσο πρέπει.

- Αντικαταστήστε το λέβητα πετρελαίου με λέβητα φυσικού αερίου ή βιομάζας (εφ' όσον είναι εφικτό). Το φυσικό αέριο, όπου διατίθεται, είναι πάντα φθηνότερο από το πετρέλαιο, γιατί η τιμή πώλησής του στην Ελλάδα καθορίζεται ως ποσοστό της τιμής πώλησης του πετρελαίου, του μαζούτ και του υγραερίου. Σε ημιαστικές και αγροτικές περιοχές μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί βιομάζα. Οι καυστήρες βιομάζας έχουν κόστος αντίστοιχο με τους τυπικούς καυστήρες πετρελαίου ή αερίου και συνήθως μπορούν να χρησιμοποιήσουν οποιοδήποτε είδος βιομάζας είναι διαθέσιμο, όπως ξύλο, ελαιοπυρήνα, πελλέτες, υπολείμματα αγροτικών καλλιεργειών κλπ. Το καύσιμο και το κόστος του εξαρτώνται από τη διαθεσιμότητά του σε κάθε περιοχή. Γενικά, το κόστος του ελαιοπυρήνα είναι πολύ φθηνότερο σε σχέση με το κόστος του πετρελαίου του φυσικού αερίου.
- Βεβαιωθείτε ότι οι καυστήρες και οι λέβητες έχουν κατασκευαστεί σύμφωνα με το ισχύον θεσμικό καθεστώς και το σήμα ενεργειακής πιστοποίησης CE. Η απόδοση του καυστήρα και του λέβητα είναι ίσως σημαντικότερη από την τιμή τους. Θυμηθείτε ότι τον καυστήρα τον πληρώνετε μια φορά, όταν τον αγοράζετε, αλλά το καύσιμο που αυτός καταναλώνει θα το πληρώνετε συνέχεια. Επομένως, η απόδοση είναι πολύ σημαντική γιατί όσο μεγαλύτερη είναι αυτή τόσο μικρότερο είναι το κόστος του καυσίμου.
- Μεριμνήστε ότι οι μονάδες κλιματισμού απενεργοποιούνται εκτός των εργάσιμων ωρών. Επίσης, είναι αναγκαίοι χρονοδιακόπτες συνδεδεμένοι με θερμοστάτες ώστε ο εξοπλισμός κλιματισμού να απενεργοποιείται αυτόματα εκτός των εργάσιμων ωρών και όταν δεν απαιτείται. Η χρήση του χρονοδιακόπτη βελτιστοποιεί τη λειτουργία των συστημάτων ψύξης / θέρμανσης με βάση το ωράριο και τις ανάγκες της κάθε επιχείρησης. Έτσι, με κατάλληλη ρύθμιση, εξασφαλίζεται σωστή θερμοκρασία για τους πελάτες ή/και το προσωπικό, αφού το σύστημα μπορεί να ενεργοποιείται μια ώρα πριν την έναρξη του ωραρίου, αντί να παραμένει σε λειτουργία και κατά τις μη εργάσιμες ώρες.

- Διασφαλίστε ότι τα παράθυρα παραμένουν κλειστά ενώ λειτουργεί ο κλιματισμός (και αντίστοιχα η θέρμανση). Στη διάρκεια του καλοκαιριού, εάν εισέλθει στο κτίριο θερμός εξωτερικός αέρας, ο θερμοστάτης θα αντιληφθεί μια αύξηση θερμοκρασίας και οι μονάδες κλιματισμού θα ενεργοποιηθούν αυτόματα. Έτσι, καταναλώνεται περισσότερη ενέργεια από ό,τι θα απαιτούνταν διαφορετικά. Εάν έχετε κλειστά τα παράθυρα, αυτό θα αποτραπεί και θα διασφαλιστεί ότι ο κλιματισμός σας ψύχει μόνο τον απαραίτητο εσωτερικό χώρο.

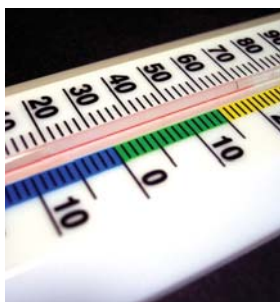
- Ελαχιστοποιήστε το φορτίο ψύξης. Τα συστήματα κλιματισμού ελέγχονται για να διατηρούν τις θερμοκρασίες σε σταθερά και άνετα επίπεδα. Όσο περισσότερη θερμότητα πα-

ράγεται, τόσο πιο εντατικά πρέπει να λειτουργεί το σύστημα κλιματισμού, για να διατηρήσει την επιθυμητή θερμοκρασία. Αυτό καταναλώνει ηλεκτρισμό και αυξάνει το λειτουργικό κόστος. Ελαχιστοποιήστε τη χρήση εξοπλισμού που παράγει θερμότητα, όπως υπολογιστές, εκτυπωτές, φωτισμό και ψυγεία, όπου είναι δυνατό.

- Εξασφαλίστε ότι τα καλοριφέρ δεν καλύπτονται για να μεγιστοποιήσετε την απόδοση της θέρμανσης. Τα καλοριφέρ που καλύπτονται από αντικείμενα χρησιμοποιούν περισσότερη ενέργεια για να θερμάνουν τον αέρα στο δωμάτιο, καθώς η θερμότητα απορροφάται από τα αντικείμενα που εμποδίζουν και περιορίζουν την κυκλοφορία (ζεστού) αέρα. Διατηρείτε τα καλοριφέρ καθαρά για να μεγιστοποιήσετε τα οφέλη θέρμανσης στο δωμάτιο ή το χώρο.

- Εγκαταστήστε ανεμιστήρα οροφής. Είναι μια αποτελεσματική λύση που μας επιτρέπει να αισθανόμαστε άνετα μέχρι και τους 29°C λόγω ανάδευσης του αέρα, είναι λύση υγιεινή και ιδιαίτερα οικονομική, καθώς οι ανεμιστήρες οροφής έχουν χαμηλό αρχικό κόστος, ενώ μόλις που καταναλώνουν την ενέργεια ενός κοινού λαμπτήρα. Παράλληλα, δεν ξηραίνουν τον αέρα του χώρου και δεν χρειάζονται συντήρηση.

- Διασφαλίστε ότι οι θερμοκρασίες αντανakλούν τις απαιτήσεις του κτιρίου και της φύσης εργασίας. Τα κτίρια πρέπει να διατηρούνται σε διαφορετικές θερμοκρασίες σύμφωνα με τις συγκεκριμένες δραστηριότητες που εκτελούνται. Π.χ. τα γραφεία καλό είναι να έχουν θερμοκρασία 19°C το χειμώνα. Η μείωση των θερμοκρασιών κατά 1°C θα εξοικονομήσει περίπου 8-10% του καυσίμου σας. Αυτό θα μειώσει επίσης την πιθανότητα το προσωπικό να ανοίγει παράθυρα και να προκαλείται απώλεια ενέργειας.

- Μειώστε τους βαθμούς στο θερμοστάτη σας. Ρυθμίστε το θερμοστάτη στους 50°C (αντί για τους 60°C) κερδίζοντας έως και 35 ευρώ το χρόνο, το κλιματιστικό στους 26°C βαθμούς το καλοκαίρι και στους 20°C βαθμούς το χειμώνα, το ψυγείο σας στους 7°C, ενώ τον καταψύκτη στους -18°C (αν δεν έχουν βαθμονόμηση σε βαθμούς Κελσίου, ρυθμίστε τα στη δεύτερη σκάλα ψύξης και όχι στο μέγιστο). Αν έχετε αυτόνομη θέρμανση ρυθμίστε το θερμοστάτη σας στους 20°C και κερδίστε έως και 10 ευρώ στο λογαριασμό σας. Υπολογίστε ότι για κάθε βαθμό μείωσης (το χειμώνα) ή αύξησης (το καλοκαίρι) του θερμοστάτη θα δείτε 7-10% εξοικονόμηση ενέργειας και χρημάτων.

- Κλείστε το κλιματιστικό σας για 10-15 λεπτά κάθε ώρα. Έτσι εξοικονομείτε ενέργεια και χρήματα αφού η συσκευή δε λειτουργεί, χωρίς η θερμοκρασία του χώρου να μεταβάλλεται αισθητά.

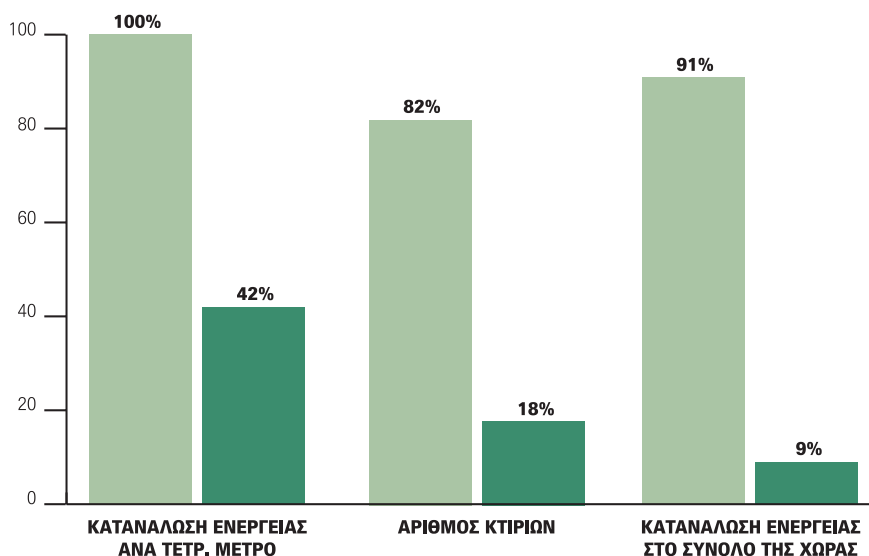
Μέτρα για το κτίριο

● Εγκαταστήστε διπλούς υαλοπίνακες ή υαλοπίνακες χαμηλής εκπεμφιμότητας (low-e). Οι ενεργειακές ανάγκες για θέρμανση μπορούν να μειωθούν έως και 30%. Μειώσεις ενεργειακών αναγκών προκύπτουν ως εξής:

- Η θερμοδιακοπή στα πλαίσια αλουμινίου προσφέρει εξοικονόμηση 3-5%.
- Τα ξύλινα πλαίσια προσφέρουν εξοικονόμηση 8-10% σε σχέση με τα αντίστοιχα από αλουμίνιο. Την ίδια εξοικονόμηση προσφέρουν περίπου και τα σύνθετα πλαίσια ξύλου-αλουμινίου, καθώς και τα συνθετικά από PVC. Η χρήση των τελευταίων όμως δεν συνιστάται, γιατί το PVC είναι το χειρότερο από περιβαλλοντικής σκοπιάς πλαστικό και η χρήση του θα πρέπει να αποφεύγεται.

Το επιπλέον κόστος για την τοποθέτηση ειδικών υαλοστασιών θα το αποσβέσετε ούτως ή άλλως από την εξοικονόμηση που θα έχετε στον κλιματισμό.

ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗΣ ΚΤΙΡΙΩΝ ΜΕ ΜΟΝΑ ΚΑΙ ΔΙΠΛΑ ΤΖΑΜΙΑ

(Πηγή: ΚΑΠΕ)

● Έλεγχος της θερμοκρασίας του κτιρίου, ειδικά το καλοκαίρι. Ο πιο απλός τρόπος για να διατηρήσετε ένα χώρο δροσερό είναι να εμποδίσετε τη θερμότητα να μπει και να αποθηκευτεί στους εσωτερικούς χώρους. Η θερμότητα προέρχεται πρωτίστως από την ηλιακή ακτινοβολία που πέφτει πάνω στους τοίχους και τα ανοίγματα και δευτερευόντως από διάφορες άλλες εσωτερικές πηγές (π.χ. φωτισμός, ηλεκτρικές συσκευές κλπ.). Μπορείτε λοιπόν να αποφύγετε τη συσσώρευση της θερμότητας στο χώρο σας και κατά συνέπεια την αύξηση της εσωτερικής θερμοκρασίας με τέσσερις τρόπους:

1. Ανακλώντας την ακτινοβολία

Οι μουντοί σκουρόχρωμοι εξωτερικοί τοίχοι απορροφούν το 70-90% της ηλιακής ακτινοβολίας που πέφτει πάνω τους, με συνέπεια την αποθήκευση θερμότητας, η οποία τελικά μεταδίδεται στο εσωτερικό του κτιρίου σας. Αντίθετα, οι ανοιχτόχρωμοι τοίχοι ανακλούν μεγαλύτερο ποσοστό της ακτινοβολίας, μειώνοντας τη μετάδοση θερμότητας μέσω των επιφανειών στους εσωτερικούς χώρους. Η θερμοκρασία μιας επιφάνειας με σκούρο χρώμα μπορεί να φτάσει μέχρι και 27°C υψηλότερα από μια ανοικτού χρώματος επιφάνεια. Άλλη σημαντική οδός για την απορρόφηση και τη μετάδοση της θερμότητας είναι η οροφή. Και πάλι, μια ανοιχτόχρωμη οροφή (ή και μια οροφή μονωμένη με ανακλαστική μεμβράνη ή ακόμη καλύτερα μία «πράσινη» φυτεμένη στέγη) βοηθά να κρατήσετε το χώρο σας πιο δροσερό.

2. Εμποδίζοντας την είσοδο θερμικής ακτινοβολίας

Ο εξωτερικός σκιασμός είναι ο πιο αποτελεσματικός τρόπος περιορισμού της εισόδου της ηλιακής ακτινοβολίας και κατ' επέκταση της θερμότητας στους εσωτερικούς χώρους. Προτεραιότητα δίνεται στο σκιασμό των διαφανών και μετά των αδιαφανών επιφανειών. Η σκίαση μπορεί να σας βοηθήσει να μειώσετε τη θερμοκρασία μέσα στο κτίριο έως και 11 βαθμούς. Η σκίαση μπορεί να γίνει είτε με την κατάλληλη φύτευση δέντρων και φυ-

τών είτε με κατάλληλα σκίαστρα, τα οποία παρέχονται σε μεγάλη ποικιλία και εύρος τιμών. Τα σκίαστρα αυτά μπορεί να είναι από απλές τέντες έως ειδικά σχεδιασμένα μεταλλικά σκίαστρα που επιτυγχάνουν άριστα αποτελέσματα. Προσαρμόστε τα ανάλογα με τον προσανατολισμό, δηλαδή οριζόντια σκίαστρα για τα νότια ανοίγματα και κατακόρυφα για τα ανατολικά και τα δυτικά. Η σωστή χρήση των δέντρων για σκίαση μπορεί να μειώσει τα έξοδα για κλιματισμό κατά 15-50%. Ακόμη κι αν κάποιο δέντρο σκιάζει απλώς την εξωτερική μονάδα ενός κλιματιστικού, αυτό μπορεί να σημαίνει μείωση της κατανάλωσης ηλεκτρικής ενέργειας κατά 10%, λόγω της βελτιωμένης απόδοσης λειτουργίας της μονάδας. Προτιμήστε φυλλοβόλα δέντρα που εμποδίζουν την ηλιακή ακτινοβολία να φτάσει στο χώρο σας το καλοκαίρι, όχι όμως και το χειμώνα που τη χρειάζεστε. Τα δέντρα θα πρέπει να σκιάζουν την ανατολική, δυτική και νότια πλευρά του κτιρίου, ώστε να εμποδίζουν τις ακτίνες του ήλιου αργά το πρωί, το μεσημέρι και το απόγευμα αντιστοίχως. Τις ζεστές καλοκαιρινές μέρες ένα δέντρο που σκιάζει το κτίριο σας αντιστοιχεί με 5 κλιματιστικά που λειτουργούν για 20 ώρες. Τρία δέντρα κατάλληλα φυτεμένα μπορούν να μειώσουν την ενέργεια για δροσισμό έως και κατά 50%.

3. Απομακρύνοντας την ήδη συσσωρευμένη θερμότητα

Αξιοποιήστε το φυσικό δροσισμό και το νυχτερινό αερισμό του κτιρίου. Όπου μπορείτε, αερίστε το εσωτερικό του κτιρίου τη νύχτα όταν η εξωτερική θερμοκρασία του αέρα είναι χαμηλή, αποβάλλοντας έτσι τη θερμότητα που συσσωρεύεται στους εσωτερικούς χώ-

ρους κατά τη διάρκεια της ημέρας. Ο διαμπερής νυχτερινός δροσισμός μπορεί να μειώσει το ψυκτικό φορτίο ενός κτιρίου μέχρι 80%!

4. Περιορίζοντας τις εσωτερικές πηγές θερμότητας

Ο φωτισμός, αλλά και η χρήση ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών μπορούν να ανεβάσουν αισθητά τη θερμοκρασία μέσα στο χώρο σας και αυτό είναι ιδιαίτερα ανεπιθύμητο τις ζεστές μέρες του καλοκαιριού. Το πρόβλημα μετριάζεται αν χρησιμοποιείτε λαμπτήρες και συσκευές που εξοικονομούν ενέργεια. Ένας κλασικός λαμπτήρας πυρακτώσεως, για παράδειγμα, μετατρέπει το 80% περίπου της ηλεκτρικής ενέργειας σε θερμότητα,

την οποία ακτινοβολεί στο χώρο ζεσταίνοντάς τον άσκοπα. Χρησιμοποιώντας τους νέους ενεργειακούς λαμπτήρες (π.χ. συμπαγείς λαμπτήρες φθορισμού) αποφεύγετε αυτή την επιπλέον θερμότητα. Αξιοποιήστε τις δυνατότητες φυσικού φωτισμού.

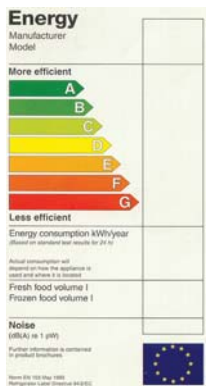
- Μεριμνήστε για τη θερμομόνωση του κτιρίου. Η κατάλληλη θερμομόνωση είναι βασική προϋπόθεση για την προστασία κάθε κτιρίου από το κρύο και τη ζέστη. Για να μειώσετε τις απώλειες θερμότητας μπορείτε:

- Να τοποθετήσετε θερμομόνωση στην οροφή και στους εξωτερικούς τοίχους του κτιρίου (ειδικότερα για κτίρια κατασκευής πριν το 1980 που δεν έχουν μόνωση) και να αντικαταστήσετε τα μονά τζάμια με διπλά, εξασφαλίζοντας 15-40% εξοικονόμηση ενέργειας. Τυπικά, το 35% της θερμότητας ενός κτιρίου διαρρέει από τα εξωτερικά τοιχώματα. Αυτό μπορεί να μειωθεί, γεμίζοντας τους διπλούς τοίχους με μονωτικά υλικά (π.χ. πολυστυρένιο ή αφρό). Η απόσβεση γίνεται συνήθως σε 3-5 χρόνια. Οι συμπαγείς τοίχοι στα παλιότερα κτίρια μπορούν να μονωθούν με εξωτερική επίστρωση ή εσωτερική επένδυση, αλλά η διάρκεια απόσβεσης είναι μεγαλύτερη. Πρέπει να εξεταστούν οι επιλογές για τα υλικά μόνωσης, καθώς και οι διαδικασίες εγκατάστασης. Λάβετε διάφορες προσφορές, καθώς οι τιμές μπορεί να διαφέρουν σημαντικά.
- Να κλείσετε τυχόν χαραμάδες σε πόρτες και παράθυρα με κατάλληλο μονωτικό υλικό, ειδικές αυτοκόλλητες ταινίες του εμπορίου ή σιλικόνη.
- Να κλείνετε τα εξώφυλλα (παντζούρια) και τις κουρτίνες τις κρύες νύχτες του χειμώνα, για να διατηρείται η ζέστη μέσα στο χώρο.

- Τοποθετείστε σύστημα ενεργειακού ελέγχου των κτιρίων - BEMS (BEMS: Buildings Energy Management Systems). Το σύστημα BEMS είναι ένα σύστημα αυτόματου ελέγχου που ρυθμίζει τη θέρμανση, το δροσισμό, τον αερισμό καθώς και το φωτισμό ενός κτιρίου, ώστε να επιτυγχάνεται πάντοτε η ελάχιστη ενεργειακή κατανάλωση και ταυτόχρονα τα βέλτιστα επίπεδα θερμικής και οπτικής άνεσης. Απευθυνθείτε σε καταστήματα ηλεκτρολογικού εξοπλισμού για να μάθετε το κόστος αγοράς και εγκατάστασης ενός συστήματος BEMS.

► Ηλεκτρικές συσκευές / μηχανολογικός εξοπλισμός

- Επιλέξτε ηλεκτρικές συσκευές με υψηλή ενεργειακή απόδοση και μειώστε έως και 60% την κατανάλωση ενέργειας και εξοικονομήστε έως και 35 ευρώ το έτος στο κόστος λειτουργίας της κάθε συσκευής. Αναζητήστε και διαβάστε προσεκτικά την ειδική ενεργειακή ετικέτα της συσκευής που αγοράζετε.

- Επιλέξτε ηλεκτρονικές συσκευές με πιστοποιημένη χαμηλή ενεργειακή κατανάλωση. Με αυτή σας την επιλογή βεβαιώνεται ότι οι ηλεκτρονικές συσκευές είναι σχεδιασμένες ώστε να καταναλώνουν την ελάχιστη απαραίτητη ενέργεια για να λειτουργήσουν. Οι συσκευές που εξοικονομούν ενέργεια μπορεί να είναι ακριβότερες στην αγορά, αλλά κοστίζουν λιγότερο στη διάρκεια ζωής του εξοπλισμού. Το «Energy Labelling» είναι μια οικολογική ετικέτα που εξετάζει το περιβαλλοντικό αποτύπωμα του προϊόντος στη διάρκεια του κύκλου ζωής του. Αυτός είναι ο πιο κοινός τρόπος χαρακτηρισμού εξοπλισμού καλής ενεργειακής απόδοσης στην Ευρώπη.

- Απενεργοποιείτε τις συσκευές γραφείου (υπολογιστές, εκτυπωτές, φωτοτυπικά κ.α.) όταν δε χρησιμοποιούνται.

- Χρησιμοποιήστε την «κατάσταση αναμονής» για εξοικονόμηση ενέργειας στον εξοπλισμό γραφείου. Εκτός από την απενεργοποίηση εξοπλισμού, υπάρχει συνήθως μια λειτουργία «εξοικονόμησης ενέργειας» ή «αναμονής» στις μοντέρνες συσκευές, η οποία μειώνει την κατανάλωση ενέργειας, όταν οι συσκευές δε χρησιμοποιούνται. Για παράδειγμα, ένας υπολογιστής που παραμένει ενεργοποιημένος 24 ώρες το 24ωρο, χωρίς να ενεργοποιείται η λειτουργία αναμονής στον υπολογιστή ή στην οθόνη, θα κοστίσει περίπου 15€ το έτος. Εάν είναι ενεργοποιημένη η λειτουργία αναμονής, αυτό θα μειωθεί σε 3-6€ το έτος περίπου! Ομοίως, η ενεργοποίηση της λειτουργίας αναμονής σε φαξ έπειτα από 15 λεπτά αδράνειας θα μειώσει την κατανάλωση ενέργειας μέχρι 90% στη διάρκεια ενός έτους.

- Απενεργοποιείτε τις οθόνες αντί να ενεργοποιείτε τις προφυλάξεις οθόνης. Σε μια οθόνη αναλογούν σχεδόν τα δύο τρίτα της κατανάλωσης ενέργειας ενός υπολογιστή (85 watt κατά μέσο όρο). Παρότι οι περισσότερες προφυλάξεις οθόνης μπορούν να μειώσουν την ενέργεια κατά 10-20%, πρέπει να θεωρούνται προσωρινό μέτρο. Μια απενεργοποιημένη οθόνη δεν χρησιμοποιεί καθόλου ενέργεια.

- Κλείνετε τις συσκευές σας από τον κεντρικό διακόπτη (ON/OFF και όχι από το τηλεχειριστήριο, δηλαδή Stand-by) ή ακόμα καλύτερα, βγάλτε τις από την πρίζα!. Υπολογίζεται

ότι κλείνοντας μόνο μια οθόνη υπολογιστή κερδίζετε έως και 8 ευρώ το χρόνο. Φανταστείτε πόσα κερδίζετε κλείνοντας απλά όλες τις συσκευές σας από τον κεντρικό διακόπτη τους όταν δεν τις χρησιμοποιείτε. Για μεγαλύτερη ευκολία συνδέστε τις σε πολύμυριζο με διακόπτη ώστε με μία κίνηση να διακόπτεται η παροχή ρεύματος σε όλες μαζί.

- Επιλέξτε ηλιακό θερμοσίφωνα (αν έχετε ανάγκη ζεστού νερού) για να έχετε ζεστό νερό τις περισσότερες μέρες του χρόνου μειώνοντας το λογαριασμό του ηλεκτρικού κατά 20-25% (μέσο όρο). Ο ηλεκτρικός θερμοσίφωνας πρέπει να λειτουργεί ανάλογα με τις ανάγκες και να μη μένει αναμμένος άσκοπα. Συνήθως, μισή ώρα αρκεί για να ζεσταθεί το νερό. Συνδέοντας δε τον ηλιακό θερμοσίφωνα με πλυντήριο ρούχων και πιάτων διπλής παροχής κερδίζετε έως και 100 ευρώ το χρόνο.

Ηλεκτρική συσκευή σε αναμονή (stand by)	Κατανάλωση σε κιλοβατώρες	Μέγιστες τιμές ετησίως	
		Κόστος ρεύματος σε ευρώ	Εκπομπές CO ₂ σε κιλά
Τηλεόραση	193	16,6	212
Βίντεο	263	22,6	289
Αποκωδικοποιητής	149	12,8	164
DVD	131	11,3	144
Στερεοφωνικό	210	18	231
CD player	61	5,2	67
Κασετόφωνο	53	4,6	58
Ραδιόφωνο	44	3,8	48
Ηχείο	79	6,8	87
Οθόνη υπολογιστή	88	7,6	97
Εκτυπωτής	70	6	77
Ηχείο υπολογιστή	44	3,8	48
Σαρωτής (scanner)	53	4,6	58
Φωτοτυπικό	88	7,6	97
Φούρνος μικροκυμάτων	105	9	115
Φούρνος κουζίνας	158	13,6	174
Πλυντήριο	61	5,2	67

(Πηγή: Greenpeace)

► Φωτισμός

- Επιλέξτε λαμπτήρες χαμηλής κατανάλωσης. Αντικαταστήστε τους κοινούς λαμπτήρες με τους σύγχρονους χαμηλής κατανάλωσης και εξασφαλίστε 8-15 φορές μεγαλύτερη

διάρκεια ζωής από τους κοινούς λαμπτήρες (πυρακτώσεως), καθώς και 4-5 φορές λιγότερη κατανάλωση ενέργειας

- Χρησιμοποιήστε κατάλληλο πλήθος φωτιστικών σωμάτων και μικρότερο αριθμό λαμπτήρων, μεγάλης όμως ισχύος για καλύτερη απόδοση των φωτιστικών
- Διασφαλίστε ότι ο εξωτερικός φωτισμός διαθέτει αισθητήρες φωτός ημέρας. Ελέγξτε τα εξωτερικά φώτα χρησιμοποιώντας αισθητήρες φωτός ημέρας, για να διασφαλίσετε ότι δε λειτουργούν όταν υπάρχει διαθέσιμο επαρκές φως ημέρας. Οι ώρες ανάγκης σε φωτισμό ποικίλλουν ανάλογα με τις εποχές, επομένως τέτοιοι αισθητήρες παρέχουν καλύτερο έλεγχο από τα συνηθέστερα χειροκίνητα στοιχεία ελέγχου ή τους χρονοδιακόπτες που κανονικά υπάρχουν στα εξωτερικά φώτα. Εάν δεν απαιτείται τα φώτα να είναι αναμμένα καθ' όλο το διάστημα που επικρατεί σκοτάδι, εξετάστε το ενδεχόμενο χειρισμού με χρονοδιακόπτες.

Αντιστοιχία ισχύος (Watt)	
λαμπτήρες χαμηλής κατανάλωσης (φθορισμού)	κοινός λαμπτήρες (πυρακτώσεως)
5 W	25 W
7 W	40 W
11 W	60 W
15 W	75 W
20 W	100 W
23 W	120 W

(Πηγή: ΔΕΗ)

Πόσο ρεύμα και χρήμα καταναλώνουν οι σύγχρονοι λαμπτήρες				
λαμπτήρες	λειτουργία	ισχύς (W)	κατανάλωση (KWh)	κόστος (€)
κοινός 100 W	1 ώρα	100	0,10	0,01
κοινός 60 W	1 ώρα	60	0,06	0,006
χαμηλής κατανάλωσης 20 W (ίδιος φωτεινότητας με κοινό 100 W)	1 ώρα	20	0,02	0,002

(Πηγή: ΔΕΗ)

- Χρήση συστημάτων ελέγχου φωτισμού. Τοποθέτηση χρονοδιακοπών, αισθητήρες κίνησης κ.α. Τα αυτόματα στοιχεία ελέγχου φωτισμού μπορούν να μειώσουν τις δαπάνες φωτισμού των εγκαταστάσεών σας μέχρι και 30%.

Οι αισθητήρες κίνησης (ή κατάληψης) είναι ιδιαίτερα χρήσιμοι σε:

- αποθήκες
- τουαλέτες
- αίθουσες συσκέψεων
- περιοχές με ζώνες φωτισμού
- περιοχές όπου περιστασιακά το προσωπικό εργάζεται έως αργά

Οι αισθητήρες φωτός ή τα «φωτοκύτταρα» μπορούν να επιτρέψουν σε μια περιοχή να αξιοποιήσει στο έπακρο το φυσικό φωτισμό ημέρας, παρέχοντας μόνο συμπληρωματικό ηλεκτρικό φωτισμό, όταν δεν υπάρχει διαθέσιμο επαρκές φως ημέρας. Εξετάστε το ενδεχόμενο εκμίσθωσης φωτομέτρου, για να διασφαλιστεί ότι τα επίπεδα φωτός διατηρούνται σε τουλάχιστον 400 lux σε περιοχές όπου εργάζονται άνθρωποι και 200 lux στις σκάλες και τους διαδρόμους.

- Ανάδειξη φυσικού φωτισμού (ελαχιστοποίηση των τεχνητών μέσων φωτισμού)
- Εκμετάλλευση ηλιακού φωτός και κατάλληλη ένταση φωτισμού ανά θέση εργασίας. Ο υπερβολικός φωτισμός μπορεί να είναι εξίσου επιβλαβής για τον άνθρωπο (πονοκέφαλοι, κουρασμένα μάτια κ.α.) όσο και ο ανεπαρκής, και επιπλέον κοστίζει και πολύ περισσότερο.

4.1.1.2. Συμμετοχή του προσωπικού

Στην επίτευξη του κοινού στόχου για μείωση της κατανάλωσης ενέργειας καθοριστικός παράγων είναι η ανάπτυξη «περιβαλλοντικής κουλτούρας» και η κατάλληλη εκπαίδευση του προσωπικού. Τόσο το προσωπικό ασφαλείας και καθαρισμού, όσο και οι εργαζόμενοι, με την κατάλληλη εκπαίδευση μπορούν να αναπτύξουν κουλτούρα εξοικονόμησης ενέργειας.

Συγκεκριμένα, κάποιες δραστηριότητες που περιλαμβάνει αυτή η εκπαίδευση είναι οι ακόλουθες:

- Προσωπικό ασφαλείας-καθαρισμού
 - Κλείσιμο των φωτιστικών σωμάτων
 - Κλείσιμο πορτών και παραθύρων
 - Κλείσιμο κλιματισμού των επιμέρους χώρων
 - Κλείσιμο των μηχανισμών σκίασης

- Εργαζόμενοι

- Κλείσιμο εξοπλισμού και φωτιστικών σωμάτων κατά την αποχώρηση από το γραφείο
- Διατήρηση της θερμοκρασίας στους 20°C ή χαμηλότερα το χειμώνα και στους 26°C ή υψηλότερα το καλοκαίρι.
- Χρήση των μέσων σκίασης
- Καλός αερισμός των χώρων για μικρά χρονικά διαστήματα, όχι ανοικτά παράθυρα όλη μέρα

4.1.2. Η επιχείρηση ως επενδυτής στο χώρο της ενέργειας

Οι επιλογές που έχουν οι επιχειρήσεις στο πλαίσιο παροχής προϊόντων ή/και υπηρεσιών στο πλαίσιο της εξοικονόμησης ενέργειας αναφέρονται συνοπτικά παρακάτω:

1. Επενδύσεις για την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

Η παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (αιολική ενέργεια, βιομάζα, ηλιακή ενέργεια, γεωθερμία, υδροηλεκτρικά) είναι μια επιλογή που μπορεί να ακολουθήσει σχεδόν οποιαδήποτε επιχείρηση ανεξάρτητα από τον τομέα δραστηριότητάς της. Οι επιχειρήσεις μπορούν να επενδύσουν ως ανεξάρτητοι παραγωγοί ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ή και ακόμα να δραστηριοποιηθούν στο χώρο εμπορίας εξοπλισμού

για την παραγωγή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ή στην παροχή υπηρεσιών συμβούλων σε επενδυτές για έργα ΑΠΕ.

2. Εμπόριο ενεργειακά αποδοτικών συσκευών, όπως προηγμένων συστημάτων ψύξης-θέρμανσης (συστήματα κλιματισμού με αντλίες θερμότητας, με δυνατότητα επιλογής οικολογικού ψυκτικού υγρού κ.α), μονωτικών υλικών, ηλεκτρολογικού υλικού (λαμπτήρες χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης), εξοπλισμού εγκαταστάσεων φυσικού αερίου (αγωγοί, καυστήρες κ.α.)

3. Ενεργειακή επιθεώρηση κτιρίων. Η ενεργειακή επιθεώρηση είναι μία σημαντική δράση με στόχο την εξοικονόμηση ενέργειας, που έχει εφαρμογή τόσο στη βιομηχανία όσο και στον κτιριακό τομέα και αφορά όλες τις ενεργειακές τεχνολογίες. Με τον όρο ενεργειακή επιθεώρηση ορίζεται η διαδικασία εκτίμησης των πραγματικών καταναλώσεων ενέργειας σε ένα ενεργειακό σύστημα, των παραγόντων που τις επηρεάζουν καθώς και των δυνατοτήτων εξοικονόμησης ενέργειας. Με τη διενέργεια μιας ενεργειακής επιθεώρησης σχηματίζεται σαφής εικόνα για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η επιχείρηση ή το κτίριο από ενεργειακής άποψης και προτείνονται συγκεκριμένα μέτρα από την υλοποίηση των οποίων θα προκύψει σημαντική εξοικονόμηση ενέργειας και αντίστοιχο οικονομικό όφελος.

GREENPEACE Ελλάδα

Το 2004 η Greenpeace μετακόμισε σε ένα παλιό πενταόροφο κτίριο στο κέντρο της Αθήνας. Το κτίριο αυτό ήταν ιδιαίτερα ενεργοβόρο από την κατασκευή του και είχε μεταλλικά κουφώματα με απλά τζάμια (πράγμα που το έκανε κρύο το χειμώνα και ζεστό το καλοκαίρι), ενώ διέθετε και ένα παλιό λέβητα πετρελαίου για θέρμανση.

Δεδομένου ότι η Greenpeace νοικιάζει το κτίριο αυτό και δεν της ανήκει, υπήρχαν εκ των πραγμάτων περιορισμοί στις παρεμβάσεις που θα μπορούσε να κάνει κανείς. Φρόντισαν, λοιπόν, να βελτιωθεί η ενεργειακή συμπεριφορά του κτιρίου και να αποφευχθεί όπου ήταν δυνατό η χρήση τοξικών υλικών. Και όλα αυτά έπρεπε να γίνουν με λογικό κόστος, με σεβασμό στους πόρους που εμπιστεύονται οι υποστηρικτές της οργάνωσης. Το αποτέλεσμα τους δικαιώσε. Οι εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα ήταν κατά 52% μειωμένες σε σχέση με την αρχική κατάσταση του κτιρίου. Τα μέτρα που εφαρμόστηκαν για την εξοικονόμηση ενέργειας ήταν τα εξής:

- Αλλαγή των παλιών μεταλλικών κουφωμάτων με απλό τζάμι, με νέα "έξυπνα" παράθυρα. Χρησιμοποιήθηκαν κουφώματα με θερμοδιακοπή και διπλά υαλοστάσια χαμηλής εκπεψιμότητας (low-e).
- Τοποθέτηση ανεμιστήρων οροφής για δροσισμό.
- Αλλαγή λαμπτήρων με νέους χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης.
- Αλλαγή λέβητα πετρελαίου με νέο λέβητα φυσικού αερίου

Πηγή: <http://www.greenpeace.org/greece/137368/137406>

4.2. Μείωση αποβλήτων και ανακύκλωση

Η επιχείρηση που μειώνει τα απόβλητά της γίνεται αποδοτικότερη. Η μείωση των αποβλήτων σημαίνει ότι χρησιμοποιούνται λιγότερα υλικά (και επομένως η επιχείρηση ξοδεύει λιγότερα χρήματα για να τα αγοράσει), παράγονται περισσότερα προϊόντα από τα υλικά που χρησιμοποιούνται ή επαναχρησιμοποιούνται ή ανακυκλώνονται. Με την αύξηση της αποδοτικότητας κατά αυτόν τον τρόπο, οι επιχειρήσεις μπορούν να μεγιστοποιήσουν τα αποτελέσματά τους και να αυξήσουν τα κέρδη, ενώ, επίσης, εκτός από την οικονομία σε πολύτιμους πόρους, βοηθούν το περιβάλλον και την προστασία του.

Ανάλογα με την επιχείρηση και τις δραστηριότητές της, υπάρχουν ποικίλοι τρόποι με τους οποίους τα προϊόντα ή/και οι υπηρεσίες μπορούν να κατασκευαστούν ή/και να προσφερθούν χρησιμοποιώντας λιγότερους πόρους. Μερικοί από αυτούς είναι απλοί στην εφαρμογή τους και έχουν άμεσα οφέλη, όπως η καλύτερη χρήση του χαρτιού στο γραφείο ή η εφαρμογή των μέτρων εξοικονόμησης νερού. Σε άλλες επιχειρήσεις μπορεί να χρειαστεί περισσότερη προσπάθεια, αλλά είναι πιθανό σημαντικά οφέλη να παρουσια-

στούν μακροπρόθεσμα, όπως η αλλαγή μιας διαδικασίας έτσι ώστε λιγότεροι πόροι να χρησιμοποιούνται ή ένα προϊόν να ξανασχεδιαστεί, έτσι ώστε να είναι ευκολότερο να επισκευαστεί ή να αποσυναρμολογηθεί.

4.2.1. Διαχείριση αποβλήτων

Υπάρχουν πολλοί τρόποι με τους οποίους οι επιχειρήσεις μπορούν να γίνουν περιβαλλοντικά ευαίσθητες και υπεύθυνες όσον αφορά τα απόβλητα που παράγουν.

Ιδού μερικά απλά πρώτα βήματα:

- ▶ Προσδιορίστε τις περιοχές για τη μείωση αποβλήτων και εφαρμόστε ένα σχέδιο διαχείρισης αποβλήτων
- ▶ Προσδιορίστε τα μη επικίνδυνα απόβλητα που παράγονται από την επιχείρησή σας που μπορούν να ανακυκλωθούν και οργανώστε ένα σχέδιο *ανακύκλωσης*
- ▶ Προσαρμοστείτε με την ισχύουσα νομοθεσία.

Επειδή οι επιχειρήσεις διαφέρουν τόσο πολύ μεταξύ τους, είναι σημαντικό να διαμορφωθεί ένα σχέδιο προσαρμοσμένο για να ικανοποιήσει τις ανάγκες της κάθε επιχείρησης. Λάβετε υπόψη ότι ένα πρόγραμμα μείωσης αποβλήτων δεν είναι μόνο ένα πρόγραμμα *ανακύκλωσης*. Είναι ένα γενικό σχέδιο που ενσωματώνει επίσης τη μείωση αποβλήτων, τα μέτρα επαναχρησιμοποίησης και την πράσινη αγορά.

4.2.1.2. Μέτρα διαχείρισης αποβλήτων

Στο πλαίσιο του σχεδίου διαχείρισης αποβλήτων, μπορούν να ληφθούν τα παρακάτω μέτρα:

- **Αναγνωρίστε τα είδη και τις ποσότητες αποβλήτων που παράγονται κατά τη λειτουργία της επιχείρησής σας.** Κάθε είδος επιχείρησης παράγει διαφορετικά είδη και ποσότητες αποβλήτων. Καταγράψτε πόσα απόβλητα παράγετε, τι είδους είναι, πού τα διαθέτετε και με τι κόστος. Σε κάποιες περιπτώσεις η παραγωγή αποβλήτων παρουσιάζει εποχικότητα. Μερικές φορές, τα περισσότερα απόβλητα παράγονται από λίγες παραγωγικές διεργασίες ή άλλες λειτουργίες μιας επιχείρησης. Για κάποια απόβλητα ισχύουν ειδικοί κανονισμοί και δεν επιτρέπεται να αναμιγνύονται μαζί με τα οικιακά απορρίμματα. Σε αυτά περιλαμβάνονται οι μπαταρίες, οι ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές, τα ελαστικά οχημάτων και οι συσκευασίες. Επίσης, δεν πρέπει να απορρίπτονται ανεξέλεγκτα τα ορυκτέλαια, πάσης φύσεως οχήματα μετά το τέλος του κύκλου ζωής τους και τα μπάζα από κατεδαφίσεις και εργασίες.
- **Εξαλείψτε ή ελαχιστοποιήστε τα επικίνδυνα απόβλητα.** Συνήθως υπάρχουν ειδικοί κανονισμοί που ισχύουν για όσα απόβλητα χαρακτηρίζονται ως επικίνδυνα για την ανθρώπινη υγεία ή το περιβάλλον. Η επικινδυνότητα μπορεί να συνδέεται με τη σύσταση των αποβλήτων (π.χ. περιέχουν βαρέα μέταλλα), με τις φυσικές τους ιδιότητες (π.χ. είναι

εύφλεκτα) ή ακόμη με τον εν δυνάμει μολυσματικό τους χαρακτήρα (π.χ. ζωικά υπολείμματα και απόβλητα επιχειρήσεων υγείας). Συλλέξτε τα επικίνδυνα απόβλητα χωριστά, σε συσκευασίες που ενδείκνυνται για κάθε είδος, και επιλέξτε νόμιμους τρόπους αποθήκευσης, επεξεργασίας ή διάθεσής τους. Ενημερωθείτε για τις εταιρείες που έχουν άδεια διαχείρισης επικίνδυνων αποβλήτων και συνεργαστείτε μαζί τους για τη συλλογή των αποβλήτων σας. Για κάποια επικίνδυνα απόβλητα υπάρχουν ασφαλείς τρόποι επαναχρησιμοποίησης ή *ανακύκλωσης*. Για παράδειγμα τα μελάνια και τα τόνερ εκτυπωτών μπορούν να επιστρέφονται στους προμηθευτές για περαιτέρω διαχείριση ή για ξαναγέμισμα. Για τις μπαταρίες και για τους λαμπτήρες φθορισμού υπάρχουν εταιρείες οι οποίες τα παραλαμβάνουν και διαθέτουν ειδικές εγκαταστάσεις για την περαιτέρω διαχείρισή τους. Το ίδιο ισχύει και για τις ηλεκτρικές συσκευές, κάποιες από τις οποίες ενδέχεται να περιέχουν επικίνδυνες για το περιβάλλον ουσίες. Για παράδειγμα τα ψυγεία, πολλά από τα οποία περιέχουν *CFCs* ως ψυκτικό μέσο.

- **Επανεξετάστε το θέμα της συσκευασίας.** Η παραγωγή αποβλήτων συσκευασίας αυξήθηκε σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Αυξήθηκε τόσο που η Ελλάδα και οι υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες αναγκάστηκαν να πάρουν μέτρα ειδικά γι' αυτά. Τα πλαστικά υλικά συσκευασίας θεωρούνται συνήθως η εύκολη (και φθηνή) λύση. Ωστόσο, το πλαστικό ανακυκλώνεται δύσκολα και η παραγωγή του γίνεται από ορυκτά καύσιμα (πετρέλαιο και φυσικό αέριο), γι' αυτό δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στο περιβάλλον.

Σκεφτείτε ότι πεταμένες πλαστικές σακούλες που φέρουν τη φήρμα της επιχείρησής σας και παρασύρονται από τον άνεμο στην εξοχή ή ξεβράζονται από το κύμα στις παραλίες δεν είναι η καλύτερη διαφήμιση σε μια κοινωνία που ανησυχεί για το περιβάλλον.

Επανεξετάστε τον τρόπο και τα υλικά συσκευασίας. Μήπως χρησιμοποιείτε περισσότερη συσκευασία από όση απαιτείται; Η υπερβολική συσκευασία προσθέτει κόστος στην επιχείρησή σας χωρίς απαραίτητα να βελτιώνει το ίδιο το προϊόν. Μήπως μπορεί να χρησιμοποιηθεί υλικό συσκευασίας που μπορεί να επαναχρησιμοποιηθεί; Για παράδειγμα, τα γυάλινα μπουκάλια αναψυκτικών είναι πολύ καλύτερη, περιβαλλοντικά, συσκευασία από τα πλαστικά. Μήπως μπορεί να χρησιμοποιηθεί υλικό συσκευασίας που διασπάται ευκολότερα και γρηγορότερα σε σχέση με το πλαστικό; Συζητήστε τις επιλογές συσκευασίας με τους προμηθευτές και τους πελάτες σας.

Ανακυκλώστε τα απόβλητα συσκευασίας. Τα χαρτοκιβώτια και άλλα συναφή είδη συσκευασίας μπορούν να διπλώνονται και να οδηγούνται στους ειδικούς κάδους *ανακύκλωσης* συσκευασιών. Το σύστημα των ειδικών κάδων καλύπτει πια το μεγαλύτερο τμήμα της Ελλάδας και έχει μειώσει σημαντικά τον όγκο των απορριμμάτων που οδηγούνται σε ΧΥΤΑ.

Οργανώστε ένα σύστημα συλλογής απορριμμάτων που να ευνοεί τη χωριστή συλλογή ανακυκλώσιμων υλικών. Τοποθετήστε ειδικούς κάδους κοντά στις θέσεις εργασίας και δίπλα σε φωτοτυπικά και εκτυπωτικά μηχανήματα για τη συλλογή των άχρηστων χαρ-

τιών. Τοποθετείστε ενημερωτικές πινακίδες πάνω από κάθε κάδο που να εξηγούν το είδος αποβλήτων που πρέπει να απορρίπτονται σε αυτόν. Εξηγήστε στο προσωπικό που ασχολείται με την καθαριότητα των χώρων και τη συλλογή των απορριμμάτων το ζήτημα της χωριστής συλλογής και της *ανακύκλωσης* υλικών. Αν η επιχείρησή σας παράγει σημαντικές ποσότητες αποβλήτων συσκευασίας, ζητήστε από το Δήμο να τοποθετήσει ένα κάδο *ανακύκλωσης* στην περιοχή σας.

- **Κομποστοποίηση.** Τα οργανικά απόβλητα μπορούν εύκολα να κομποστοποιηθούν και να χρησιμοποιηθούν ως εδαφοβελτιωτικό στους χώρους της ίδιας της επιχείρησης, εφόσον υπάρχουν τέτοιοι χώροι, ή σε γειτονικά πάρκα και άλση. Τα οργανικά απόβλητα περιλαμβάνουν απόβλητα κουζίνας, κλαδευτικά υπολείμματα, χαρτί κλπ. Στην αγορά πωλούνται κάδοι κομποστοποίησης και το κόστος τους είναι πραγματικά μικρό. Η κομποστοποίηση μπορεί πολύ εύκολα να εφαρμοστεί σε επιχειρήσεις εστίασης, catering, τουριστικές επιχειρήσεις, φυτώρια κλπ.

► Χαρτί και αναλώσιμα

Γιατί είναι σημαντική η *ανακύκλωση* χαρτιού στα γραφεία; Θεωρήστε ένα πρόγραμμα *ανακύκλωσης* χαρτιού σαν μια ευκαιρία για:

- **Μείωση εξόδων:** Το χαρτί που δεν τυπώνεται είναι χαρτί που δεν αγοράζεται εξαρχής
- **Marketing:** Δημιουργήστε μια καλή δημόσια εικόνα
- **Διάσωση δέντρων:** Ανακυκλώνοντας χαρτί προστατεύουμε έναν πολύτιμο πόρο

Μέτρα:

- Χρησιμοποιήστε και τις δύο πλευρές του χαρτιού. Σιγουρευτείτε ότι όλο το προσωπικό που χρησιμοποιεί τακτικά τα φωτοτυπικά μηχανήματα ξέρει πώς να το κάνει αυτό. Καλύτερα ακόμα, ρυθμίστε το φωτοτυπικό μηχανήμα έτσι ώστε να είναι ήδη προκαθορισμένη η διπλή φωτοτύπηση ανά σελίδα.
- Ρυθμίστε τα φωτοτυπικά μηχανήματα και τους εκτυπωτές, έτσι ώστε κάθε φορά που κάποιος χρησιμοποιεί διαφορετικές ρυθμίσεις, μετά από αυτόν, να επανέρχονται οι επιθυμητές ρυθμίσεις αυτόματα.
- Τα χρησιμοποιημένα -από τη μία πλευρά- φύλλα χαρτιού μπορούν να μετατραπούν σε ένα πρόχειρο σημειωματάριο και να χρησιμοποιούνται για ανάλογες χρήσεις από τους συναδέλφους
- Επαναχρησιμοποίηση των φακέλων για την εσωτερική αλληλογραφία και, εάν είναι δυνατόν, τοποθετώντας εξωτερικά μια αυτοκόλλητη ετικέτα επαναχρησιμοποίησης
- Χρησιμοποιήστε το μικρότερο δυνατό κομμάτι χαρτιού, το κατάλληλο για τον κάθε φορά σκοπό σας. Παραδείγματος χάριν, αποφύγετε να φωτοτυπήσετε έγγραφα A4 σε μέγεθος A3, καλό είναι να χρησιμοποιείτε μέγεθος A5 για τα εξώφυλλα ή για τα fax και να χρησιμοποιείτε ακριβώς το κομμάτι χαρτιού για φαξ εάν το μήνυμα είναι σύντομο.

- Το ηλεκτρονικό ταχυδρομείο μπορεί να χρησιμοποιηθεί για να μοιραστούν τα έγγραφα και οι ιδέες. Να τυπώνετε μόνο τα ηλεκτρονικά μηνύματα των οποίων πρέπει να έχετε ένα αντίγραφο σε χαρτί.
- Οι μεγάλες ποσότητες μεταλλικών –ή και πλαστικών– συνδετήρων που χρησιμοποιούνται στα γραφεία (συνδετήρες εγγράφων, καρφίτσες) μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν – μερικοί από αυτούς. Ακόμα κι αν δεν αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος των αποβλήτων από τα γραφεία, είναι αξιοσημείωτο ότι, αθροιστικά, συνεπάγονται σημαντική απώλεια πόρων.

Η ισπανική ΜΜΕ "Matadero Frigorifico del Nalon" είναι ένα σφαγείο που ανήκει στην ίδια οικογένεια για περισσότερες από δύο γενιές. Όπως και πολλά άλλα σφαγεία, αντιμετώπιζε δύο ιδιαίτερα προβλήματα: υψηλές χρεώσεις για διάθεση αποβλήτων και αυξημένη χρήση ορυκτών καυσίμων. Προκειμένου να τα αντιμετωπίσει, χρηματοδοτήθηκε από το Ευρωπαϊκό πρόγραμμα LIFE - Περιβάλλον. Εγκατέστησε μια πιλοτική μονάδα που βασίστηκε στην ιδέα ενός εργοστασίου βιοκαυσίμων, χρησιμοποιώντας τα υποπροϊόντα του σφαγείου για την παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας (βιοκαυσίμων) και λιπάσματος.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γ.Δ. Επιχειρήσεων & Βιομηχανίας, «Σκεφτόμαστε πρώτα τις ΜΜΕ», 2007

Η εταιρεία ΜΟΝΟΛΙΘΟΣ συλλέγει απενεργοποιημένους καταλυτικούς μετατροπείς οχημάτων. Οι συλλεγόμενοι καταλύτες μεταφέρονται σε κτίριο της εταιρείας όπου αποθηκεύονται προσωρινά και ύστερα προωθούνται στο εξωτερικό για ανακύκλωση. Η ανακύκλωση αφορά την ανάκτηση πολύτιμων μετάλλων. Έτσι, ένα εν δυνάμει επικίνδυνο απόβλητο αξιοποιείται, με σημαντικά οφέλη για το περιβάλλον.

www.monolithos-catalysts.gr

4.2.2. Διαχείριση νερού

Το νερό δεν πρέπει να θεωρείται ως ανεξάντλητος πόρος, είναι αγαθό σε ανεπάρκεια. Η έλλειψη νερού είναι ένα από τα πιο κρίσιμα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα. Το νερό είναι ένα αγαθό που φαίνεται πως η φύση θα μας το δίνει όλο και σε λιγότερες ποσότητες, γι' αυτό επιβάλλεται να το χρησιμοποιούμε σωστά και να περιορίσουμε τη σπατάλη του. Πρέπει να γίνει συνείδηση όλων ότι το νερό, το βασικό αυτό στοιχείο της ζωής, είναι λιγιστό όχι μόνο σ' εμάς αλλά και σε πολλές

άλλες χώρες του κόσμου και έχουμε ευθύνη και υποχρέωση να το διαχειριζόμαστε ορθολογικά και να καταβάλλουμε κάθε δυνατή προσπάθεια για εξοικονόμησή του.

Τι μπορεί να κάνει μια επιχείρηση για την εξοικονόμηση νερού:

- Εγκαταστήστε συστήματα εξοικονόμησης νερού, καζανάκια με δυνατότητα επιλογής της ροής και της ποσότητας του νερού, ανάλογα με τις ανάγκες (καζανάκια διπλής ροής, καζανάκια μικρότερης χωρητικότητας νερού), κεφαλές μπαταρίας ντους με ρυθμιζόμενη ή χαμηλή ροή, βρύσες με περιορισμό ροής. Η ροή για τις βρύσες κουζίνας πρέπει να είναι λίγο μεγαλύτερη από τις βρύσες μπάνιου, 6-8 λίτρα ανά λεπτό και 5-7 λίτρα ανά λεπτό αντίστοιχα. Υπάρχουν συστήματα που αναμειγνύουν αέρα μέσα στο νερό και δίνουν την εντύπωση πιο δυνατής ροής μέσα από την βρύση ή την κεφαλή του ντους. Σε συνδυασμό με τα συστήματα περιορισμού της ροής, μπορούν να εξοικονομήσουν νερό χωρίς απώλεια άνεσης για το χρήστη. Οι διακόπτες της παροχής νερού με φωτοκύτταρα εξασφαλίζουν μέγιστη εξοικονόμηση νερού, αφού η βρύση κλείνει αυτόματα όταν το νερό δε χρησιμοποιείται. Τα συστήματα αυτά έχουν μεγάλο κόστος και η χρήση τους δεν συνιστάται σε γραφεία. Είναι όμως χρήσιμα και τα συναντάμε σε κοινόχρηστους χώρους όπου συνήθως γίνεται μεγάλη σπατάλη νερού (π.χ. κέντρα διασκέδασης, εστιατόρια).

- Επισκευάστε άμεσα όλες τις διαρροές που διαπιστώνετε στις υδραυλικές σας εγκαταστάσεις και ιδιαίτερα τις διαρροές στα καζανάκια, διότι προκαλούν τεράστια σπατάλη νερού. Μια βρύση που στάζει μπορεί να σας κοστίσει μέχρι και 200 λίτρα επιπλέον κατανάλωση κάθε μήνα. Ελέγξτε για διαρροή το καζανάκι της τουαλέτας με την προσθήκη χρώματος ζαχαροπλαστικής. Εάν υπάρχει διαρροή, το χρώμα θα εμφανιστεί μέσα σε 30 λεπτά (Ξεπλύνετε τη δεξαμενή μόλις γίνει η δοκιμή, για την αποφυγή χρωματισμού των τοικωμάτων της δεξαμενής). Αναζητήστε στην αγορά συστήματα που δίνουν τη δυνατότητα να συγκεντρώνετε το νερό από το νεροχύτη, το νιπτήρα ή το μπάνιο σε ειδική δεξαμενή και από εκεί να τροφοδοτείται το καζανάκι. Έτσι, δεν χρησιμοποιείτε καθαρό πόσιμο νερό στην τουαλέτα.

- Εγκατάσταση αυτόματων συστημάτων. Δηλαδή, εγκατάσταση περιοριστών και αυτόματων βαλβίδων ελέγχου ροής για διακοπή της παροχής του νερού κατά τη διάρκεια των διακοπών της παραγωγής διαδικασίας.

- Ελέγξτε τακτικά την υδραυλική εγκατάσταση για έγκαιρη διάγνωση τυχόν διαρροής και πάρτε τα αναγκαία μέτρα επιδιόρθωσης των βλαβών. Τα περισσότερα εξαρτήματα εγκαθίστανται εύκολα και είναι άμεσα διαθέσιμα με μικρό οικονομικό κόστος.

- Ελέγχετε την κατανάλωση νερού, παίρνοντας συχνά την ένδειξη του μετρητή.

- Υιοθετήστε πρακτικές καλής λειτουργίας. Ως πρακτικές καλής λειτουργίας μπορούν

να θεωρηθούν ο εκσυγχρονισμός του μηχανολογικού εξοπλισμού και η υιοθέτηση συστημάτων αυτόματου ελέγχου στα στάδια άντλησης, αποθήκευσης και μεταφοράς νερού, η εκπαίδευση του προσωπικού, η υγιεινή, οι διαδικασίες καθαρισμού, οι διαδικασίες συντήρησης του εξοπλισμού, η μέτρηση κατανάλωσης νερού και η ανίχνευση και επισκευή διαρροών στα υδραυλικά δίκτυα του νερού.

- Χρησιμοποιείτε τα πλυντήρια ρούχων και πιάτων μόνο όταν είναι γεμάτα, επιλέγοντας πάντα οικονομικό πρόγραμμα. Τα περισσότερα πλυντήρια πιάτων χρησιμοποιούν την ίδια ποσότητα νερού άσχετα με το πόσα πιάτα υπάρχουν μέσα. Οπότε, θα κάνετε οικονομία και στο νερό και στο ρεύμα, εάν το γεμίζετε πάντα.
- Εφαρμόστε πρακτικές ποτίσματος που περιορίζουν την κατανάλωση νερού (π.χ. ρυθμιζόμενο πότισμα με σταγόνες, πότισμα νωρίς το πρωί ή αφού δύσει ο ήλιος, όταν η εξάτμιση του νερού είναι μικρότερη). Ρυθμίστε τους ψεκασπίρες, ώστε να μην καταβρέχουν το δρόμο ή τα πεζοδρόμια.
- Προτιμήστε το καθαρίσμα εξωτερικών χώρων να γίνεται με σκούπισμα και όχι με τη χρήση λάστικου.
- Φροντίστε οι νέες ηλεκτρικές συσκευές (π.χ. πλυντήριο ρούχων και πιάτων) που επιλέγετε να είναι αποδοτικές από άποψη κατανάλωσης νερού.
- Πριν λάβετε αποφάσεις για την εγκατάσταση των υδραυλικών σας, ιδιαίτερα σε περιοχές με προβλήματα διαθεσιμότητας νερού, εξετάστε τη δυνατότητα εφαρμογής συστημάτων συλλογής και αξιοποίησης του νερού της βροχής και συστημάτων συλλογής, καθαρισμού και *ανακύκλωσης* των νερών από το νιπτήρα και το νεροχύτη (γκρίζα νερά), για χρήση όπου δεν απαιτείται καθαρό πόσιμο νερό.
- Πάρτε πρωτοβουλία και ειδοποιήστε αμέσως τις αρμόδιες αρχές για οποιαδήποτε διαρροή και απώλεια νερού στους δρόμους. Μην περιμένετε κάποιον άλλο να το κάνει.
- Ενημερώστε το προσωπικό σχετικά με τους τρόπους εξοικονόμησης νερού και τη σημασία τους.

Μέτρα για το προσωπικό:

- Ενημερώστε άμεσα τον υπεύθυνο για διαρροές σε βρύσες, καζανάκια, σωληνώσεις κλπ. Μια βρύση που στάζει μπορεί να οδηγήσει στη σπάταλη έως και 4 λίτρων νερού την ημέρα!
- Φροντίστε να κλείνετε καλά τις βρύσες μετά από κάθε χρήση.

- Μην ανοίγετε τις βρύσες του νιπτήρα και της κουζίνας μέχρι το τέρμα, εφ' όσον μπορείτε να εξυπηρετηθείτε με λιγότερο νερό.

Αντιμετωπίστε το νερό σαν να ήταν χρυσός! Καθώς το νερό δεν είναι ακριβό αγαθό, υπάρχει η τάση να το αντιμετωπίζουμε σαν να είναι (σχεδόν) ανεξάντλητο. Μπορεί να μην μας βαραίνει άμεσα το κόστος σπάταλων πρακτικών, αλλά το περιβάλλον δεν έχει περιθώρια για τέτοιες σπατάλες.

Η γερμανική επιχείρηση Gerhard van Clewe είναι μια οικογενειακή ΜΜΕ τρίτης γενιάς που προσφέρει κατά παραγγελία λύσεις σε υπηρεσίες φινιρίσματος υφαντικών ινών σε πελάτες από την κλωστοϋφαντουργική βιομηχανία. Η Van Clewe εφύρε μια νέα μέθοδο καθαρισμού των υγρών λυμάτων της, κάτι που βοήθησε την εταιρεία να μειώσει δραστικά τη χρήση νερού αλλά και την κατανάλωση ενέργειας. Έναυσμα για την ανάπτυξη αυτής της τεχνολογικής καινοτομίας ήταν οι έντονες πιέσεις από το τοπικό κοινοτικό συμβούλιο για βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδόσεων της εταιρείας. Καθώς η εταιρεία εκτίμησε ότι η διαμάχη με την τοπική κοινότητα ήταν κρίσιμης σημασίας για τη μελλοντική επιτυχία της επιχείρησης, προχώρησε στην εφεύρεση μιας νέας μεθόδου ανακύκλωσης των υγρών λυμάτων της παραγωγής της, καταφέροντας κατ' αυτό το τρόπο να μειώσει τον όγκο των υγρών λυμάτων σε 2,5 λίτρα ανά χιλιόγραμμο υφαντικών ινών. Πέραν αυτού, το 70% του χρησιμοποιημένου νερού μπορεί να ανακυκλωθεί και να επανεισαχθεί στην παραγωγική διαδικασία. Με την καινοτομία αυτή η εταιρεία έθεσε νέα πρότυπα στο πεδίο καθαρισμού των υγρών λυμάτων και έτυχε της ιδιαίτερης προσοχής της κυβέρνησης της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας, καθώς και των ανταγωνιστών της στον κλάδο. Να σημειωθεί ότι η Van Clewe είναι πιστοποιημένη ως προς την ποιότητα με το ISO 9001 και χρησιμοποιεί το πρότυπο «Öko Tex», μια οικοσήμανση που ελέγχει κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και ρουχισμό ως προς τις επικίνδυνες ουσίες που μπορεί να περιέχουν.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Υπεύθυνη Επιχειρηματικότητα: Συλλογή Περιπτώσεων Ορθής Πρακτικής από Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις της Ευρώπης», Επίσημες Εκδόσεις των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, 2004.

Revive A.E. ανακύκλωση τηγανελαίων

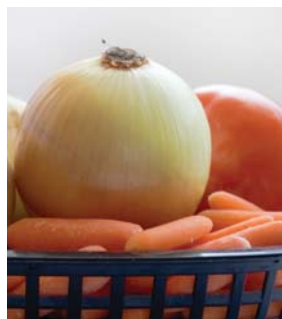
Το τηγανέλαιο είναι το υπόλειμμα των ελαίων που χρησιμοποιούνται για τηγάνισμα. Αποτελεί εξαιρετικά επικίνδυνο ρύπο, καθώς η ανεξέλεγκτη διάθεσή του σε υδατικούς αποδέκτες προκαλεί εκτεταμένη ρύπανση. Η παροχέτευση των τηγανελαίων στην αποχέτευση και από εκεί σε μια εγκατάσταση επεξεργασίας λυμά-

των μπορεί να λύνει το πρόβλημα, αλλά έχει σημαντικό κόστος για τη λειτουργία του βιολογικού καθαρισμού. Σε κάποιες περιπτώσεις ακολουθείται η τακτική της συλλογής και ραφινάρισματος του τηγανελαίου με σκοπό την επαναχρησιμοποίησή του. Ωστόσο, αυτή η τακτική είναι παράνομη γιατί το ραφινάρισμένο τηγανέλαιο είναι επικίνδυνο για την ανθρώπινη υγεία. Το τηγανέλαιο, ωστόσο, αποτελεί πρώτη ύλη για την παραγωγή βιοκαυσίμων. Η εταιρεία Revive A.E. ιδρύθηκε πρόσφατα με σκοπό τη συλλογή τηγανελαίων και την προώθησή τους σε βιομηχανίες που παράγουν βιοντίζελ. Η εταιρεία τοποθετεί κάδους σε χώρους εστίασης, πολυκατοικίες, σουπερμάρκετ και όπου αλλού είναι δυνατή η συλλογή σημαντικών ποσοτήτων τηγανελαίων. Σε τακτική βάση, φορτηγό της εταιρείας παραλαμβάνει το γεμάτο κάδο και τον αντικαθιστά με άλλον άδειο. Η διαδικασία αυτή ακολουθείται στο νησί της Πάρου. Οι εστιάτορες του νησιού συλλέγουν τα τηγανέλαια σε ειδικούς κάδους, τους οποίους στη συνέχεια δίνουν σε συνεργεία του Δήμου. Μετά τη συλλογή των χρησιμοποιημένων ελαίων σε μεγαλύτερα ντεπόζιτα, έρχεται βυτιοφόρο της εταιρείας Revive, τα παραλαμβάνει και τα πηγαίνει για περαιτέρω επεξεργασία στο εργοστάσιό της στην Αττική, πριν τα πωλήσει σε βιομηχανίες παραγωγής βιοντίζελ.

(Πηγή:<http://fileleutheros.pblogs.gr/2008/10/ena-sobaro-problhma-hrhsimopoihmena-thganelaiia.html>)

4.3. Πράσινες προμήθειες

Η πιστοποίηση της περιβαλλοντικής επίδοσης μιας επιχείρησης δεν αφορά μόνο τα δικά της προϊόντα ή υπηρεσίες, αλλά και αυτά που προμηθεύεται από τρίτους, σε υλικά, πρώτες ύλες και υπηρεσίες. Δηλαδή, η επιχείρηση δεν επιδιώκει μόνο να πιστοποιηθεί, αλλά να εξασφαλίσει πως οι συνεργασίες της είναι με επιχειρήσεις οι οποίες έχουν και εφαρμόζουν ανάλογες αντιλήψεις. Κάποιοι από τους τρόπους με τους οποίους μπορεί να διασφαλίσει την ποιότητα των προμηθειών της είναι οι παρακάτω.

Τρόφιμα / αγροτικά προϊόντα

Η περιβαλλοντική διάσταση των προμηθειών σε τρόφιμα αφορά κυρίως τον τρόπο παραγωγής τους. Τα πιστοποιημένα βιολογικά προϊόντα είναι ένας απλός τρόπος να διασφαλιστεί. Οι ελληνικοί φορείς πιστοποίησης διατηρούν μητρώα μέσα από τα οποία μπορεί να βρει κανείς εύκολα παραγωγούς και μεταποιητικές επιχειρήσεις οι οποίες τα διαθέτουν.

Επίσης, τα αγροτικά προϊόντα πιστοποιημένα με AGRO 2.1 και AGRO 2.2, που επιβεβαιώνουν την τήρηση των κανόνων Ορθής Γεωργικής Πρακτικής, θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως πράσινα, λόγω της περιβαλλοντικής διάστασης των κανόνων αυτών.

Οι ενδείξεις Προϊόντος Ονομασίας Προέλευσης (ΠΟΠ) ή Προϊόντος Γεωγραφικής ένδειξης (ΠΓΕ), χωρίς να έχουν άμεσα περιβαλλοντική διάσταση, διασφαλίζουν τη στήριξη παραδοσιακών προϊόντων και παραγωγών. Το ίδιο ισχύει και για προϊόντα Τοπικών Συμφώνων Ποιότητας. Για προϊόντα που έχουν προκύψει από μεταποίηση, θα πρέπει να αναζητηθούν πιστοποιήσεις κατά HACCP, ISO ή ECOLABEL.

Διαφορετικές χώρες και οργανισμοί πιστοποίησης μπορεί να εφαρμόζουν διαφορετικά πρότυπα.

Για την ξυλεία και τα δασικά προϊόντα ισχύουν τα σήματα του FSC (Forest Stewardship Council) και του PEFC (Programme for the Endorsement of Forest Certification Schemes), τα οποία διασφαλίζουν την αειφορική διαχείριση των δασών από τα οποία προέρχονται τα εν λόγω προϊόντα.

ΕΥΚΑΙΡΙΑ: Το Δασαρχείο Βυτίνας και η Νομαρχία Αρκαδίας έχουν πιστοποιήσει την Αειφορική Διαχείριση του ελατοδάσους του Μαινάλου από το FSC. Η πιστοποίηση ισχύει για όλη την εξερχόμενη ξυλεία, αλλά και το μέλι. Μέχρι στιγμής καμία επιχείρηση δεν έχει το σχετικό σήμα στη συσκευασία των προϊόντων της.

Βιομηχανικά προϊόντα / Υπηρεσίες

Σε αυτή την περίπτωση ισχύουν τα πρότυπα που παρουσιάζονται και στην ενότητα περιβαλλοντική διαχείριση.

- ▶ Συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης πιστοποιημένα κατά ΕΛΟΤ/EN/ISO/14001
 - ▶ Συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης πιστοποιημένα κατά EMAS
 - ▶ Προϊόντα και υπηρεσίες που διαθέτουν το οικολογικό σήμα ECOLABEL
- Ακόμα, μπορούν να αναζητηθούν τα σήματα:
- ▶ Green Seal (ΗΠΑ)
 - ▶ ENERGY STAR (ΗΠΑ -απόδοση ηλεκτρικών συσκευών)
 - ▶ EcoLogo (Καναδάς)
 - ▶ Blue Angel (Γερμανία)
 - ▶ Nordic Swan (Σκανδιναβία)
 - ▶ EcoMark (Ιαπωνία)

4.4. Πράσινες μεταφορές

Πολλές φορές δεν γίνεται άμεσα κατανοητό το κόστος που μπορούν να έχουν οι πάσης φύσεως μεταφορές και μετακινήσεις στη λειτουργία μιας Μικρής και Μεσαίας Επιχείρησης. Ο ίδιος ο κλάδος των μεταφορών αφορά εκατοντάδες Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις στην Ελλάδα και περίπου 150.000 εργαζόμενους. Ωστόσο, και όλες οι υπόλοιπες σχετίζονται με μεταφορές άμεσα ή έμμεσα. Για παράδειγμα, οι εμπορικές επιχειρήσεις πρέπει να μεταφέρουν τα προϊόντα που εμπορεύονται από το χώρο κατασκευής τους στο χώρο πώλησης, μεταποιητικές επιχειρήσεις πρέπει να μεταφέρουν πρώτες ύλες στο χώρο μεταποίησης και, στη συνέχεια, να μεταφέρουν τα προϊόντα στους πελάτες τους. Αλλά και το προσωπικό κάθε επιχείρησης πρέπει να μετακινείται σε καθημερινή βάση προς και από το χώρο εργασίας.

Οι μετακινήσεις έχουν ένα άμεσο οικονομικό κόστος (κατανάλωση καυσίμου, έξοδα αποστολής, εισιτήρια κλπ.) αλλά έχουν και ένα έμμεσο οικονομικό κόστος που προέρχεται από το χρόνο μετακίνησης (ο οποίος δεν είναι παραγωγικός χρόνος), καθώς και ένα ευρύτερο κοινωνικό κόστος (ατμοσφαιρική ρύπανση από την κίνηση οχημάτων, θόρυβος, επιβάρυνση των αστικών περιοχών λόγω παράνομης στάθμευσης κλπ.).

Υπάρχουν τρόποι να μειωθεί το κόστος μεταφορών και παράλληλα να βελτιωθεί το επίπεδο ζωής τόσο των εργαζομένων όσο και του συνόλου της κοινωνίας. Κάποια πράγματα μπορούν να εφαρμοστούν άμεσα με ελάχιστο κόστος, κάποια απαιτούν σχεδιασμό, πριν ακόμη ξεκινήσει τη λειτουργία της μια ΜΜΕ.

4.4.1. Μεταφορές προϊόντων

Οι μεταφορές προϊόντων προς τους χώρους πώλησης ή / και προς τους τελικούς πελάτες αποτελεί σημαντικό κομμάτι της δουλειάς πολλών επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, η μεταφορά τροφίμων από εταιρείες catering προς τους πελάτες - καταναλωτές, η διανομή εμπορευμάτων που έχουν αγοράσει οι πελάτες από την αποθήκη στα σπίτια τους κλπ. Ο τρόπος μεταφοράς εξαρτάται συνήθως από το είδος του εμπορεύματος, τις αποστάσεις που πρέπει να διανυθούν, το είδος των δρόμων (αστικές, ημιαστικές και αγροτικές περιοχές) και τα διαθέσιμα μέσα μεταφοράς.

- **Επιλογή του κατάλληλου τρόπου μεταφοράς.** Ο τρόπος μεταφοράς περιλαμβάνει κατ' αρχήν το μέσο μεταφοράς. Τις τελευταίες δεκαετίες τα φορτηγά έχουν αναδειχθεί στο αγαπημένο μέσο μεταφοράς πάσης φύσεως εμπορευμάτων. Ωστόσο, οι σιδηροδρομικές μεταφορές είναι περισσότερο φιλικές προς το περιβάλλον. Για την ίδια απόσταση, η μεταφορά ενός κοντέινερ με φορτηγό έχει ως αποτέλεσμα την εκπομπή 8 φορές περισσότερων ρύπων σε σχέση με τη μεταφορά του με τρένο. Σε κάποιες περιπτώσεις συμφέρουν (οικονομικά, χρονικά και περιβαλλοντικά) οι συνδυασμένες μεταφορές, δηλαδή, η

χρήση περισσότερων των ενός μέσων μεταφοράς. Εκτός του μέσου μεταφοράς και ο τρόπος οργάνωσης των μεταφορών είναι ιδιαίτερα σημαντικός. Τις περισσότερες φορές είναι επικερδές περιβαλλοντικά αλλά και οικονομικά να χρησιμοποιούνται αποκεντρωμένα συστήματα μεταφοράς με τη δημιουργία περιφερειακών κέντρων διανομής. Αυτή η μέθοδος μειώνει σημαντικά τα διανυόμενα χιλιόμετρα και, παράλληλα, αυξάνει την αξιολογία των εφοδιαστικών αλυσίδων μειώνοντας τις καθυστερημένες παραδόσεις.

- **Διαχείριση των κινήσεων των οχημάτων.** Ένα σημαντικό πρόβλημα στις μεταφορές είναι οι μετακινήσεις άδειων οχημάτων, συνήθως από το σημείο παράδοσης έως πίσω στη βάση τους. Από τη δεκαετία του 1980 αναπτύχθηκαν ειδικά προγράμματα υπολογιστή τα οποία μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά στην οργάνωση των βέλτιστων διαδρομών. Τα προγράμματα αυτά έχουν γίνει πια εξαιρετικά έμπειρα καθώς συνεργάζονται με συστήματα εύρεσης θέσης (GPS) και μπορούν να εγκαθίστα-

νται στα ίδια τα οχήματα. Με τη χρήση τέτοιων προγραμμάτων ελαχιστοποιούνται τόσο οι συνολικές διανυόμενες αποστάσεις όσο και τα «άδεια» χιλιόμετρα. Μια καινοτόμος ιδέα που άρχισε πρόσφατα να εφαρμόζεται είναι οι συνεργασίες μεταξύ εταιρειών, των οποίων τα φορτηγά εκτελούν συμπληρωματικές διαδρομές. Έτσι, για παράδειγμα, μια εταιρεία μπορεί να «δανείζει» χώρο των φορτηγών της σε μια άλλη εταιρεία ή μπορεί οι δύο εταιρείες να εκτελούν συμπληρωματικές διαδρομές.

- **Τεχνικές βελτιώσεις στα χρησιμοποιούμενα οχήματα.** Μια σειρά από τεχνικές βελτιώσεις μπορούν να μειώσουν την κατανάλωση καυσίμου στα οχήματα και, επομένως, τις εκπομπές που αυτά προκαλούν. Η χρήση κατάλληλων ελαστικών και ορυκτελαίων, η εφαρμογή εξαρτημάτων που βελτιώνουν την αεροδυναμική συμπεριφορά των οχημάτων και βέβαια η σωστή συντήρηση, σύμφωνα με όσα ορίζει ο κατασκευαστής, αποτελούν τεχνικές που μειώνουν σημαντικά την κατανάλωση καυσίμου και, παράλληλα, αυξάνουν το χρόνο ζωής του οχήματος.

- **Εκπαίδευση των οδηγών.** Η τυπική εκπαίδευση ενός οδηγού δεν περιλαμβάνει τεχνικές οδήγησης φιλικές προς το περιβάλλον. Ωστόσο, ο τρόπος οδήγησης είναι εξαιρετικά σημαντικός καθώς μπορεί να οδηγήσει σε εξοικονόμηση καυσίμου έως και 15%. Το υπουργείο μεταφορών ξεκίνησε το 2008 μια εκστρατεία ενημέρωσης για την οικονομική - οικολογική οδήγηση και έχει δημιουργήσει μια ιστοσελίδα όπου δίνονται χρήσιμες πληροφορίες (<http://www.ecodriving.gr/>).

4.4.2. Μετακινήσεις πελατών

Έρευνες έχουν δείξει ότι οι πελάτες μιας επιχείρησης συνυπολογίζουν στο κόστος αγο-

ράς ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας το χρόνο και το κόστος μετακίνησης προς την επιχείρηση που την παρέχει. Αυτό είναι προφανές για κλάδους όπως ο τουρισμός. Είναι, ωστόσο, αλήθεια ακόμη και για πελάτες μικρών εμπορικών επιχειρήσεων. Για παράδειγμα, ένα από τα πλεονεκτήματα των mini-markets έναντι των μεγάλων σουπερμάρκετ είναι ότι απευθύνονται κυρίως σε πελάτες της γειτονιάς τους, μηδενίζοντας την απόσταση που πρέπει να κάνει ο πελάτης από το σπίτι του έως το κατάστημα. Μερικές απλές λύσεις για πιο πράσινες μετακινήσεις πελατών είναι:

- **Οι πιο πράσινες μετακινήσεις είναι αυτές που δεν γίνονται.** Εξετάστε αν μπορείτε να προσφέρετε τα προϊόντα και τις υπηρεσίες σας από απόσταση. Η χρήση του διαδικτύου για πωλήσεις αυξάνεται ραγδαία γιατί βολεύει τους υποψήφιους πελάτες, αυξάνει τη γεωγραφική εμβέλεια της επιχείρησης και μειώνει κόστη που σχετίζονται με την αποθήκευση και διαχείριση προϊόντων. Τηλεφωνικές παραγγελίες και παραγγελίες μέσω fax μπορούν επίσης να εξεταστούν.
- **Παρέχετε συμβουλές στους πελάτες σας για τον τρόπο προσέγγισης της επιχείρησής σας.** Γλυτώστε τους πελάτες σας από χρόνο, χρήματα και άγχος παρέχοντας τους εναλλακτικές δυνατότητες για να προσεγγίσουν την επιχείρησή σας. Για παράδειγμα, μπορείτε να παρέχετε διαδραστικούς χάρτες μέσω της ιστοσελίδας σας στο διαδίκτυο, να αναφέρετε τα μέσα μαζικής μεταφοράς που διέρχονται κοντά από την επιχείρησή σας και τα ωράριά τους, να αναφέρετε τους χώρους στάθμευσης που λειτουργούν κοντά στην επιχείρησή σας και τις ώρες κυκλοφοριακής αιχμής στην περιοχή σας.

- **Ανταμείψτε τους πελάτες σας που επιλέγουν περισσότερο πράσινους τρόπους προσέγγισης της επιχείρησής σας.** Απλοί, φθηνοί και έξυπνοι τρόποι που ανταμείβουν τους πελάτες που χρησιμοποιούν πράσινες μετακινήσεις μπορεί να είναι καλή διαφήμιση για μια επιχείρηση και να βελτιώσουν το προφίλ της. Για παράδειγμα, το κόστος των εισιτηρίων μαζικών μεταφορών μπορεί να αφαιρείται από την τιμή του προϊόντος. Επίσης, ένα τμήμα του χώρου στάθμευσης πελατών μπορεί να διαμορφωθεί για χρήση από δίκυκλα και ποδήλατα.

- **Παρέχετε υπηρεσίες μεταφοράς των πελατών σας.** Σε κάποιες περιπτώσεις (π.χ. τουριστικές υπηρεσίες, υπηρεσίες εστίασης, μόνιμες εκθέσεις εκτός αστικών περιοχών) μπορεί να εξεταστεί η πιθανότητα να παρέχει η ίδια η επιχείρηση την υπηρεσία μεταφοράς των πελατών από και προς το κοντινότερο κέντρο πόλης ή σταθμό μέσω μαζικής μεταφοράς. Η υπηρεσία αυτή όχι μόνο μειώνει το περιβαλλοντικό κόστος μεταφοράς κάθε πελάτη με το δικό του Ι.Χ. αλλά μπορεί και να ενσωματωθεί στις υπηρεσίες που προσφέρει η επιχείρηση, επομένως να ανακτηθεί το κόστος της.

4.4.3. Μετακινήσεις υπαλλήλων

Υπάρχει μια τάση, οι επιχειρήσεις να απομακρύνονται όλο και περισσότερο από τις αστικές περιοχές όπου συνήθως ζουν οι εργαζόμενοι σε αυτές. Αυτή η τάση δημιουργεί μια ανάγκη για μετακινήσεις εργαζομένων, κάθε πρωί για να πάνε στο χώρο εργασίας τους και κάθε απόγευμα για να επιστρέψουν στα σπίτια τους. Αυτές οι μετακινήσεις απαιτούν χρόνο αλλά κοστίζουν και χρήματα. Και τα δύο είναι σε βάρος του οικονομικού προϋπολογισμού, του επιπέδου ζωής και της απόδοσης εργασίας των εργαζομένων. Μερικές απλές λύσεις για τη βελτίωση της κατάστασης:

- **Εγκαταστήστε την επιχείρησή σας κοντά σε στάση μέσων μαζικής μεταφοράς.** Τα μέσα μαζικής μεταφοράς (ηλεκτρικός, μετρό, προαστιακός σιδηρόδρομος, λεωφορεία) είναι φθηνότερα, ασφαλέστερα και γρηγορότερα από τη χρήση Ι.Χ., ιδιαίτερα σε ώρες κυκλοφοριακής αιχμής. Με την εγκατάσταση μιας επιχείρησης κοντά σε στάση μέσων μαζικής μεταφοράς βελτιώνεται τόσο η προσβασιμότητα των υπαλλήλων στο χώρο εργασίας όσο και η προσβασιμότητα των πελατών και συνεργατών της επιχείρησης.
- **Εξετάστε το ενδεχόμενο να παρέχετε μετακίνηση προς και από την επιχείρηση με λεωφορεία.** Σε κάποιες περιπτώσεις, επιχειρήσεις που βρίσκονται εκτός αστικού ιστού (π.χ. εργοστάσια) ή/και απασχολούν σημαντικό αριθμό υπαλλήλων συμφέρει να παρέχουν τη μετακίνηση των υπαλλήλων προς και από το χώρο εργασίας με λεωφορεία. Τα λεωφορεία αυτά είτε συνδέουν την επιχείρηση με τον κοντινότερο σταθμό μέσω μαζικής μεταφοράς (π.χ. σταθμό τρένου), είτε εκτελούν συγκεκριμένες διαδρομές έως τις κοντινότερες πόλεις.
- **Δοκιμάστε να «μοιραστείτε» τα Ι.Χ. σας για να μετακινηθείτε προς ή από την εργασία σας.** Ένα Ι.Χ. μπορεί να μεταφέρει 4-5 εργαζόμενους της ίδιας επιχείρησης και, σε αυτή την περίπτωση το κόστος (αλλά και η επίπτωση) είναι πολύ μικρότερο από το να χρησιμοποιεί κάθε εργαζόμενος το δικό του όχημα.
- **Σχεδιάστε έξυπνα το ωράριο εργασίας.** Μόλις 15 λεπτά διαφορά στην έναρξη της μετακίνησης μπορούν να κάνουν τη διαφορά. Κάθε πρωί και κάθε απόγευμα παρατηρούνται συγκεκριμένες ώρες κυκλοφοριακής αιχμής. Οι ώρες αυτές εξαρτώνται από το ωράριο λειτουργίας των επιχειρήσεων. Αν το ωράριο μιας επιχείρησης μπορεί να προσαρμοστεί έτσι ώστε να ξεκινά λίγο νωρίτερα ή αργότερα, θα μπορούσε να εξοικονομηθεί σημαντικός χρόνος στις μετακινήσεις των εργαζομένων. Αντίστοιχα, αν είναι δυνατή μια μεγαλύτερη ευελιξία στις ώρες προσέλευσης και αποχώρησης (π.χ. 1 ώρα αντί για 30 λεπτά), τότε οι εργαζόμενοι θα μπορούσαν να μειώσουν το χρόνο μετακίνησης, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερες κυκλοφοριακές συνθήκες της περιοχής τους.

- **Χρησιμοποιείστε υβριδικά οχήματα.** Σε περίπτωση που η επιχείρησή σας προσφέρει όχημα μετακίνησης σε κάποιους από τους εργαζόμενους (π.χ. πωλητές), εξετάστε τη χρήση υβριδικών οχημάτων. Έχουν σημαντικά χαμηλότερο κόστος καυσίμων και παράλληλα θα αποτελέσουν μια καλή «πράσινη» διαφήμιση για την επιχείρησή σας.
- **Συζητήστε και σχεδιάστε μαζί με τους εργαζόμενους.** Στατιστικές έχουν δείξει ότι ο τρόπος μετακίνησης από και προς το χώρο εργασίας αποτελεί μια συνήθεια που αποκόπεται τον πρώτο μήνα της εργασίας και έκτοτε δύσκολα αλλάζει. Συζητήστε το θέμα της μετακίνησης με τους εργαζόμενους. Ζητήστε να σας εξηγήσουν τους τρόπους μετακίνησης που χρησιμοποιούν, ακούστε τις ιδέες που έχουν εφαρμόσει και σχεδιάστε μαζί τους καλύτερους τρόπους μείωσης του χρόνου και του κόστους.

Parcelforce worldwide

Η εταιρεία διανομών Parcelforce worldwide ήταν η πρώτη που υιοθέτησε τη δυνατότητα να αποσταλεί ένα δέμα «carbon free», δηλαδή να έχει τη δυνατότητα ο αποστολέας να αντισταθμίσει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα που προκαλεί η μεταφορά. Για να γίνει δυνατό αυτό, η εταιρεία πρώτα υπολόγισε το αποτύπωμα άνθρακα που προκαλεί η λειτουργία της, δηλαδή τις εκπομπές άνθρακα ανά διανυόμενο χιλιόμετρο και κιλό εμπορεύματος που μεταφέρεται. Για απλές αποστολές πακέτων ο πελάτης έχει τη δυνατότητα να πληρώσει ένα έξτρα κόστος 0,05€ ανά πακέτο. Για πιο πολύπλοκες αποστολές η εταιρεία δημιούργησε ένα carbon calculator και υπολογίζονται οι εκπομπές που θα προκαλέσει η αποστολή των δεμάτων ενός πελάτη, ανάλογα με τη διεύθυνση αποστολής, τη διεύθυνση προορισμού, το βάρος και το είδος των πακέτων. Η αντιστάθμιση των εκπομπών γίνεται με την ενσωμάτωση στο κόστος αποστολής ενός ποσού 0,05 - 0,15€ ανά δέμα, το οποίο αποδίδεται από την Parcelforce worldwide σε μια μη κυβερνητική οργάνωση. Η τελευταία χρησιμοποιεί το ποσό αυτό για να φυτέψει δέντρα σε περιοχές που έχουν κριθεί αναδασωτέες. Η φωτοσύνθεση των δέντρων αυτών αντισταθμίζει τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα που έχουν προκληθεί από τη μεταφορά του πακέτου. Η Parcelforce worldwide άρχισε να εφαρμόζει την πρακτική αυτή το 2007 και είχε ανταπόκριση σε ένα σημαντικό αριθμό πελατών.

<http://www.parcelforce.com/portal/pw/content1?mediald=47600704&catId=47600696>

Tesco & Sainsburys home delivery

Οι περισσότερες εταιρείες supermarket διαθέτουν κάποιο σύστημα διανομής κατ' οίκον. Η διανομή γίνεται συνήθως εντός μιας αστικής περιοχής με ελαφρά φορτηγά. Δύο σημαντικές αλυσίδες supermarket στην Αγγλία προχώρησαν στην

αντικατάσταση του 20% του στόλου τους από ηλεκτροκίνητα οχήματα. Τα οχήματα αυτά είναι ιδανικά για τη συγκεκριμένη δουλειά, καθώς πρέπει κάθε μέρα να διανύουν μικρές σχετικά χιλιομετρικές αποστάσεις εντός αστικών περιοχών, όπου συνήθως υπάρχει σημαντική κυκλοφοριακή συμφόρηση. Υπό τέτοιες συνθήκες τα συμβατικά οχήματα είναι αντιοικονομικά για τις εταιρείες, λόγω μεγάλης κατανάλωσης καυσίμου και κόστους συντήρησης. Παράλληλα, προκαλούν σημαντικές εκπομπές αέριων ρύπων, όπως τα οξείδια του αζώτου, τα σωματίδια και οι πτητικές οργανικές ενώσεις που βλάπτουν την ανθρώπινη υγεία. Αντίθετα, τα ηλεκτρικά οχήματα δεν εκπέμπουν καθόλου ρύπους και, παράλληλα, είναι οικονομικότερα στη χρήση τους από τα συμβατικά οχήματα, σε συνθήκες κυκλοφοριακής συμφόρησης.

4.5. Περιβαλλοντική διαχείριση και πιστοποίηση

4.5.1. Τι είναι η περιβαλλοντική διαχείριση

Κάθε επιχειρηματικός οργανισμός σχετίζεται με μια σειρά περιβαλλοντικών υποχρεώσεων και περιορισμών που του επιβάλλονται από τη νομοθεσία και τις αρχές. Για παράδειγμα, κάθε ξενοδοχείο πρέπει να διαθέτει μια περιβαλλοντική άδεια. Πρέπει, ενδεχομένως, να διαθέτει μια άδεια διάθεσης των λυμάτων του στο δίκτυο αποχέτευσης ή την υποχρέωση να λειτουργεί τη δική του μονάδα βιολογικής επεξεργασίας. Ο τρόπος που κάθε επιχείρηση αλληλεπιδρά με αυτές τις υποχρεώσεις και τους περιορισμούς αποτελεί την απαρχή της περιβαλλοντικής διαχείρισης. Παράλληλα, η επιχείρηση είναι ένας οργανισμός που αλληλεπιδρά με το κοινωνικό του περιβάλλον. Έχει γείτονες οι οποίοι ενδιαφέρονται για τις περιβαλλοντικές του επιδόσεις, γιατί είναι πιθανό να θίγονται από αυτές. Έχει πελάτες οι οποίοι ενδιαφέρονται να μάθουν για την ποιότητα των προϊόντων και των υπηρεσιών που αγοράζουν και, όλο και πιο συχνά, θεωρούν ότι στα θέματα ποιότητας περιλαμβάνεται και η περιβαλλοντικά αποδεκτή παραγωγή.

Περιβαλλοντική διαχείριση σημαίνει ότι η επιχείρηση αναγνωρίζει τις περιβαλλοντικές υποχρεώσεις και περιορισμούς που θέτουν οι αρχές και ο κοινωνικός περίγυρος και προσπαθεί να ανταποκριθεί σε αυτές με τον καλύτερο δυνατό τρόπο. Σημαίνει, επιπλέον, ότι η επιχείρηση αναγνωρίζει τη σημαντικότητα του περιβάλλοντος και αναλαμβάνει προληπτική δράση, έτσι ώστε η λειτουργία της να το επιβαρύνει λιγότερο, ακόμη και αν αυτή η βελτίωση δεν απαιτείται από κάποιο νόμο.

4.5.2. Πώς μπορεί να εφαρμοστεί

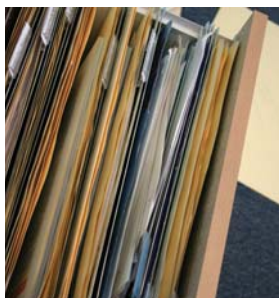
Η περιβαλλοντική διαχείριση μπορεί να εφαρμοστεί σε οποιαδήποτε επιχείρηση, είτε αυτή ασχολείται με τη μεταποίηση, την παροχή υπηρεσιών, το εμπόριο κλπ. Η εφαρμογή της μπορεί να είναι από εξαιρετικά απλή έως ιδιαίτερα σύνθετη. Σε κάθε περίπτωση, όμως, για να πετύχει, θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στο είδος και το μέγεθος της επιχείρησης. Τα πρώτα βήματα που περιλαμβάνει ένα σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης είναι τα εξής:

- **Ορισμός περιβαλλοντικής πολιτικής.** Ακούγεται σημαντικό και πράγματι είναι. Η περιβαλλοντική πολιτική είναι ένα σύντομο, απλό και περιεκτικό κείμενο που δεσμεύει την επιχείρηση όσον αφορά τη συμπεριφορά της σε σχέση με το περιβάλλον. Η πιο απλή περιβαλλοντική πολιτική είναι η παραδοχή ότι πρέπει να εφαρμόζεται η νομοθεσία και οι περιορισμοί που θέτει η περιβαλλοντική άδεια της επιχείρησης.
- **Καθορισμός αρμοδιοτήτων.** Αν κάτι δεν είναι ευθύνη κανενός, τότε, πιθανότατα, κανείς δεν θα το κάνει. Η περιβαλλοντική διαχείριση μιας επιχείρησης πρέπει να αποτελεί σαφές καθήκον ενός ανθρώπου, στον οποίο έχει επισήμως ανατεθεί. Αυτός θα έχει την ευθύνη να παρακολουθήσει την εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής και θα είναι υπόλογος απέναντι στη διοίκηση. Βέβαια, δεν θα τα κάνει όλα μόνος του. Κάθε εργαζόμενος, από το πόστο του, ενδέχεται να πρέπει να συμμετάσχει, σύμφωνα με όσα έχουν οριστεί στο εγχειρίδιο περιβαλλοντικής διαχείρισης. Προφανώς, η συμμετοχή απαιτεί ενημέρωση και εκπαίδευση.
- **Έλεγχος περιβαλλοντικών επιδόσεων.** Πώς κάθε επιχείρηση επιδρά στο περιβάλλον; Εκπέμπει αέριους ρύπους; Παράγει και απορρίπτει υγρά και στερεά απόβλητα; Τι είδους; Είναι επικίνδυνα; Έχει θορυβώδη λειτουργία; Αν δε μπορούμε να μετρήσουμε κάτι, τότε δεν μπορούμε να το βελτιώσουμε. Ο έλεγχος των περιβαλλοντικών επιδόσεων κάθε επιχείρησης περιλαμβάνει αφενός την αναγνώριση των περιβαλλοντικών οχλήσεων που προκαλεί και αφετέρου τον ποσοτικό τους προσδιορισμό. Φυσικά, εκτός από τις άμεσες επιπτώσεις υπάρχουν και οι έμμεσες. Η πιο γνωστή περίπτωση έμμεσης επιβάρυνσης του περιβάλλοντος είναι η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας. Η ίδια η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας δεν καταστρέφει το περιβάλλον, ωστόσο, η παραγωγή της σε κάποιο μακρινό ίσως εργοστάσιο με τη χρήση ορυκτών καυσίμων είναι σίγουρο ότι προκαλεί σοβαρή ρύπανση.
- **Πρόγραμμα περιβαλλοντικής διαχείρισης.** Το πρόγραμμα περιβαλλοντικής διαχείρισης καθορίζει τους περιβαλλοντικούς στόχους της επιχείρησης με βάση τις υφιστάμενες περιβαλλοντικές της επιδόσεις. Προφανώς, η εφαρμογή της νομοθεσίας είναι ένας υποχρεωτικός στόχος. Ωστόσο, δεν είναι πάντα σαφές αν ο στόχος αυτός τηρείται. Για παράδειγμα, ισχύουν συγκεκριμένα όρια για το θόρυβο που μπορεί να εκπέμπει μια επιχείρηση, ανάλογα με το χώρο που βρίσκεται, αλλά μόνο η μέτρηση του θορύβου που παράγε-

ται από την επιχείρηση μπορεί να αποδείξει αν αυτή εφαρμόζει το νόμο. Κάποιοι στόχοι μπορεί να μην επιβάλλονται από τη νομοθεσία αλλά είναι προφανές ότι η υιοθέτησή τους μπορεί αφενός να βοηθήσει το περιβάλλον και αφετέρου να μειώσει το κόστος λειτουργίας. Για παράδειγμα, ένας στόχος θα μπορούσε να είναι η εξοικονόμηση νερού μέσω της εγκατάστασης συστημάτων για τη συλλογή του βρόχινου νερού και τη χρήση του για πότισμα φυτών.

Σε κάθε περίπτωση, οι στόχοι θα πρέπει να διατυπώνονται με σαφήνεια τόσο ως προς το περιεχόμενό τους όσο και ως προς το χρονοδιάγραμμα επίτευξης.

- **Εγχειρίδιο περιβαλλοντικής διαχείρισης.** Στο εγχειρίδιο περιγράφονται οι διαδικασίες που η επιχείρηση θα ακολουθήσει προκειμένου να συνεχίσει να ελέγχει τις περιβαλλοντικές της επιδόσεις και να επιτύχει τους στόχους που κάθε φορά θέτει. Το εγχειρίδιο είναι ουσιαστικά ο «μπούσουλας» της κίνησης της επιχείρησης μέσα από τις περιβαλλοντικές υποχρεώσεις και περιορισμούς που της έχουν τεθεί ή έχει η ίδια θέσει. Το πόσες διαδικασίες χρειάζεται να έχει μια επιχείρηση ή πόσο πολύπλοκες θα είναι αυτές, εξαρτάται από το είδος και το μέγεθός της.

- **Τήρηση αρχείων.** Κάθε επιχείρηση τηρεί κάποια αρχεία έτσι κι αλλιώς. Για παράδειγμα, συνήθως όλες οι επιχειρήσεις τηρούν αρχεία των λογαριασμών νερού, ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου ή πετρελαίου που έχουν καταναλώσει. Οι λογαριασμοί αυτοί, εκτός από τη χρησιμότητά τους στους λογιστές, είναι χρήσιμοι και στην περιβαλλοντική διαχείριση, γιατί δείχνουν πόσο καλά (ή άσχημα) τα κατάφερε η επιχείρηση στην εξοικονόμηση ενέργειας και φυσικών πόρων. Η οργανωμένη περιβαλλοντική διαχείριση είναι πιθανό να απαιτεί την τήρηση και κάποιων ακόμη αρχείων που σχετίζονται με τις περιβαλλοντικές επιδόσεις της επιχείρησης. Για παράδειγμα, αποτελέσματα μετρήσεων περιβαλλοντικών παραμέτρων ή πιστοποιητικά συντήρησης του συστήματος θέρμανσης/ψύξης των γραφείων. Κάποια από τα αρχεία ίσως αφορούν την εσωτερική λειτουργία του συστήματος διαχείρισης. Για παράδειγμα, οι σημειώσεις που κρατήθηκαν κατά τη διάρκεια μιας σύσκεψης για την πορεία εφαρμογής του προγράμματος περιβαλλοντικής διαχείρισης. Ουσιαστικά, τα αρχεία τεκμηριώνουν την εφαρμογή του προγράμματος περιβαλλοντικής διαχείρισης και την τήρηση των διαδικασιών που αναφέρονται στο εγχειρίδιο.

- **Ενημέρωση και εκπαίδευση.** Για να επιτευχθούν οι περιβαλλοντικοί στόχοι πρέπει οι εργαζόμενοι να έχουν ενημερωθεί και ευαισθητοποιηθεί σχετικά με τη σημασία που δέχεται η διοίκηση στους στόχους αυτούς και τη σημασία τους για το περιβάλλον. Για παράδειγμα, τα προγράμματα *ανακύκλωσης* στηρίζονται συνήθως στη χρήση κάδων διαφορετικού χρώματος για διαφορετικά ανακυκλώσιμα υλικά. Ένα τέτοιο πρόγραμμα έχει πολύ

μικρές πιθανότητες να πετύχει αν οι εργαζόμενοι δεν έχουν ευαισθητοποιηθεί για το θέμα της *ανακύκλωσης* και ενημερωθεί για το είδος των ανακυκλώσιμων υλικών που πρέπει να τοποθετούνται σε κάθε κάδο.

Παράλληλα, η επιχείρηση πρέπει να εξασφαλίζει ότι καθένας που εργάζεται σε αυτή και του οποίου η εργασία μπορεί να επιφέρει σημαντικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις, πρέπει να διαθέτει την κατάλληλη εκπαίδευση και εμπειρία.

4.5.3. Ποια οργανωμένα συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης υπάρχουν

Τελικά, όταν μια επιχείρηση εφαρμόζει ένα σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης, μπορεί κάποια στιγμή να θελήσει το σύστημα αυτό να ελεγχθεί και να πιστοποιηθεί από έναν ανεξάρτητο φορέα. Αυτό δίνει μεγαλύτερο κύρος και δημοσιότητα στην περιβαλλοντική της πολιτική. Για να είναι δυνατή η σύγκριση διαφορετικών επιχειρήσεων, απαιτείται η ανάπτυξη κάποιων προτύπων περιβαλλοντικής διαχείρισης. Προς το παρόν δύο τέτοια ευρέως αποδεκτά διεθνή πρότυπα υπάρχουν:

- **ISO 14001:2004.** Ο ISO είναι ο διεθνής οργανισμός προτυποποίησης (International Organization for Standardization) που έχει δημιουργηθεί με στόχο την ανάπτυξη και δημοσίευση προτύπων κάθε είδους. Αποτελεί ένα δίκτυο από εθνικούς οργανισμούς προτυποποίησης από 161 χώρες (από την Ελλάδα συμμετέχει ο ΕΛΟΤ). Ο ISO έχει αναπτύξει το πρότυπο σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης ISO 14001:2004. Το πρότυπο αυτό μπορεί να εφαρμοστεί από οποιαδήποτε επιχείρηση και αποσκοπεί στη συστηματοποίηση της περιβαλλοντικής της διαχείρισης και επομένως στη βελτίωση της αποδοτικότητάς της. Το πρότυπο περιλαμβάνει κατά κύριο λόγο όσα αναφέρθηκαν ήδη στην προηγούμενη παράγραφο, αλλά απαιτεί να γίνονται με ένα περισσότερο οργανωμένο και τυπικό τρόπο. Οι επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται να εφαρμόσουν ISO 14001 συνήθως απευθύνονται σε εξειδικευμένους συμβούλους, οι οποίοι αναλαμβάνουν να αναλύσουν τις περιβαλλοντικές πιυχές της επιχείρησης και στη συνέχεια να αναπτύξουν ένα σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης, το οποίο ταιριάζει στο είδος, το μέγεθος και την εταιρική κουλτούρα κάθε συγκεκριμένης επιχείρησης. Το σύστημα αυτό πρέπει να πιστοποιηθεί από ένα φορέα πιστοποίησης. Οι φορείς πιστοποίησης έχουν οι ίδιοι διαπιστευτεί από το Εθνικό Συμβούλιο Διαπίστευσης. Δηλαδή έχει βεβαιωθεί από μια αρχή ότι διαθέτουν την ικανότητα και την εμπειρία να αξιολογούν συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης. Πολλές εκατοντάδες ελληνικές επιχειρήσεις έχουν πιστοποιηθεί σύμφωνα με το πρότυπο ISO 14001 μέχρι σήμερα.

- **EMAS.** Το σύστημα οικολογικής διαχείρισης και ελέγχου (Eco Management & Auditing Scheme - EMAS) είναι ένας μηχανισμός που έχει αναπτυχθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση με βάση τον Κανονισμό (ΕΚ) 761/2001. Περιλαμβάνει ένα πρότυπο περιβαλλοντικής διαχείρισης και τη διαδικασία πιστοποίησης και ελέγχου των επιχειρήσεων που εφαρμόζουν το πρότυπο αυτό. Το EMAS αποτελεί ένα τυπικό πρότυπο περιβαλλοντικής διαχείρισης, αλλά, επιπλέον, προωθεί τη συνεχή βελτίωση των περιβαλλοντικών επιδό-

σεων των επιχειρήσεων που συμμετέχουν σε αυτό, καθώς και τη γνωστοποίηση της περιβαλλοντικής προόδου κάθε επιχείρησης στο ευρύτερο κοινό με την ετήσια δημοσίευση σχετικών εκθέσεων. Μια ακόμη ιδιαιτερότητα του EMAS είναι ότι οι επιχειρήσεις που το εφαρμόζουν πιστοποιούνται μόνο από το ΥΠΕΧΩΔΕ και όχι από φορείς πιστοποίησης (όπως ισχύει για το ISO 14001). Στις αρχές του 2009 είχαν πιστοποιηθεί περίπου 60 ελληνικές επιχειρήσεις σύμφωνα με το EMAS.

Πολλές επιχειρήσεις, για να απλουστεύσουν τη λειτουργία τους, ενοποιούν το σύστημα περιβαλλοντικής διαχείρισης με το σύστημα υγιεινής και ασφάλειας στην εργασία. Έτσι κι αλλιώς, η βασική λογική των δύο αυτών παραμέτρων λειτουργίας μιας επιχείρησης είναι κοινή και υπάρχουν αρκετά σημεία στα οποία τα δύο συστήματα παρουσιάζουν διεισφάνειες, όπως για παράδειγμα η ρύπανση των εργασιακών χώρων.

Τα τελευταία χρόνια, όλο και περισσότερες επιχειρήσεις αναπτύσσουν συστήματα *εταιρικής κοινωνικής ευθύνης* (ΕΚΕ). Δηλαδή, σε εθελοντική βάση ενσωματώνουν στη λειτουργία τους περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς προβληματισμούς. Αυτός είναι ο ορισμός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την ΕΚΕ. Στην πράξη, οι επιχειρήσεις αυτές υλοποιούν δράσεις για το περιβάλλον και την κοινωνία, συχνά με τη μορφή χορηγιών ή με άμεση συμμετοχή. Με άλλα λόγια, όχι μόνο προσπαθούν να βελτιώσουν τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της ίδιας της λειτουργίας τους και των προϊόντων και υπηρεσιών που προσφέρουν, αλλά και επιστρέφουν ένα ποσοστό των κερδών τους στην κοινωνία και το περιβάλλον. Συμμετοχή σε δενδροφυτεύσεις και αναδασώσεις, ομιλίες ευαισθητοποίησης σε σχολεία, εθελοντική συμμετοχή σε προγράμματα αιμοδοσίας, υιοθέτηση πάρκων και πλατειών είναι μερικές μόνο από τις δράσεις εταιρικής κοινωνικής ευθύνης που έχουν αναλάβει ελληνικές μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

4.5.4. Οικολογική πιστοποίηση

Μια επιχείρηση μπορεί να πιστοποιήσει ένα συγκεκριμένο προϊόν ή υπηρεσία που παρέχει με την οικολογική σήμανση eco-label. Η οικολογική σήμανση απονέμεται από το Συμβούλιο Οικολογικής Σήμανσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η οικολογική σήμανση απονέμεται σε κάθε είδους προϊόντα και υπηρεσίες, εκτός από τρόφιμα, ποτά και ιατρικό εξοπλισμό. Στην Ελλάδα έχει απονεμηθεί σε αρκετές εταιρείες κατασκευής στρωμάτων, σε χρώματα, υφάσματα και σε τουριστικά καταλύματα. Η αίτηση για την απονομή οικολογικής σήμανσης και η απονομή στην Ελλάδα γίνεται από το ΑΣΑΟΣ (Ανώτατο Συμβούλιο Απονομής Οικολογικού Σήματος),

στο οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι υπουργείων αλλά και καταναλωτικών οργανώσεων, περιβαλλοντικών ομάδων κλπ. Για την απονομή οικολογικού σήματος απαιτείται το προϊόν ή η υπηρεσία να πληρούν συγκεκριμένα κριτήρια που έχουν θεσπιστεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση για ομάδες προϊόντων και υπηρεσιών. Τα κριτήρια αφορούν τον τρό-

πο παραγωγής και χρήσης του προϊόντος ή τον τρόπο σχεδιασμού και παροχής της υπηρεσίας και αποσκοπούν στο να μειώσουν το συνολικό περιβαλλοντικό αποτύπωμα που σχετίζεται με αυτά.

Η οικολογική πιστοποίηση ενός προϊόντος ή υπηρεσίας αποτελεί σημαντική διαφήμιση για μια επιχείρηση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση οργανώνει συναντήσεις προώθησης των προϊόντων και υπηρεσιών αυτών σε διάφορες χώρες. Παράλληλα, υπάρχουν και κάποια άλλα οφέλη που σχετίζονται με την ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων της Ε.Ε. (Integrated Product Policy - IPP) και τις πράσινες προμήθειες, καθώς, σε χώρες που εφαρμόζουν σύστημα πράσινων προμηθειών, τα προϊόντα με οικολογική σήμανση προτιμώνται έναντι των υπολοίπων.

Οι ελληνικές επιχειρήσεις παραγωγής στρωμάτων πρωτοπορούν στην οικολογική πιστοποίηση των προϊόντων τους. Σε πέντε ελληνικές επιχειρήσεις στρωμάτων (IDEAL STROM, GRECO STROM, EVRO STROM, ELITE STROM, CANDIA STROM) έχει απονεμηθεί ecolabel. Τα πιστοποιημένα στρώματα εγγυώνται:

- Μειωμένη ρύπανση του αέρα και των υδάτων κατά τη διάρκεια της κατασκευής
- Περιορισμό των ουσιών που είναι επιβλαβείς για την υγεία και το περιβάλλον
- Αυξημένο ποιοτικό έλεγχο και αντοχή του προϊόντος

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γ.Δ. Περιβάλλοντος

4.5.5. Πιστοποιήσεις στον τομέα του τουρισμού

Στον τομέα του τουρισμού υπάρχουν μια σειρά από διαθέσιμα σήματα πιστοποίησης των περιβαλλοντικών επιδόσεων, αλλά και της κοινωνικής ευθύνης γενικότερα. Τα πιο κοινά στον κόσμο είναι αυτά που ακολουθούν τα πρότυπα Green Globe και τα οποία είναι εγκεκριμένα από το Παγκόσμιο Συμβούλιο Τουρισμού και Ταξιδιών (World Travel & Tourism Council - WTTC).

Στην Ελλάδα εφαρμόζονται ακόμα δύο πρότυπα που έχουν αναπτυχθεί από τον ΕΛΟΤ:

- με το πρότυπο 1427: «Υπηρεσίες Τουρισμού - Κριτήρια Αρχικής Αξιολόγησης Τουριστικών Επιχειρήσεων» αξιολογείται η δέσμευση και η ένταξη των επιχειρήσεων στην κοινή περιφερειακή - τοπική προσπάθεια ανάδειξης διακριτών τουριστικών υπηρεσιών, ώστε οι τοπικές επιχειρήσεις να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις και προσδοκίες των πελατών τους, με σεβασμό στο περιβάλλον και στην αναγκαιότητα της βιώσιμης ανάπτυξης.
- με το Σήμα Ποιότητας Αγροτουρισμού (ΕΛΟΤ 1417: «Αγροτουρισμός: Ορολογία και γενικές απαιτήσεις για τους παροχείς υπηρεσιών αγροτουρισμού») πιστοποιείται η τήρηση των προδιαγραφών για την ποιότητα των υπηρεσιών τουρισμού που παρέχονται στην ελληνική ύπαιθρο.

Σε πολλές περιοχές εφαρμόζονται Τοπικά Σύμφωνα Ποιότητας, τα οποία ενθαρρύνουν την τοπική συνεργασία και ποιότητα μεταξύ όλων των κλάδων.

Daphne's club hotel apartments

Αυτή η μικρή οικογενειακή επιχείρηση, που βρίσκεται κοντά στο Ξυλόκαστρο Κορινθίας, διαθέτει 11 διαμερίσματα στα οποία μπορούν να φιλοξενηθούν έως και 40 άτομα. Το 2008 στην επιχείρηση απονεμήθηκε η οικολογική σήμανση (eco-label) για την παροχή τουριστικών υπηρεσιών. Η επιχείρηση έχει αναπτύξει περιβαλλοντική πολιτική και εκδίδει ετήσιες αναφορές με τα αποτελέσματα των προσπάθειών που κάνει για να μειώσει το περιβαλλοντικό της αποτύπωμα. Στις προσπάθειες αυτές περιλαμβάνονται η συλλογή χαρτιού και μπαταριών για ανακύκλωση, η κομποστοποίηση των οργανικών απορριμμάτων και η χρήση τους ως εδαφοβελτιωτικό στους κήπους, η χρήση ενεργειακά αποδοτικών λαμπτήρων, η χρήση βιολογικών προϊόντων για το πρωινό και η πώληση βιολογικών ποτών στο μπαρ, η χρήση στρωμάτων στα κρεβάτια στα οποία έχει απονεμηθεί eco-label, η παροχή ποδηλάτων στους φιλοξενούμενους για τις μετακινήσεις τους, η χρήση ανακυκλωμένου χαρτιού κλπ. Επίσης, η επιχείρηση συμμετέχει σε τοπικές κοινωνικές και περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες, όπως δεντροφυτεύσεις, καμπάνιες της WWF και της Greenpeace, φροντίδα αδέσποτων ζώων κλπ. Παράλληλα, η επιχείρηση συμμετέχει εθελοντικά στην πρωτοβουλία Green Globe 21 και οι περιβαλλοντικές της επιδόσεις συγκρίνονται από ανεξάρτητο φορέα με αντίστοιχες ομοειδών επιχειρήσεων. Η σύγκριση περιλαμβάνει την κατανάλωση νερού, ενέργειας και την παραγωγή αποβλήτων.

(Πηγή: <http://www.daphnesclub.com/>)

5

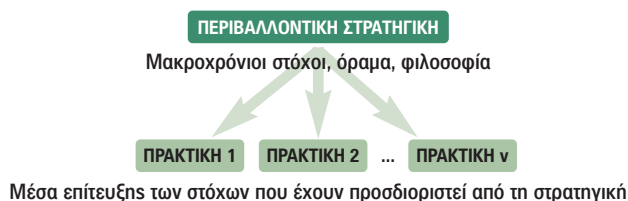
ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ ΓΙΑ ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ

5.1. Αποτύπωση πλάνου, ποσοτικός προσδιορισμός στόχων, έλεγχος

Για την επιτυχημένη εφαρμογή της οποιασδήποτε περιβαλλοντικής στρατηγικής θα πρέπει να υπάρχει ενός είδους πλάνο, ένας σχεδιασμός. Η στρατηγική δεν είναι απλώς σκέψεις των επιχειρηματιών, ούτε διάσπαρτες πρακτικές χωρίς λογική συνάφεια. Είναι, λοιπόν, απαραίτητο να αποτυπώνεται σε κάποιο είδους έγγραφο. Το έγγραφο αυτό μπορεί να είναι ο ετήσιος απολογισμός της επιχείρησης αλλά και κάποιο άλλου είδους εσωτερικό έγγραφο. Σε αυτό θα πρέπει:

1. Να καταγράφονται με απλό και κατανοητό τρόπο η φιλοσοφία και οι γενικοί στόχοι της ευρύτερης περιβαλλοντικής στρατηγικής της επιχείρησης.
2. Να καταγράφονται οι συγκεκριμένες πρακτικές-μέθοδοι με τις οποίες θα επιτευχθούν οι γενικοί στόχοι της επιχείρησης και θα υλοποιηθεί η στρατηγική της.

Η διαμόρφωση ενός τέτοιου πλάνου και η τακτική επικαιροποίησή του χρησιμεύει:

- ▶ Στο να υπάρχει ένα έγγραφο-αναφορά για οποιονδήποτε θέλει να ενημερωθεί για την περιβαλλοντική στρατηγική της επιχείρησης, καθώς και τους τρόπους με τους οποίους δύναται να επιτευχθεί. Ενδιαφερόμενοι μπορεί να είναι άτομα εντός (υπάλληλοι) ή εκτός (προμηθευτές, μέτοχοι, επενδυτές κτλ.) της επιχείρησης
- ▶ Στην καλύτερη οργάνωση των επιμέρους πρακτικών και διαδικασιών
- ▶ Στην παρακολούθηση - έλεγχο της προόδου επίτευξης των επιμέρους στόχων

Ποσοτικός προσδιορισμός στόχων

Για την καλύτερη παρακολούθηση των στόχων που έχει θέσει η επιχείρηση, είναι χρήσιμο αυτοί να μην αναφέρονται με αυθαίρετο τρόπο, αλλά να περιγράφονται συγκεκριμένα και όπου δυνατό να προσδιορίζονται ποσοτικά. Έτσι, γίνεται πιο εύκολη η σύγκριση του αρχικού στόχου με αυτό που τελικά επιτεύχθηκε.

Παράδειγμα αυθαίρετου στόχου: Μείωση της κατανάλωσης ενέργειας

Παράδειγμα συγκεκριμένου στόχου: Μείωση της κατανάλωσης ενέργειας για τη λειτουργία του κτιρίου διοίκησης (φωτισμός, θέρμανση κτλ) κατά 20% σε σχέση με το έτος 2XXX, μέσα στα επόμενα 3 χρόνια.

Μια καλή πρακτική είναι η δημιουργία ενός πίνακα με παρόμοιους συγκεκριμένους βραχυχρόνιους και μακροχρόνιους στόχους, όπως είναι η παρακάτω:

	Έτος 1	Έτος 2	Έτος 3	Στόχος	
Πιστοποίηση κατά ISO 14001	0	0	100%	100%	✓
20% μείωση κατανάλωσης ενέργειας σε σύγκριση με την αντίστοιχη κατανάλωση του έτους 2005	-0,5	-5%	-8%	-20%	↑
14% μείωση κατανάλωσης νερού σε σύγκριση με την αντίστοιχη κατανάλωση του έτους 2005		-8%	-12%	-20%	↑
40% μείωση εκπομπών CO ₂ σε σύγκριση με τις αντίστοιχες εκπομπές του έτους 2005		-2%	-20%	-40%	↑
Ανακύκλωση σε χαρτί και αλουμίνιο σε ποσοστό 60% της συνολικής κατανάλωσης	40%	60%	50%	60%	
15 ώρες το χρόνο εκπαίδευση και ενημέρωση προσωπικού σε θέματα που σχετίζονται με την περιβαλλοντική στρατηγική της επιχείρησης	15	10	13	15	
✓ = Στόχος έχει επιτευχθεί ↑ = Δράση σε εξέλιξη					

Περιβαλλοντικοί έλεγχοι

Οι περιβαλλοντικοί έλεγχοι πρέπει να είναι συστηματικοί, έγγραφοι και αντικειμενικοί. Οι έλεγχοι είναι πολύ σημαντικοί αφού:

- ▶ Μέσω αυτών ελέγχεται το κατά πόσο η επιχείρηση συμμορφώνεται με τους ισχύοντες νόμους και συνεπώς δεν κινδυνεύει να τιμωρηθεί με χρηματικά πρόστιμα
- ▶ Διευκολύνουν τον έλεγχο της οργάνωσης των περιβαλλοντικών πρακτικών που έχει υιοθετήσει η επιχείρηση
- ▶ Εξασφαλίζουν την αξιοπιστία της επιχείρησης προς τις ενδιαφερόμενες ομάδες
- ▶ Αυξάνουν το επίπεδο ενημέρωσης και κινητοποίησης των υπαλλήλων της επιχείρησης

- ▶ Βοηθάνε στον εντοπισμό τομέων στους οποίους η περιβαλλοντική επίδοση της επιχείρησης μπορεί να βελτιωθεί

Οι περιβαλλοντικοί έλεγχοι θα πρέπει να καλύπτουν διάφορα πεδία που σχετίζονται με την περιβαλλοντική διάσταση της λειτουργίας μιας επιχείρησης, όπως για παράδειγμα:

- ▶ Ενεργειακή κατανάλωση
- ▶ Κατανάλωση νερού
- ▶ Παραγόμενα απόβλητα
- ▶ Επίπεδα θορύβου
- ▶ Ατμοσφαιρική ρύπανση και ποιότητα εσωτερικού αέρα
- ▶ Μεταφορές και ταξίδια
- ▶ Ενημέρωση και εκπαίδευση προσωπικού
- ▶ Συστήματα περιβαλλοντικής διαχείρισης

5.2. Εμπλοκή - ευαισθητοποίηση εργαζομένων και ανάπτυξη κουλτούρας

Η επιτυχημένη εφαρμογή μιας πρακτικής συχνά εξαρτάται από το βαθμό αποδοχής της από τους εργαζομένους της επιχείρησης. Αν οι ίδιοι αντιμετωπίσουν αρνητικά την υιοθέτηση της, τότε οι πιθανότητες σωστής εφαρμογής της λιγοστεύουν.

Οι εργαζόμενοι σε μια επιχείρηση θα πρέπει να ενημερώνονται για τις περιβαλλοντικές πρακτικές της και μάλιστα από το αρχικό στάδιο της πρόθεσης προς υιοθέτηση. Καλή πρακτική θα ήταν να ενθαρρύνονται οι εργαζόμενοι να συμμετέχουν στη διαδικασία λήψης σχετικών αποφάσεων, να προτείνουν νέες ιδέες και να αξιολογούν τις υπάρχουσες. Με αυτό τον τρόπο γίνονται συνεργοί στην όλη προσπάθεια και αυξάνεται το ενδιαφέρον τους για την επιτυχία αυτής.

Πολύ επιτυχημένη πρακτική έχει αποδειχτεί η προτροπή προς τους εργαζομένους για ανάληψη πρωτοβουλιών σχετικών με την προστασία του περιβάλλοντος. Φυσικά, η προτροπή αυτή θα πρέπει να συνοδεύεται και με τα αντίστοιχα κίνητρα, χρηματικά και μη.

Σε κάθε περίπτωση, οι εργαζόμενοι θα πρέπει να ενημερώνονται τακτικά (π.χ. μέσω του ηλεκτρονικού ταχυδρομείου) για τις περιβαλλοντικές ενέργειες της επιχείρησης. Έχει διαπιστωθεί ότι η εικόνα που έχει ο εργαζόμενος για την επιχείρηση στην οποία δουλεύει σχετίζεται άμεσα με την παραγωγικότητά του. Σίγουρα, οι ενέργειες που σχετίζονται με κοινωνική δικαιοσύνη και προστασία του περιβάλλοντος ενισχύουν το κοινωνικό πρόσωπο της επιχείρησης και βελτιώνουν την εικόνα της τόσο στους έξω από αυτήν ενδιαφερόμενους όσο και στους ίδιους της τους εργαζομένους.

Εκτός από ενημέρωση, θα πρέπει να υπάρχει και η κατάλληλη εκπαίδευση των εργαζο-

μένων σε θέματα σχετικά με τις πράσινες πρακτικές που υιοθετεί η κάθε επιχείρηση. Η εκπαίδευση αυτή παίρνει συνήθως τη μορφή σεμιναρίων και απευθύνεται:

- ▶ Στο τεχνικό και επιστημονικό προσωπικό της επιχείρησης που θα πρέπει να εκπαιδευτεί κυρίως στις πράσινες τεχνολογίες, τις οποίες και θα πρέπει να εφαρμόσει στην πράξη
- ▶ Σε όλους τους υπαλλήλους της επιχείρησης, από την αποδοχή των οποίων θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό η αποτελεσματικότητα των περιβαλλοντικών πρακτικών
- ▶ Στα διευθυντικά στελέχη της επιχείρησης για τη σωστή και αποτελεσματική διαχείριση των πράσινων θεμάτων.

Όπου είναι δυνατό, η επιχείρηση θα πρέπει να συνδέει την επιτυχημένη υλοποίηση ορισμένων πρακτικών με συγκεκριμένα κίνητρα προς τους εργαζόμενους, χρηματικά ή μη. Η επιτυχία των πρακτικών αυτών θα πρέπει να εξαρτάται από την εμπλοκή των εργαζομένων. Ένας τέτοιος στόχος θα μπορούσε να είναι ο παρακάτω:

Η μείωση της χρήσης χαρτιού από την επιχείρηση κατά 20% σε σχέση με το προηγούμενο έτος (με εκτύπωση σε σμίκρυνση, με συνετή χρήση του εκτυπωτή κτλ.).

Για την επιτυχία του στόχου αυτού είναι σημαντική η ενεργή συμμετοχή όλων των εργαζομένων της επιχείρησης. Συνεπώς, θα μπορούσαν να δοθούν συγκεκριμένα κίνητρα προς αυτή την κατεύθυνση. Για παράδειγμα, ένα κίνητρο θα μπορούσε να είναι η λήψη έκτακτου χρηματικού πόσου (bonus) σε όλους τους εργαζομένους της επιχείρησης (ή εναλλακτικά μία μέρα παραπάνω άδεια...) αν επιτευχθεί ο συγκεκριμένος στόχος στο τέλος του χρόνου. Το χρηματικό αυτό ποσό θα μπορούσε να προκύπτει από τα χρήματα που θα εξοικονομήσει η επιχείρηση λόγω της μείωσης χρήσης χαρτιού!

Τέλος, σημαντική έχει αποδειχτεί ότι είναι μια υποδειγματική συμπεριφορά από τα ανώτατα στελέχη της επιχείρησης (ή απλά από τον ίδιο τον επιχειρηματία). Η συμπεριφορά αυτή θα πρέπει να εμπνέει και να καθοδηγεί τους εργαζόμενους προς το πράσινο επιχειρείν. Θα πρέπει, συνεπώς, να μη στηρίζεται στα λόγια και τις διακηρύξεις, αλλά να μετουσιώνεται σε ανάλογες πράξεις.

5.3. Προβολή & Επικοινωνία

Σύμφωνα με έρευνα του Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών, οι 2 στους 3 καταναλωτές δεν γνωρίζουν ούτε μία επιχείρηση που να υποστηρίζει με τις ενέργειές της την προστασία του περιβάλλοντος. Ταυτόχρονα, η πλειοψηφία των καταναλωτών αντιμετωπίζει πιο θετικά τις επιχειρήσεις που αποδεικνύουν έμπρακτα την οικολογική ευαισθησία τους, δηλώνοντας ότι αποφεύγουν να αγοράσουν προϊόντα από επιχειρήσεις που δε σέβονται το περιβάλλον.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι το καταναλωτικό κοινό δεν είναι κατάλληλα ενημερωμένο για τις περιβαλλοντικές πρωτοβουλίες των ελληνικών επιχειρήσεων. Στον τομέα αυτό θα πρέπει, συνεπώς, να καταβληθεί μεγαλύτερη προσπάθεια, αφού τα αναμενόμενα οφέλη είναι αρκετά, όπως:

- ▶ Βελτίωση της εικόνας και φήμης
- ▶ Αύξηση πωλήσεων και εσόδων
- ▶ Βελτίωση της σχέσης με τα ενδιαφερόμενα μέρη

Η προβολή των περιβαλλοντικών ενεργειών μιας επιχείρησης μπορεί να γίνει με αρκετούς τρόπους, που αναλύονται στα παρακάτω.

5.3.1. Περιβαλλοντικές Εκθέσεις

Η *περιβαλλοντική έκθεση* (είτε ως αυτόνομο κείμενο είτε ως μέρος του ετήσιου απολογισμού) αποτελεί μια ολοένα και περισσότερο δημοφιλή πρακτική στις επιχειρήσεις, η οποία έχει πολλαπλά οφέλη:

- ▶ Η περιβαλλοντική έκθεση είναι ένας από τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους επικοινωνίας της επιχείρησης τόσο με τους πελάτες της όσο και με άλλους ενδιαφερόμενους, όπως είναι οι προμηθευτές, οι μέτοχοι, οι χρηματοδότες κ.ά.
- ▶ Μια περιβαλλοντική έκθεση αποτελεί ένδειξη πως η επιχείρηση λειτουργεί και δρα με διαφανείς μεθόδους και υποδηλώνει τη δέσμευσή της στην προστασία του περιβάλλοντος. Με αυτόν τον τρόπο, καλλιεργείται η καλή φήμη της εταιρίας προς όλους τους ενδιαφερόμενους και κυρίως τους ευαισθητοποιημένους πελάτες της

Μια σωστά δομημένη περιβαλλοντική έκθεση, σύμφωνα με την Υπηρεσία Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, θα πρέπει να περιέχει:

- ▶ Μια σύντομη περιγραφή της επιχείρησης
- ▶ Την περιβαλλοντική πολιτική
- ▶ Μια περιγραφή του Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης
- ▶ Λεπτομέρειες για τη συμμόρφωση με το νομοθετικό πλαίσιο στο οποίο κινείται η επιχείρηση
- ▶ Λεπτομέρειες σχετικά με τις εισροές της, τις πρώτες ύλες, την ενέργεια, το νερό κ.ά.
- ▶ Λεπτομέρειες σχετικά με τις εκροές της, τα προϊόντα, τα απόβλητα, τη ρύπανση κ.ά.
- ▶ Συγκεκριμένους περιβαλλοντικούς στόχους
- ▶ Στοιχεία σχετικά με τις δαπάνες της για την προστασία του περιβάλλοντος
- ▶ Λεπτομέρειες σχετικές με την ανάληψη ευθύνης για περιβαλλοντικά ζητήματα

Κάποιες χρήσιμες συμβουλές για τη συγγραφή μιας Περιβαλλοντικής Έκθεσης είναι οι εξής:

- ▶ Μπορείτε να ξεκινήσετε με μία συνοπτική έκθεση και να χρησιμοποιήσετε τα σχόλια και τις παρατηρήσεις των αναγνωστών σας για να εμπλουτίσετε την περιβαλλοντική

σας έκθεση. Η επόμενη έκδοση θα είναι πιο βελτιωμένη και θα ανταποκρίνεται καλύτερα στις ανάγκες του κοινού σας.

- ▶ Μπορείτε να πάρετε αξιόλογες ιδέες από τις περιβαλλοντικές εκθέσεις άλλων εταιρειών.
- ▶ Χρησιμοποιείτε απλή αλλά κατανοητή γλώσσα στα κείμενά σας, καθώς απευθύνεστε σε ευρύ κοινό και πρέπει να επιδιώκετε τη μέγιστη αναγνωσιμότητα της έκθεσής σας.
- ▶ Να θυμάστε πάντα ότι οι συνεργάτες, οι μέτοχοι και οι πελάτες σας ενδιαφέρονται για τις βελτιώσεις και τη διόρθωση των κακώς κειμένων της εταιρίας σας, γι' αυτό η περιβαλλοντική σας έκθεση θα πρέπει να είναι πάνω από όλα ρεαλιστική και ειλικρινής.

5.3.2. Οικολογικά σήματα

Μια πρακτική ενημέρωσης των καταναλωτών για τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά των προϊόντων και υπηρεσιών που προσφέρουν είναι η χρήση οικολογικών σημάτων και ετικετών.

Οι επιχειρήσεις μπορούν να ωφεληθούν με διάφορους τρόπους από τη χρησιμοποίηση ενός οικολογικού σήματος, αφού η χρησιμοποίησή του συνεπάγεται:

- ▶ Βελτίωση της φιλο-περιβαλλοντικής τους εικόνας
- ▶ Εύκολη επικοινωνία με τους καταναλωτές για τα περιβαλλοντικά οφέλη του προϊόντος τους
- ▶ Διαφοροποίηση του προϊόντος έναντι των ανταγωνιστικών
- ▶ Συμμετοχή σε μια υγιή αγορά πλήρους ανταγωνισμού που προωθεί τα φιλο-περιβαλλοντικά προϊόντα.

Ένα από τα πιο ευρέως χρησιμοποιούμενα σήματα είναι αυτό με τα τρία πράσινα βέλη. Το σήμα αυτό ενημερώνει τους καταναλωτές πως η συγκεκριμένη συσκευασία προέρχεται από πρώτες ύλες και υλικά που είναι ανακυκλώσιμα.

Το **Οικολογικό Σήμα** ή «**ecolabel**» είναι ένα σήμα που πιστοποιεί τη συνολική περιβαλλοντική υπεροχή ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας, στο πλαίσιο μιας συγκεκριμένης κατηγορίας προϊόντων ή υπηρεσιών. Δηλαδή, το Οικολογικό Σήμα σημαίνει πρακτικά ότι το συγκεκριμένο προϊόν ή υπηρεσία είναι προτιμητέο και υπερέχει σε ό,τι αφορά τις επιδράσεις που προκαλούνται στο περιβάλλον από την παραγωγή ή τη χρήση του. Τα πιο γνωστά Οικολογικά Σήματα είναι τα εξής:

- **Το Ευρωπαϊκό λουλούδι:** Δημιουργήθηκε το 1992 και αναγνωρίζεται σε όλες τις χώρες της Ένωσης αλλά και σε τρίτες χώρες όπως η Νορβηγία, το Λιχτενστάιν, η Ισλανδία κ.ά. Το Ευρωπαϊκό οικολογικό σήμα είναι μέρος της στρατηγικής της Ένωσης για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Από το 2000 εκτός από προϊόντα περιλαμβάνει και υπηρεσίες.

-
Ο Κύκνος της Νορβηγίας: Το οικολογικό σήμα του Νορβηγικού κύκνου εδραιώθηκε το 1989 από τη Νορβηγική Κυβέρνηση. Αναγνωρίζεται, εκτός από τη Νορβηγία, στη Σουηδία, τη Φινλανδία, την Ισλανδία και τη Δανία. Αν απονεμηθεί σε κάποιο προϊόν που παράγεται σε μία από αυτές τις χώρες, τότε ισχύει και για τις υπόλοιπες (αφού οι παραγωγοί πληρώσουν τα δικαιώματα του σήματος στις υπόλοιπες χώρες). Η τυπική του διάρκεια είναι τρία χρόνια και μετά το πέρας των τριών ετών οι παραγωγοί πρέπει να κάνουν αίτηση ανανέωσης.

-
Ο Μπλε Άγγελος: Δημιουργήθηκε το 1978 στη Γερμανία και είναι το πρώτο οικολογικό σήμα που παρουσιάστηκε στην αγορά. Το σήμα αποτελεί ιδιοκτησία του γερμανικού Υπουργείου Περιβάλλοντος και η διαχείριση - προώθησή του γίνεται από τη γερμανική υπηρεσία περιβάλλοντος και τον εθνικό οργανισμό πιστοποίησης. Και σε αυτή την περίπτωση ανεξάρτητη αρχή είναι αυτή που θέτει τα περιβαλλοντικά κριτήρια και απονέμει το σήμα σε όσους τα πληρούν με διαφανείς διαδικασίες.

5.3.3. Λοιποί τρόποι προβολής

Άλλοι τρόποι προβολής των οικολογικών ευαισθησιών μιας επιχείρησης είναι οι εξής:

-
Διαφημίσεις: Οι διαφημίσεις μπορούν να γίνουν στον έντυπο ή ηλεκτρονικό τύπο και να αναφέρουν τόσο τις περιβαλλοντικές ενέργειες της επιχείρησης όσο και τα πράσινα χαρακτηριστικά των προσφερόμενων προϊόντων/υπηρεσιών της.
-
Οργάνωση ή/και υποστήριξη (μέσω χορηγίας) περιβαλλοντικών δράσεων, όπως είναι η δενδροφύτευση.
-
Συμμετοχή σε ομάδες προβληματισμού, φόρουμ πράσινης επιχειρηματικότητας και σχετικές εκδηλώσεις.

Τέλος, υπάρχουν σχετικοί διαγωνισμοί πράσινης επιχειρηματικότητας, μέσω των οποίων μπορούν να αναδειχθούν οι πράσινες ενέργειες κάθε επιχείρησης. Παραδείγματα τέτοιων διαγωνισμών είναι τα παρακάτω:

-
European Business Award for the Environment: Ο διαγωνισμός αυτός είναι μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Σκοπό έχει την αναγνώριση, ανάδειξη και βράβευση πράσινων πρωτοβουλιών από ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, ανεξαρτήτως μεγέθους, που σχετίζονται με έννοιες όπως η πράσινη καινοτομία. Δίνονται βραβεία σε διάφορες κατηγορίες, όπως είναι το βραβείο για πράσινο προϊόν, για πράσινη παραγωγική διαδικασία, για πράσινη πρακτική μάρτζμεντ κτλ.

- «Green Dreams - Πράσινη Επιχειρηματικότητα»:** Τα βραβεία διοργανώνονται από τη Λέσχη Επιχειρηματικότητας. Σκοπός είναι να αναδειχθούν ιδέες που συμβάλλουν θετικά στην ευημερία του φυσικού κόσμου, σε σταθερή βάση. Αυτό μπορεί να γίνει είτε μέσω

της ανακύκλωσης ή μέσω της θεραπείας των κατεστραμμένων φυσικών πόρων. Όποια και αν είναι η ιδέα, πρέπει να αποτελέσει μία εφαρμόσιμη πρόταση επιχείρησης.

«Οικολογική Τεχνολογία Βιοδραστικών Μορίων από ελληνικά φύκη»

Η δυναμική πίσω από την ιδέα είναι η εφαρμογή οικολογικής τεχνολογίας προσαρμοσμένης σε όλες τις περιβαλλοντικές απαιτήσεις και περιορισμούς, που βασίζεται στην αξιοποίηση ενός φυτικού οργανισμού, όπως τα φύκη, στην παραγωγή προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας. Η εύρεση γηγενούς φύκους προερχόμενου από τη βιοποικιλότητα της ελληνικής θαλάσσιας κλωρίδας και η εκμετάλλευσή του σαν «εργοστάσιο» παραγωγής «βιολογικού» βιοδραστικού εκχυλίσματος, πλούσιου σε βιοδραστικά προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας, με εφαρμογή στην κοσμετολογία και βιοιατρική τεχνολογία, αποτελεί την κεντρική ιδέα του σχεδίου. Το αρχικό βιολογικό προϊόν εισαγωγής στην αγορά θα είναι το υαλουρονικό οξύ, στο οποίο θα δοθεί και το μεγαλύτερο βάρος, με δυνατότητα επέκτασης σε άλλα προϊόντα σημαντικής προστιθέμενης αξίας που παράγονται από φύκη και πιστοποιούνται από τους εθνικούς και τους διεθνείς οργανισμούς ως βιολογικά, δεδομένου ότι η καλλιέργεια φυκών εντάσσεται στη βιολογική γεωργία.

http://www.alba.edu.gr/sites/greendreams/Pages/news_gr.aspx

5.4 Ευκαιρίες Χρηματοδότησης

Η χρηματοδότηση μιας Μικρής και Μεσαίας Επιχείρησης αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την ουσιαστική στροφή της προς την υλοποίηση σχεδίων πράσινης επιχειρηματικότητας.

Για την καλύτερη αξιοποίηση των ευκαιριών χρηματοδότησης που προσφέρονται στο πλαίσιο εθνικών και κοινοτικών προγραμμάτων, παρατίθενται παρακάτω κάποια βασικά οικονομικά εργαλεία, που έχουν ως στόχο να ενισχύσουν τον πράσινο προσανατολισμό της λειτουργίας και ανάπτυξης των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων.

Εθνικές πηγές χρηματοδότησης πράσινης επιχειρηματικότητας

Οι κρατικές πηγές από τις οποίες μπορεί μια επιχείρηση να αντλήσει κονδύλια για τη χρηματοδότηση των πράσινων επιχειρηματικών πρακτικών της είναι οι ακόλουθες:

- **Ο αναθεωρημένος Αναπτυξιακός Νόμος (3299/2004)**

Η ενεργοποίηση του αναθεωρημένου Αναπτυξιακού Νόμου (3299/2004) οδήγησε σε ένα νέο κύμα «πράσινων» επενδύσεων, καθώς ανάμεσα στους ειδικούς στόχους του το-

ποθετούνται η προστασία του περιβάλλοντος, η εξοικονόμηση ενέργειας και η ενίσχυση των «πράσινων» τεχνολογικών υποδομών με έμφαση σε νέες καινοτομικές δραστηριότητες και προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας, που θα βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και υπηρεσιών.

Προς αυτή την κατεύθυνση προβλέπει την ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων που συμβάλλουν άμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος, δικαιολογώντας δαπάνες σε:

- ▶ μελέτες που αποσκοπούν στην εισαγωγή, ανάπτυξη και εφαρμογή σύγχρονων, φιλικής προς το περιβάλλον τεχνολογίας, τεχνογνωσίας, σύγχρονων μεθόδων και βιομηχανικών σχεδίων των παραγομένων προϊόντων,
- ▶ σχέδια ανάπτυξης και πιστοποίησης συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης (π.χ. EMAS, ISO 14000 κ.ά.),
- ▶ μελέτες και σχέδια χρήσης Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, παραγωγής βιοκαυσίμων και βιομάζας, αφαλάτωσης ύδατος κ.ά.,
- ▶ έργα δημιουργίας ή επέκτασης βιομηχανικών ή βιοτεχνικών μονάδων για την εναλλακτική διαχείριση συσκευασιών και άλλων προϊόντων που έχουν αναλωθεί στην Ελλάδα για παραγωγή πρώτων υλών και λοιπών υλικών.

Να σημειωθεί ότι σύμφωνα με το Νόμο ως μέγιστο ύψος ενίσχυσης μιας επιχείρησης ορίζεται το 55%, ενώ παράλληλα διερευνάται, ως κριτήριο οποιασδήποτε επένδυσης, η συμβολή της στην προστασία του περιβάλλοντος. Η προθεσμία ολοκλήρωσης μια τέτοιας επένδυσης μπορεί να παρατεθεί έως και 2 έτη, εφόσον τηρηθούν οι απαραίτητες διαδικασίες.

Ο ελάχιστος προϋπολογισμός των επενδυτικών σχεδίων χωρίζεται ανά κατηγορία επιχείρησης ως εξής:

- ▶ Μεσαίες επιχειρήσεις: 250.000 ευρώ
- ▶ Μικρές επιχειρήσεις: 150.000 ευρώ

Για περισσότερες πληροφορίες
ανατρέξτε στο ΦΕΚ 261 / Τεύχος Α' / 23-12-2004

● Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.) 2007 - 2013

Το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (Ε.Σ.Π.Α.) για την περίοδο 2007-2013 θέτει το πλαίσιο υλοποίησης του αναπτυξιακού στρατηγικού σχεδιασμού της χώρας μέσα από 8 Τομεακά, 5 Περιφερειακά και 12 Εδαφικής Συνεργασίας Επιχειρησιακά Προγράμματα.

Για την υλοποίηση σχεδίων πράσινης επιχειρηματικότητας από τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις υπάρχει η δυνατότητα άντλησης πόρων στο πλαίσιο των παρακάτω Επιχειρησιακών Προγραμμάτων:

Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.)

Τα 5 Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.) για την προγραμματική περίοδο 2007 -2013 σχεδιάστηκαν για την υλοποίηση του αναπτυξιακού σχεδιασμού της χώρας στις 5 περιφέρειες στις οποίες αντιστοιχούν. Όσον αφορά στην ενίσχυση της πράσινης επιχειρηματικότητας, τα προγράμματα αυτά λειτουργούν ενισχυτικά για την υλοποίηση των εθνικών στρατηγικών περιβαλλοντικών στόχων και συμπληρώνουν τα επιμέρους τομεακά προγράμματα των διαφόρων υπουργείων, ως προς τις περιβαλλοντικές τους προτεραιότητες, με έμφαση στις ιδιαιτερότητες της κάθε περιφέρειας.

Μέσα από τα Π.Ε.Π. μπορούν να χρηματοδοτηθούν, μεταξύ άλλων, δράσεις ενίσχυσης των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων που αφορούν έργα βελτίωσης της ποιότητας ζωής και της προστασίας του περιβάλλοντος, όπως για παράδειγμα:

- ▶ έργα διαχείρισης στερεών, υγρών και βεβαρημένων αποβλήτων,
- ▶ έργα εγκατάστασης και ενίσχυσης συστημάτων ΑΠΕ,
- ▶ έργα προστασίας και ανάδειξης του φυσικού περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας,
- ▶ έργα πρόληψης και διαχείρισης περιβαλλοντικών κινδύνων κ.ά.

Ο προϋπολογισμός των ΠΕΠ ανά χωρική ενότητα έχει οριστεί ως ακολούθως:

- ▶ Π.Ε.Π. Μακεδονίας - Θράκης: 4,17 εκατ. ευρώ
- ▶ Π.Ε.Π. Δυτικής Ελλάδας - Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων: 1.3 εκατ. ευρώ
- ▶ Π.Ε.Π. Κρήτης και νήσων Αιγαίου: 1,3 εκατ. ευρώ
- ▶ Π.Ε.Π. Θεσσαλίας- Στερεάς Ελλάδας - Ηπείρου: 1,8 εκατ. ευρώ
- ▶ Π.Ε.Π. Αττικής: 3,561 εκατ. ευρώ

Για περισσότερες πληροφορίες
ανατρέξτε στο www.espa.gr/Greek/Documents.aspx?docid=48,57

Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΕΠΠΕΡΑΑ) 2007-2013

Το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» του ΥΠΕΧΩΔΕ είναι συνέχεια του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Περιβάλλον» (ΕΠΠΕΡ) του Γ' ΚΠΣ. Κεντρικός άξονας προτεραιότητας του προγράμματος είναι η προστασία, αναβάθμιση και αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος κατά τρόπο ώστε να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των πολιτών, καθώς και να αποτελέσει βασικό παράγοντα ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας.

Μερικά από τα έργα που χρηματοδοτούνται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» είναι:

- ▶ έργα αποχέτευσης, επεξεργασίας και διάθεσης,
- ▶ έργα αποχέτευσης και βιολογικών καθαρισμών,

- ▶ έργα διαχείρισης απορριμμάτων,
- ▶ έργα «πράσινων μεταφορών»,
- ▶ έργα που αφορούν τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας,
- ▶ έργα που αποσκοπούν στην ανάκτηση προϊόντων και ενέργειας μέσω της αξιοποίησης υλικών που προέρχονται από τα απόβλητα, μεγιστοποιώντας τις ωφέλειες της *ανακύκλωσης* υποστηρικτικές δράσεις για την ενδυνάμωση της λειτουργίας φορέων και μηχανισμών άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής,
- ▶ δράσεις αγοράς εξοπλισμού για την πολιτική *προστασία* (π.χ. *πυρκαγιές, βιομηχανικά ατυχήματα*),
- ▶ *παροχή τεχνικής βοήθειας* και διάφορες άλλες *επιμέρους* δράσεις που χρηματοδοτούνται τόσο από το ΕΠΠΕΡΑΑ όσο και από τα Π.Ε.Π.,
- ▶ μελέτες και εξοπλισμός για την παρακολούθηση περιβαλλοντικών παραμέτρων (π.χ. θόρυβος, ατμόσφαιρα, ποιότητα νερών) κ.ά.

Ο συνολικός προϋπολογισμός για τα έργα που εντάσσονται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και *Αειφόρος Ανάπτυξη*» ανέρχεται στα 2.769 εκατ. ευρώ.

Για περισσότερες πληροφορίες

ανατρέξτε στο www.espa.gr/Greek/Documents.aspx?docid=48,49,47

Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» (ΕΠΑΕ ή ΕΠΑΝ II) 2007-2013.

Το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» του Υπουργείου Ανάπτυξης εστιάζει στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας των ελληνικών επιχειρήσεων και του παραγωγικού ιστού της χώρας, με έμφαση στη διάσταση της καινοτομίας.

Βασικές συνιστώσες του προγράμματος αποτελούν μεταξύ άλλων: η περιβαλλοντική προστασία, η τήρηση των περιβαλλοντικών δεσμεύσεων, η μεγιστοποίηση της ενεργειακής επίδοσης στο πλαίσιο μιας απελευθερωμένης αγοράς ενέργειας, η εξασφάλιση μιας υψηλής ποιότητας ζωής, η αειφόρος ανάπτυξη κ.ά. Παράλληλα, η ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας θα πρέπει να συνδυάζεται με την αναβάθμιση των διαθέσιμων φυσικών πόρων και την αξιοποίηση τεχνολογιών που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος. Για το σκοπό αυτό το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» προβλέπει αφενός την ενίσχυση άμεσα φιλοπεριβαλλοντικών παρεμβάσεων, αφετέρου την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στο σύνολο των υλοποιούμενων παρεμβάσεων, με τον καθορισμό κριτηρίων επιλογής προτάσεων που διασφαλίζουν την προστασία του περιβάλλοντος, τη συμμόρφωση των προτεινόμενων παρεμβάσεων με την περιβαλλοντική νομοθεσία, την κατάλληλη ενημέρωση των δυνητικών δικαιούχων για την ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στις προτάσεις τους και την παρακολούθηση των επιπτώσεων των έργων στο περιβάλλον.

Μερικές από τις επιλέξιμες δράσεις για τη χορήγηση χρηματοδότησης στο πλαίσιο του ΕΠΑΝ II για την περίοδο 2007-2013 είναι:

- ▶ έργα εξοικονόμησης ενέργειας και βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης από *Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας* (ΑΠΕ) στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα (π.χ αιολικά πάρκα, μικρά υδροηλεκτρικά, βιομάζα, ηλιακά, φωτοβολταϊκοί σταθμοί), ιδιαίτερα στη νησιωτική χώρα,
- ▶ επιχειρηματικά σχέδια ορθολογικής διαχείρισης φυσικών πόρων,
- ▶ έργα ανάπτυξης των αναγκαίων «πράσινων» υποδομών και «ενίσχυσης της δημιουργίας/επέκτασης μονάδων για τη διαχείριση ή/και αξιοποίηση αποβλήτων»,
- ▶ δράσεις ενίσχυσης κλάδων ταχείας ανάπτυξης (*ανακύκλωση*, περιβαλλοντικές δραστηριότητες) και αξιοποίησης της περιβαλλοντικής διάστασης σε σχέση με την αναβάθμιση προϊόντος - υπηρεσίας (π.χ την παραγωγή περιβαλλοντικά φιλικών προϊόντων κλπ),
- ▶ έργα ανάπτυξης και εγκατάστασης συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης κατά ISO-14001, EMAS ή πιστοποίησης με το οικολογικό σήμα (Ecolabel),
- ▶ δράσεις που επαυξάνουν την περιβαλλοντική ευαισθησία και δραστηριοποίηση,
- ▶ ολοκληρωμένες και καινοτόμες παρεμβάσεις για τον εκσυγχρονισμό - αναδιάρθρωση του τουριστικού τομέα (π.χ. ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού, τουριστική αξιοποίηση παραδοσιακών κτισμάτων κ.ά.).

Ιδιαίτερη βαρύτητα δίδεται στην ενίσχυση των δραστηριοτήτων νέων καθώς και υφιστάμενων Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων με έμφαση στην υποστήριξη δημιουργίας δικτύων μεταξύ τους.

Ο συνολικός προϋπολογισμός για το ΕΠΑΝ II ανέρχεται στα 1.721 εκατ. ευρώ, από τα οποία 1.291 εκατ. ευρώ προέρχονται από πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και 430 εκατ. ευρώ από πόρους του Ελληνικού Δημοσίου. Αναμένεται, παράλληλα, να διατεθούν άλλοι τόσοι ιδιωτικοί πόροι (η συμμετοχή του ιδιωτικού τομέα αναμένεται να φθάσει περίπου τα 1.410 εκατ ευρώ).

Στο πλαίσιο του ΕΠΑΝ II παρουσιάστηκαν το Μάιο του 2009 προγράμματα για την «Πράσινη Επιχειρηματικότητα». Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο του προγράμματος «Επιχειρώ», το οποίο αποτελεί μια ομπρέλα δράσεων για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, παρουσιάστηκαν τρία προγράμματα που συνδυάζουν την επιχειρηματικότητα με την προστασία του περιβάλλοντος.

Το πρώτο πρόγραμμα είναι οι «Πράσινες υποδομές» και έχει ως στόχο την ενίσχυση ή τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε τομείς που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος, όπως η διαχείριση και αξιοποίηση αποβλήτων, η ανάκτηση υλικών, η ανακύκλωση και απορρύπανση. Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος είναι 60 εκατομμύρια ευρώ, από τα οποία 30 εκατομμύρια είναι δημόσια δαπάνη. Στο πλαίσιο του προγράμματος «Πράσινες υποδομές» χρηματοδοτούνται έργα συνολικού προϋπολογισμού από 300.000 ευρώ μέχρι και 3 εκατομμύρια ευρώ.

Το δεύτερο πρόγραμμα είναι η «Πράσινη επιχείρηση» και σκοπός του είναι η ενσωμάτωση της περιβαλλοντικής διάστασης στη λειτουργία αυτή καθαυτή των επιχειρήσεων. Να έχουν δηλαδή οι επιχειρήσεις καλύτερο περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει δράσεις στους τομείς διαχείρισης και διάθεσης αποβλήτων, παρακολούθησης εκπομπών ρύπων, ανάπτυξης πράσινων προϊόντων και διαδικασιών, ανάπτυξης εξοικονόμησης ενέργειας και υδάτινων πόρων και ενσωμάτωσης προτύπων. Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος είναι 60 εκατομμύρια ευρώ, από τα οποία 30 εκατομμύρια είναι δημόσια δαπάνη. Στο πλαίσιο του προγράμματος «Πράσινη επιχείρηση» χρηματοδοτούνται έργα συνολικού προϋπολογισμού από 30.000 ευρώ μέχρι και 200.000 ευρώ.

Το τρίτο πρόγραμμα είναι η «Μετεγκατάσταση» και έχει ως σκοπό την προώθηση της μετεγκατάστασης των επιχειρήσεων σε βιομηχανικές περιοχές, βιομηχανικά πάρκα, τεχνολογικές ή σε άλλες μορφές βιομηχανικών και επιχειρηματικών περιοχών. Ο συνολικός προϋπολογισμός του προγράμματος είναι 16 εκατομμύρια ευρώ, από τα οποία 8 εκατομμύρια είναι δημόσια δαπάνη. Στο πλαίσιο του προγράμματος «Μετεγκατάσταση» χρηματοδοτούνται έργα συνολικού προϋπολογισμού από 30.000 ευρώ μέχρι και 300.000 ευρώ.

Για περισσότερες πληροφορίες
ανατρέξτε στο <http://epan2.antagonistikotita.gr/greek/>

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» 2007-2013

Το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» για τη χρονική περίοδο 2007-2013 του Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας έχει ως στόχο τη δημιουργία ίσων ευκαιριών απασχόλησης και την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού της χώρας.

Βασικός οριζόντιος θεματικός άξονας του προγράμματος είναι η σύνδεση των πολιτικών απασχόλησης με τις πολιτικές για το περιβάλλον, με στόχο την αξιοποίηση των νέων ευκαιριών που αναδύονται στον τομέα του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένου του τομέα της «πράσινης απασχόλησης». Σε αυτό το πλαίσιο, η ανάπτυξη και η δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης θα πρέπει να συμβαδίζουν αρμονικά και ισόρροπα με την προστασία του περιβάλλοντος και την ορθολογική χρήση των φυσικών πόρων, ενώ θα πρέπει να συμβάλουν στη δημιουργία ενός κατάλληλου επιχειρηματικού περιβάλλοντος στήριξης των μικρομεσαίων επιχειρήσεων.

Μερικές από τις επιλέξιμες ενέργειες που χρηματοδοτεί το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» είναι δράσεις που ενισχύουν:

- ▶ την απασχόληση σε δραστηριότητες που σχετίζονται με το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη ή επιμέρους τομείς αυτών,

- ▶ την πιστοποίηση γνώσεων και δεξιοτήτων των εργαζομένων σε τομείς σχετικούς με την αειφόρο διαχείριση, την προστασία και την ανάδειξη ευαίσθητων οικοσυστημάτων, τη βιολογική γεωργία, την παραγωγή ήπιων μορφών ενέργειας μέσα από δράσεις κατάρτισης,
- ▶ τη διατήρηση και την ήπια αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος.

Ο συνολικός προϋπολογισμός για τα έργα που εντάσσονται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» ανέρχεται στα 3.013 δις ευρώ.

Για περισσότερες πληροφορίες ανατρέξτε στο <http://www.prosonolotaxos.gr/default.asp?pid=23&lang=1>

● Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (Τ.Ε.Μ.Π.Μ.Ε.)

Το Ταμείο Εγγυοδοσίας έχει τη δυνατότητα ενίσχυσης νεοϊδρυόμενων και υφιστάμενων Μικρών και πολύ Μικρών Επιχειρήσεων, οποιασδήποτε μορφής (Ατομικές, Ετερόρρυθμες, Ομόρρυθμες, Ανώνυμες ή Εταιρίες Περιορισμένης Ευθύνης), από οποιοδήποτε κλάδο και τομέα της οικονομίας. Ως χρηματοδοτικό εργαλείο έχει συμπληρωματικό και υποστηρικτικό ρόλο, παρέχοντας εγγυήσεις σε μακροπρόθεσμα και βραχυπρόθεσμα δάνεια ή χρηματοδοτικές μισθώσεις υπέρ Μικρών και πολύ Μικρών Επιχειρήσεων που παρουσιάζουν αφενός έλλειμμα πρόσβασης στη χρηματοδότηση και αφετέρου υψηλότερο, του μέσου όρου της αγοράς, κίνδυνο (π.χ. νεοϊδρυόμενες επιχειρήσεις, επιχειρήσεις δημιουργίας νέων προϊόντων και υπηρεσιών). Προς αυτή την κατεύθυνση το Τ.Ε.Μ.Π.Μ.Ε. έχει τη δυνατότητα να καλύψει μεγάλο μέρος των οικονομικών και εμπορικών κινδύνων των πράσινων δραστηριοτήτων των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων σε όλα τα στάδια του επιχειρηματικού τους κύκλου (εκκίνηση, ανάπτυξη, ωρίμανση, διεθνοποίηση, αναδιάρθρωση, διαδοχή).

Το ύψος του δανείου ή της χρηματοδοτικής μίσθωσης που μπορεί να εγγυηθεί το Ταμείο κυμαίνεται, ανάλογα με το Πρόγραμμα, από 10.000 ευρώ - 500.000 ευρώ και το ποσοστό κάλυψης του δανείου από 45%-80% ,χωρίς την παροχή επιπλέον εξασφαλίσεων από την επιχείρηση στη τράπεζα της επιλογής της. Η μέγιστη διάρκεια της εγγύησης και της επιδότησης είναι τα 3 χρόνια.

Για περισσότερες πληροφορίες αναφορικά με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία για τη χορήγηση εγγύησης ή δανείου από το Τ.Ε.Μ.Π.Μ.Ε. ανατρέξτε στο <http://www.tempe.gr/>

Ευρωπαϊκές πηγές χρηματοδότησης πράσινης επιχειρηματικότητας

Η κοινοτική επένδυση στην «πράσινη οικονομία» για την περίοδο 2007-2013 προβλέπεται να αγγίξει το ποσό των 105 δις ευρώ, σύμφωνα με πρόσφατη ανακοίνωση της αρμόδιας επιτροπής για θέματα περιφερειακής πολιτικής Danuta Hübner.

Η προαγωγή της οικοκαιοτομίας, η ώθηση του τομέα των πράσινων τεχνολογιών, η βελτίωση της διαχείρισης αποβλήτων, η αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και η δημιουργία νέων «πράσινων» θέσεων απασχόλησης, ειδικά στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις, είναι μερικά από τα πεδία που κατατάσσονται στις υψηλότερες θέσεις των προτεραιοτήτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υποστήριξη των περιφερειών.

Στο πλαίσιο αυτό, και με στόχο τη χρηματοδότηση επιχειρηματικών σχεδίων των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων με περιβαλλοντικές πτυχές, τα παρακάτω χρηματοδοτικά μέσα μπορούν να δράσουν υποστηρικτικά στην υλοποίηση «πράσινων» επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Ειδικότερα για την Ελλάδα, τα κονδύλια που έχουν προβλεφθεί στο πλαίσιο της Πολιτικής για τη Συνοχή σε προγράμματα σχετικά με το περιβάλλον κατά τη χρονική περίοδο 2007-2013 είναι τα παρακάτω:

Κατηγορίες	Κοινοτικά Κονδύλια (€)
Οικολογική καινοτομία στις ΜΜΕ	41.225.000
Υποδομές Σιδηροδρομικών Μεταφορών	810.700.000
Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας	292.840.000
Ενεργειακή Απόδοση, Συμπαράγωγή Ηλεκτρισμού, Διαχείριση Ενέργειας	71.170.000
Διαχείριση Αποβλήτων	432.176.450
Διαχείριση Υδάτων	1.398.166.550
Προώθηση της βιοποικιλότητας και της Προστασίας της Φύσης	201.467.000
Προώθηση Καθαρών Αστικών Μεταφορών	873.870.000
Πρόληψη Κινδύνων	479.120.000
Ολοκληρωμένα Σχέδια για Αστική και Αγροτική Ανάπτυξη	478.546.683
Άλλες ενέργειες	425.621.000
Σύνολο:	5.504.902.683

Πηγή: IP/09/369, Η Πολιτική για τη Συνοχή υποστηρίζει την «Πράσινη Οικονομία» για την Ανάπτυξη και τις Μόνιμες Θέσεις Απασχόλησης στην Ευρώπη, Βρυξέλλες, 9 Μαρτίου 2009.

Να σημειωθεί ότι σε κάθε περίπτωση η Ευρωπαϊκή Ένωση «συγχρηματοδοτεί» δράσεις και άρα δεν καλύπτει ποτέ το 100% των επιλέξιμων δαπανών ενός επιδοτούμενου έργου

ή σχεδίου, υποχρεώνοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τον κάθε δικαιούχο να συμμετέχει κατά ένα ποσοστό στα συνολικά πραγματοποιηθέντα κόστη.

Παρακάτω παρουσιάζονται ορισμένες από τις διαθέσιμες χρηματοδοτικές ευκαιρίες πράσινης επιχειρηματικότητας στο πλαίσιο ευρωπαϊκών προγραμμάτων:

● LIFE + (2007-2013)

Το LIFE + είναι το βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά με την υλοποίηση φιλοπεριβαλλοντικών πρωτοβουλιών. Το Πρόγραμμα αυτό έχει τρεις βασικούς άξονες: α) Φύση και Βιοποικιλότητα, β) Περιβαλλοντική Πολιτική και Διακυβέρνηση και γ) Ενημέρωση και Επικοινωνία

Ως επιλέξιμες δράσεις για τη χορήγηση χρηματοδότησης στο πλαίσιο του LIFE+ αναφέρονται ενδεικτικά:

- ▶ έργα βελτίωσης της περιβαλλοντικής επίδοσης των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων,
- ▶ έργα ανάπτυξης και εγκατάστασης συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης κατά EMAS ή πιστοποίησης με το Οικολογικό Σήμα (Ecolabel),
- ▶ έργα διαχείρισης στερεών αποβλήτων και φυσικών πόρων, με επίκεντρο την προσέγγιση κύκλου ζωής και βελτίωση των αειφόρων συστημάτων παραγωγής και κατανάλωσης, την πρόληψη, την αξιοποίηση (ανάκτηση) και την ανακύκλωση των αποβλήτων,
- ▶ έργα ανάπτυξης και επίδειξης καινοτόμων πολιτικών προσεγγίσεων, τεχνολογιών, μεθόδων και μέσων διευκόλυνσης της εφαρμογής του Προγράμματος Δράσης για τις Περιβαλλοντικές Τεχνολογίες (ETAP),
- ▶ έργα για την προστασία και εξασφάλιση της βιώσιμης χρήσης του εδάφους, διαφυλάσσοντας τις εδαφικές λειτουργίες, προλαμβάνοντας τις απειλές που αντιμετωπίζει το έδαφος, μετριάζοντας τις επιπτώσεις,
- ▶ έργα χρήσης μέσων που βασίζονται στην αγορά, και ιδίως του εμπορίου, εκπομπών αερίων θερμοκηπίου, προκειμένου να επιτευχθεί μια αποτελεσματική ως προς το κόστος μείωση των εκπομπών της Ελλάδας.

Σημαντικός αριθμός Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων έχει ευνοηθεί από τους πόρους των προγραμμάτων LIFE από το 1992 μέχρι σήμερα.

Ο προϋπολογισμός για το LIFE+ για την περίοδο 2007-2013 είναι 2,1 δις ευρώ, εκ των οποίων για την Ελλάδα εγκρίθηκαν για το 2007 περίπου 11 εκατ. ευρώ (ποσό πολύ υψηλότερο από τα εθνικά κονδύλια, που μας αναλογούσαν για το 2007 - περίπου 6 εκατ. ευρώ), ενώ για το 2008 εγκρίθηκαν 7 εκατ. ευρώ.

● Marco Polo II (2007-2013)

Στόχος του Προγράμματος Marco Polo II είναι να προσφέρει άμεση χρηματοδότηση για ιδιωτικά δρομολόγια εμπορευματικών μεταφορών, με τα οποία περιορίζονται οι οδικές μεταφορές, η κυκλοφοριακή συμφόρηση και ο περιβαλλοντικός αντίκτυπος.

Για την επίτευξη αυτού του στόχου, το Πρόγραμμα στηρίζει ενέργειες των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων στους τομείς μεταφοράς εμπορευμάτων, που:

- ▶ βελτιώνουν τις περιβαλλοντικές επιδόσεις του συστήματος μεταφοράς εμπορευμάτων εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- ▶ ωθούν στη στροφή των μεταφορών, με τις οποίες θα μετακυλήσουν οι εμπορευματικές μεταφορές, από τις οδικές στις θαλάσσιες μεταφορές μικρών αποστάσεων, καθώς και στις σιδηροδρομικές και στις εσωτερικές πλωτές μεταφορές ή σε συνδυασμό τρόπων μεταφοράς.

Ο προϋπολογισμός του προγράμματος ανέρχεται σε 400 εκατ. ευρώ για την περίοδο 2007-2013.

Για περισσότερες πληροφορίες ανατρέξτε στο http://ec.europa.eu/transport/marcopolo/home/home_en.htm

● Διαρθρωτικά Ταμεία και Ταμείο Συνοχής

Σημαντική χρηματοδοτική στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης παρέχεται προς τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις μέσα από τα Διαρθρωτικά Ταμεία (το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο), που έχουν ως στόχο την παροχή «ίσων ευκαιριών» για τις λιγότερο ανεπτυγμένες ευρωπαϊκές περιφέρειες (τις αποκαλούμενες και περιφέρειες «σύγκλισης»), και το Ταμείο Συνοχής, που παρέχει κυρίως βοήθεια για την ανάπτυξη ευρωπαϊκών υποδομών που αφορούν κυρίως την έρευνα και την καινοτομία στους τομείς των τηλεπικοινωνιών, του περιβάλλοντος, της ενέργειας και των μεταφορών.

Και οι δύο μηχανισμοί, αλλά ιδιαίτερα τα Διαρθρωτικά Ταμεία, προβλέπουν τη συγχρηματοδότηση σημαντικών επενδύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος. Οι δικαιούχοι χρηματοδοτήσεων από τα Διαρθρωτικά Ταμεία λαμβάνουν άμεση συνεισφορά για τη χρηματοδότηση των σχεδίων τους. Ωστόσο, να σημειωθεί ότι η διαχείριση των προγραμμάτων και η επιλογή των έργων γίνεται από εθνικούς και περιφερειακούς φορείς.

Για προγράμματα που τρέχουν από την 1η Ιανουαρίου 2007 και θα ολοκληρωθούν μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2013, ο συνολικός προϋπολογισμός των Διαρθρωτικών Ταμείων ανέρχεται στα 277 δις ευρώ ενώ του Ταμείου Συνοχής στα 70 δις ευρώ.

Για περισσότερες πληροφορίες σε σχέση με τα Διαρθρωτικά Ταμεία ανατρέξτε στο http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/prord/sf_en.htm ενώ για το Ταμείο Συνοχής στο http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/procf/cf_el.htm

Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2007-2013 (Ε.Τ.Π.Α.)

Στο πλαίσιο της αναθεωρημένης Πολιτικής Συνοχής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.) για την περίοδο 2007-2013 εστιάζει μεταξύ άλλων στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων και της διαπεριφερειακής και διασυνοριακής συνεργασίας τους, συγχρηματοδοτώντας δραστηριότητες που εντάσσονται σε ένα ευρύ φάσμα τομέων.

Όσον αφορά το περιβάλλον, οι ενισχύσεις που χορηγεί το Ε.Τ.Π.Α. επικεντρώνονται στα εξής:

- ▶ επιχειρηματικότητα, έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη (Ε&ΤΑ) και καινοτομία των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων (για παράδειγμα, επιχειρηματική καθοδήγηση, καινοτόμες τεχνολογίες και συστήματα διαχείρισης των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων, *οικολογική καινοτομία* κ.ά.),
- ▶ πρόληψη και αντιμετώπιση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων, συμπεριλαμβανομένης της εξυγίανσης μολυσμένων χώρων γης,
- ▶ ενθάρρυνση της ενεργειακής αποδοτικότητας και της ανάπτυξης σχεδίων για την προστασία και τη διαχείριση των περιβαλλοντικών και πολιτιστικών πόρων,
- ▶ ενίσχυση της ενεργειακής απόδοσης και της χρήσης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας.

Η άμεση διαχείριση των προγραμμάτων του Ε.Τ.Π.Α. δεν γίνεται από την Επιτροπή αλλά από τις εθνικές και τις περιφερειακές αρχές. Οι αρχές αυτές αποτελούν, επίσης, τα σημεία επαφής για την υποβολή αιτήσεων χρηματοδότησης και για την επιλογή σχεδίων.

Ο συνολικός προβλεπόμενος προϋπολογισμός του Ε.Τ.Π.Α. 2007-2013 ανέρχεται στα 308 δισ. ευρώ.

Για περισσότερες πληροφορίες
ανατρέξτε στο <http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24234.htm>

● Πρωτοβουλία JEREMIE

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων εγκαινίασαν μια κοινή πρωτοβουλία για τη βελτίωση της πρόσβασης των Μικρομεσαίων Επιχειρήσεων σε κεφάλαια, παρέχοντας από κοινού πόρους υπό τη μορφή δανείων, επιχειρηματικών συμμετοχών, κεφαλαίων επιχειρησιακού κινδύνου, εγγυήσεων, μικροπιστώσεων καθώς και άλλων καινοτόμων χρηματοδοτικών μέσων. Πρόκειται για το νέο οικονομικό πρόγραμμα Κοινός Ευρωπαϊκός Πόρος για τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις (ή αλλιώς πρωτοβουλία JEREMIE), που παρουσιάστηκε στο πλαίσιο των Διαρθρωτικών Ταμείων (2007-2013) και παρέχει κεφάλαια για τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων, η αποπληρωμή των οποίων θα οδηγήσει σε επανεπένδυσή τους σε νέες δράσεις. Μεταξύ άλλων, στα επιλέξι-

μα σχέδια συμπεριλαμβάνονται και αυτά που αφορούν τον εκσυγχρονισμό και την επέκταση μιας υπάρχουσας επιχειρηματικής δραστηριότητας στους τομείς της προστασίας του περιβάλλοντος και της παροχής υπηρεσιών, με ιδιαίτερη έμφαση στην υποστήριξη των νεοϊδρυθεισών εταιρειών.

Τα παραπάνω κονδύλια δε κορηνγούνται άμεσα στις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις, αλλά διαχειρίζονται σε εθνικό ή σε περιφερειακό επίπεδο. Αξίζει να σημειωθεί ότι στο πλαίσιο του JEREMIE η Ελλάδα υπήρξε η πρώτη χώρα, μεταξύ των 27 Κρατών-Μελών της Ε.Ε., που υπέγραψε μέσω του Υπουργείου Οικονομικών, στις 26 Ιουνίου 2007, την πρώτη Σύμβαση Χρηματοδότησης για την υλοποίηση του προγράμματος στη χώρα μας, με σκοπό την τόνωση της ανταγωνιστικότητας των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων.

Για περισσότερες πληροφορίες

ανατρέξτε στο http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/2007/jjj/jeremie_en.htm

● Πρόγραμμα Πλαίσιο για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία (Π.Π.Α.Κ.)

Μεγάλα είναι τα ποσά που έχουν προβλεφθεί για την προώθηση της ανταγωνιστικότητας και καινοτομίας των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων από την Ευρωπαϊκή Ένωση μέσα από το «Πρόγραμμα Πλαίσιο για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία».

Σε ότι αφορά το περιβάλλον το Π.Π.Α.Κ. προβλέπει τη χρηματοδότηση των φιλοπεριβαλλοντικών σχεδίων των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων μέσα από 2 επιμέρους υποπρογράμματα: α) το Πρόγραμμα Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας (ΠΕΚ) και β) το Πρόγραμμα «Ευφυής Ενέργεια - Ευρώπη». Μέσα από αυτά προβλέπεται η παροχή βοήθειας σε Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις για την πραγματοποίηση επενδύσεων σε δράσεις:

- ▶ οικολογικής καινοτομίας,
- ▶ ανάπτυξης καινοτόμων περιβαλλοντικών τεχνολογιών και χρήσης τεχνολογιών πρόληψης της ρύπανσης,
- ▶ εισαγωγής αποτελεσματικών συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης,
- ▶ αύξησης της υιοθέτησης και ζήτησης για ενεργειακή αποτελεσματικότητα,
- ▶ προώθησης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και της ενεργειακής διαφοροποίησης,
- ▶ ενσωμάτωσης «καθαρών» τεχνολογιών στις διαδικασίες παραγωγής,
- ▶ διαφοροποίησης των καυσίμων και ενίσχυσης της ενεργειακής αποτελεσματικότητας στις μεταφορές,
- ▶ προώθησης φιλικών προς το περιβάλλον προϊόντων και διαδικασιών παραγωγής κ.ά.

Η χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης αγγίζει το 75% των επιλέξιμων δαπανών.

Να σημειωθεί ότι για τις δράσεις που υλοποιούνται από το 2007 έως το 2013 στο πλαίσιο του πρώτου ΠΠΑΚ έχει προβλεφθεί προϋπολογισμός ύψους 3,6 δις ευρώ περίπου. Ειδικότερα, οι δραστηριότητες οικολογικής καινοτομίας θα επωφεληθούν από ένα κονδύλι 430 εκατ. ευρώ, ενώ άλλα 730 εκατ. ευρώ θα διατεθούν για έργα στον τομέα της ενεργειακής αποτελεσματικότητας και της ανανεώσιμης ενέργειας.

Για περισσότερες πληροφορίες
ανατρέξτε στο http://ec.europa.eu/cip/index_en.htm

● Έβδομο Πρόγραμμα Πλαίσιο για την Έρευνα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη 2007-2013 (ΠΠ7)

Το 7ο Πρόγραμμα Πλαίσιο Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης (ΠΠ7) λειτουργεί συμπληρωματικά του Προγράμματος Πλαίσιο για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία και επικεντρώνεται κυρίως στην υποστήριξη δραστηριοτήτων έρευνας και ανάπτυξης και στην ανταπόκριση των αναγκών τεχνολογικής καινοτομίας για μια «Ευρώπη της Γνώσης».

Ιδιαίτερη προτεραιότητα δίνεται μέσω των 4 προγραμμάτων του: «Συνεργασία», «Ιδέες», «Άνθρωποι» και «Ικανότητες» στις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις, ενώ μέσα από το υποπρόγραμμα «Συνεργασία» προβλέπεται η χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων σχετικά με την ενέργεια και το περιβάλλον (συμπεριλαμβανομένης της αλλαγής του κλίματος).

Για την επίτευξη των παραπάνω, ιδιαίτερο βάρος δίνεται σε δράσεις που αφορούν:

- ▶ την εφαρμογή τεχνολογιών για την προώθηση χρήσης ανανεώσιμων καυσίμων, την παραγωγή ηλεκτρισμού μέσω Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας και την ανάπτυξη καθαρού άνθρακα,
- ▶ τη βελτιστοποίηση της χρήσης των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας για θέρμανση και ψύξη,
- ▶ την αύξηση της ενεργειακής απόδοσης των Μικρών και Μεσαίων Επιχειρήσεων,
- ▶ τη διατήρηση και αειφόρο διαχείριση των φυσικών και ανθρώπινων πόρων κ.ά.

Για να λάβουν μέρος στο πρόγραμμα οι Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις δεν είναι απαραίτητο να διαθέτουν δικό τους ερευνητικό δυναμικό, ενώ η συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης καλύπτει κατά ένα ποσοστό 75% τις δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης των επιχειρήσεων αυτών.

Το ΠΠ7 διαθέτει συνολικό προϋπολογισμό άνω των 50 δις. ευρώ όπου τα 2.350 εκατ. ευρώ προβλέπεται να διατεθούν για δράσεις που αφορούν την ενέργεια ενώ τα 1.890 εκατ. ευρώ για δράσεις που αφορούν το περιβάλλον.

Για περισσότερες πληροφορίες
ανατρέξτε στο <http://cordis.europa.eu/fp7/>

ΓΛΩΣΣΑΡΙ & ΠΗΓΕΣ

Γλωσσάρι

Αειφόρος Ανάπτυξη: Είναι το πρότυπο ανάπτυξης το οποίο ανταποκρίνεται στις ανάγκες των ανθρώπων σήμερα χωρίς να υπονομεύει την ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες. Η αειφόρος ανάπτυξη έχει τρεις πτυχές: την οικονομική μεγέθυνση, την κοινωνική ευημερία και τη διατήρηση του περιβάλλοντος. Ιδιαίτερα, η διατήρηση του περιβάλλοντος συνδέεται με τη φέρουσα ικανότητα αυτού. Δηλαδή, την ικανότητά του να παρέχει πρώτες ύλες και υπηρεσίες χωρίς να διακυβεύεται η ισορροπία των οικοσυστημάτων που αναπτύσσονται σε αυτό.

Αέρια του Θερμοκηπίου: Αέρια τα οποία προκαλούν αλλαγή του κλίματος, γιατί απορροφούν ακτινοβολία και τη δεσμεύουν στην ατμόσφαιρα του πλανήτη. Έτσι, η αύξηση της ποσότητας αερίων του θερμοκηπίου που υπάρχουν στην ατμόσφαιρα θα οδηγήσει, μακροπρόθεσμα, στην αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη και σε βίαιες αλλαγές του κλίματος. Τα βασικά αέρια του θερμοκηπίου είναι το διοξείδιο του άνθρακα (CO₂) και το μεθάνιο (CH₄).

Ανακύκλωση: ονομάζεται οποιαδήποτε εργασία ανάκτησης με την οποία τα απόβλητα μετατρέπονται εκ νέου σε προϊόντα, υλικά ή ουσίες, που προορίζονται είτε να εξυπηρετήσουν και πάλι τον αρχικό τους σκοπό είτε άλλους σκοπούς. Περιλαμβάνει την επανεπεξεργασία οργανικών υλικών, αλλά όχι την ανάκτηση ενέργειας, και την επανεπεξεργασία υλικών που πρόκειται να χρησιμοποιηθούν ως καύσιμα ή σε εργασίες επίκωψσης (Οδηγία 2008/98/ΕΚ).

Ανάλυση PEST (political economic, social and technological analysis): είναι το εργαλείο με το οποίο εξετάζεται το πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και τεχνολογικό περιβάλλον στο οποίο κινείται ή πρόκειται να κινηθεί μια επιχείρηση. Βάσει αυτής προσδιορίζεται η μακροπρόθεσμη στρατηγική της.

Ανάλυση του Κύκλου Ζωής (AKZ): είναι η μέθοδος για την αξιολόγηση των περιβαλλοντικών πτυχών και πιθανών περιβαλλοντικών κινδύνων που σχετίζονται με ολόκληρο τον κύκλο ζωής κάποιου προϊόντος ή υπηρεσίας. Η αντίληψη του κύκλου ζωής συνίσταται στο ότι ελαχιστοποιούμε τον περιβαλλοντικό αντίκτυπο ενός προϊόντος καθ' όλο τον κύκλο ζωής του, λαμβάνοντας υπόψη την εξόρυξη πόρων, την παραγωγή, τη χρήση, την επαναχρησιμοποίηση, τη μεταφορά, την ανακύκλωση και την τελική διάθεση των αποβλήτων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή).

Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ): Οι μη ορυκτές ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όπως η αιολική ενέργεια, η ηλιακή ενέργεια, η ενέργεια κυμάτων, η παλιρροϊκή ενέργεια, η βιομάζα, τα αέρια που εκλύονται από χώρους υγειονομικής ταφής και από εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού, το βιοαέριο, η γεωθερμική ενέργεια και η υδραυλική

ενέργεια που αξιοποιείται από υδροηλεκτρικούς σταθμούς (Νόμος 3468/2006). Οι ΑΠΕ είτε είναι πρακτικά ανεξάντλητες (π.χ. ηλιακή ενέργεια) είτε μπορούν να ανανεώνονται συνεχώς (π.χ. βιομάζα), σε αντίθεση με την εκμετάλλευση των ορυκτών καυσίμων (πετρέλαιο, φυσικό αέριο, λιγνίτης), η οποία κάποια στιγμή στο μέλλον θα οδηγήσει σε πλήρη εξάντληση όλων των αποθεμάτων του πλανήτη.

Αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»: Η έννοια αυτή έγινε αποδεκτή στο διεθνές δίκαιο με τη Διακήρυξη του Ρίο για το περιβάλλον και την ανάπτυξη (Διάσκεψη της Γης, 1992). Η 16η αρχή της διακήρυξης αναφέρει ότι «οι εθνικές αρχές πρέπει να καταβάλουν κάθε δυνατή προσπάθεια για να προωθήσουν την εσωτερίκευση του περιβαλλοντικού κόστους και τη χρήση οικονομικών εργαλείων, λαμβάνοντας υπόψη την προσέγγιση ότι αυτός που ρυπαίνει θα πρέπει να αναλαμβάνει το κόστος της ρύπανσης που προκαλεί, λαμβάνοντας υπόψη το δημόσιο συμφέρον». Στην Ευρωπαϊκή Ένωση η αρχή αυτή υιοθετήθηκε με την Οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη (Οδηγία 2004/35/EK), σύμφωνα με την οποία κάθε φορέας εκμετάλλευσης που προκαλεί περιβαλλοντική ζημιά είναι καταρχήν υπεύθυνος για τη λήψη των απαραίτητων μέτρων πρόληψης και αποκατάστασης της ζημιάς. Επίσης, είναι υπεύθυνος για την κάλυψη των δαπανών των δράσεων πρόληψης και αποκατάστασης σε προκληθείσες ή επικείμενες περιβαλλοντικές ζημιές. Από την 1η Μαΐου του 2010 θα ισχύει το καθεστώς υποχρεωτικής υπαγωγής σε σύστημα χρηματοοικονομικής ασφάλειας και εγγυήσεων ανά κλάδο επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Αρχή «Σκέψου πρώτα σε Μικρή Κλίμακα» (“Think Small First”): Είναι η αρχή σύμφωνα με την οποία οι εθνικές και κοινοτικές πολιτικές πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τα συμφέροντα των ΜΜΕ, προκειμένου να αξιοποιείται το πλήρες δυναμικό τους. Η προσέγγιση αυτή δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜΜΕ στη χρηματοδότηση, καθώς και στη δημιουργία του κατάλληλου νομικού και επιχειρηματικού περιβάλλοντος που θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητά τους.

Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη (ΕΚΕ): Είναι η έννοια σύμφωνα με την οποία οι επιχειρήσεις ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικούς και περιβαλλοντικούς προβληματισμούς στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές με τους μετόχους τους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2002).

Κλιματική αλλαγή: Η μεταβολή του παγκόσμιου κλίματος και ειδικότερα οι μεταβολές των μετεωρολογικών συνθηκών που εκτείνονται σε μεγάλη χρονική κλίμακα. Οι κλιματικές αλλαγές μπορεί να οφείλονται σε φυσικές διαδικασίες (αλλαγή της κλίσης του άξονα της γης, εκρήξεις ηφαιστειών κλπ.) ή σε ανθρωπογενείς παράγοντες (καύση ορυκτών καυσίμων, παραγωγή τσιμέντου κλπ.).

Οικο-καινοτομία ή Οικολογική Καινοτομία (eco-innovation): κάθε μορφή καινοτομίας που αποσκοπεί στη βελτίωση της προστασίας του περιβάλλοντος. Η οικολογική καινοτο-

μία συμπεριλαμβάνει νέες διαδικασίες παραγωγής, νέες τεχνολογίες, νέα προϊόντα ή υπηρεσίες, η χρήση των οποίων αναμένεται να μειώσει τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και να συνεισφέρει στην αειφόρο ανάπτυξη.

Οικολογικό Αποτύπωμα: Η έννοια «οικολογικό αποτύπωμα» αναφέρεται στην έκταση παραγωγικής γης, πόσιμο νερό και θάλασσας που είναι απαραίτητα για την κάλυψη των καθημερινών αναγκών σε ενέργεια και νερό, συνυπολογίζοντας τις εκπομπές ρύπων και την έκταση που χρειάζεται για την απόθεση των απορριμμάτων. Με τον όρο «οικολογικό αποτύπωμα» εκφράζεται ο βαθμός στον οποίο το ανθρώπινο είδος καταναλώνει τους πόρους της Γης σε εκτάρια παραγωγικής γης. Για να επιτευχθεί ισορροπία ανάμεσα στην παραγωγική ικανότητα του πλανήτη και τις απαιτήσεις των κατοίκων του, το οικολογικό αποτύπωμα για κάθε άνθρωπο που ζει πάνω στη γη δεν θα πρέπει να ξεπερνά τα 18 στρέμματα γης (συνολική έκταση γης προς συνολικό πληθυσμό), γεγονός που συμβαίνει μόνο σε ελάχιστες, εξαιρετικά φτωχές χώρες, κυρίως της Αφρικής και της Ασίας. Σε παγκόσμιο επίπεδο, το μέσο οικολογικό αποτύπωμα είναι σήμερα 22 στρέμματα γης κατά κεφαλήν.

Οικονομική Αποδοτικότητα (Value for Money): Μετρά κατά πόσον η σχέση κόστους-οφέλους για την παραγωγή ενός προϊόντος ή υπηρεσίας είναι η πλέον συμφέρουσα οικονομικά ή όχι. Όταν ένα παραγόμενο προϊόν ή μια υπηρεσία εμφανίζει υψηλή οικονομική αποδοτικότητα τότε τα οφέλη ξεπερνούν τις εμφανείς πρόσθετες δαπάνες και τους κινδύνους που αναλαμβάνονται για να παραχθεί.

Ολοκληρωμένη Πολιτική Προϊόντος (ΟΠΠ): Μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, προσαρμοσμένη στις επιχειρήσεις, σύμφωνα με την οποία οι επιχειρήσεις πρέπει να σχεδιάζουν τα προϊόντα τους λαμβάνοντας υπόψη τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις κατά το συνολικό κύκλο ζωής τους, από την παραγωγή μέχρι την τελική διάθεση.

Περιβαλλοντική Αποδοτικότητα (Οικολογική Αποδοτικότητα ή Οικο-αποδοτικότητα): Ο βαθμός που κάποια προϊόντα ή/και υπηρεσίες, ενώ ικανοποιούν τις λειτουργικές ανάγκες των πελατών/καταναλωτών, παράλληλα σέβονται και το περιβάλλον με το να έχουν μειωμένη συνολική περιβαλλοντική επίπτωση και αυξημένη κοινωνική επιχειρηματικότητα σε σχέση με ομοειδή προϊόντα και υπηρεσίες των ανταγωνιστών τους. Με άλλα λόγια, όταν μια επιχείρηση εμφανίζει υψηλή οικο-αποδοτικότητα σημαίνει ότι οι υπηρεσίες, τα προϊόντα καθώς και οι άλλες μεταποιητικές διαδικασίες που πραγματοποιεί καταναλώνουν πολύ λιγότερες πρώτες ύλες και ενέργεια συγκριτικά με αντίστοιχα της κατηγορίας τους.

Περιβαλλοντική έκθεση: είναι η περιοδική έκδοση (συνήθως ετήσιο περιοδικό) με πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο ένας οργανισμός αντιμετωπίζει τα περιβαλλοντικά ζητήματα που τον αφορούν. Μία ολοκληρωμένη περιβαλλοντική έκθεση θα πρέπει να

περιλαμβάνει την περιβαλλοντική πολιτική του οργανισμού, τις επιδόσεις του σε σημαντικά περιβαλλοντικά προβλήματα και τη δέσμευσή του για επίλυσή τους. Μπορεί, επίσης, να περιλαμβάνει και μελλοντικούς στόχους προς επίτευξη για την προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος.

Περιβαλλοντική Ζημία: Είναι η οποιαδήποτε μετρήσιμη δυσμενής μεταβολή φυσικού πόρου ή η μετρήσιμη υποβάθμιση υπηρεσίας συνδεδεμένης με φυσικό πόρο, που μπορεί να επέλθει άμεσα ή έμμεσα στα προστατευόμενα είδη, τους φυσικούς οικοτόπους, τα ύδατα, τον αέρα και το έδαφος.

Πράσινοι Καταναλωτές: Πολίτες κοινωνικά ενεργοί και ευαισθητοποιημένοι σε θέματα προστασίας του περιβάλλοντος που επιλέγουν να χρησιμοποιήσουν φιλικά προς το περιβάλλον ή αλλιώς «πράσινα» προϊόντα.

Πράσινη Οικονομία: Η πράσινη οικονομία είναι ένα αναπτυξιακό μοντέλο το οποίο αναγνωρίζει τη διασύνδεση της οικονομίας και της παραγωγής με τα φυσικά οικοσυστήματα και στοχεύει στην αποσύνδεση (decoupling) της μεγέθυνσης της οικονομίας από την καταστροφή του περιβάλλοντος. Η πράσινη οικονομία έχει συνδεθεί κυρίως με τις επιπτώσεις που προκαλεί η οικονομία στην κλιματική αλλαγή και την υπερθέρμανση του πλανήτη. Στις 22 Οκτωβρίου 2008 η UNEP (United Nations Environmental Program) ανακοίνωσε την «παγκόσμια πράσινη συμφωνία» με την οποία καλεί τα κράτη να υποστηρίξουν το μετασχηματισμό των οικονομιών τους με περισσότερες «πράσινες επενδύσεις».

Πράσινο Προϊόν: Είναι ένα προϊόν που προκύπτει από την ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντος.

Πρωτόκολλο του Κυότο: Η διεθνής συμφωνία που υπεγράφη στο Κυότο της Ιαπωνίας το 1997 και προβλέπει την ποσοτική μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τις ανεπτυγμένες χώρες κατά την περίοδο 2008 - 2012. Με μετέπειτα αποφάσεις της Ε.Ε. καθορίστηκε ότι για την περίοδο αυτή η Ελλάδα έχει την υποχρέωση να μην αυξήσει τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου περισσότερο από 25% σε σχέση με τις εκπομπές του 1990.

Πηγές

► Στο διαδίκτυο

Μικρομεσαίες επιχειρήσεις και πράσινη επιχειρηματικότητα

Envirohelp

(<http://www.aegean.gr/environment/eda/Envirohelp/greece/index.html>)

Ιστοχώρος που έχει αναπτυχθεί από το Πανεπιστήμιο Αιγαίου και στοχεύει στην πληροφόρηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων σε περιβαλλοντικά ζητήματα. Περιλαμβάνει βέλτιστες πρακτικές και συμβουλές για την εξοικονόμηση νερού και ενέργειας, τη μείωση παραγωγής αποβλήτων κλπ.

European Business Award for the Environment

(http://ec.europa.eu/environment/awards/index_en.htm)

Green Dreams - Πράσινη Επιχειρηματικότητα

(http://www.alba.edu.gr/sites/greendreams/Pages/default_gr.aspx)

Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Πολιτική για το Περιβάλλον

(<http://ec.europa.eu/environment/life/index.htm>)

Ιστοχώρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με πληροφορίες για την πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης στους τομείς: Αέρας, Βιοτεχνολογία, Χημικά προϊόντα, Πολιτική Προστασία και Περιβαλλοντικά Ατυχήματα, Αλλαγή του Κλίματος, Περιβαλλοντική Οικονομία, Υγεία, Βιομηχανία και τεχνολογίες, Διεθνή θέματα, Χρήση γης, Φύση και Βιοποικιλότητα, Θόρυβος, Έδαφος, Αειφόρος Ανάπτυξη, Απόβλητα, Ύδατα.

Enterprise Europe Network

(http://www.enterprise-europe-network.ec.europa.eu/index_en.htm)

Ιστοχώρος με πληροφορίες σχετικά με τις πολιτικές, τα προγράμματα και τη νομοθεσία της Ε.Ε για τις ΜΜΕ.

Ελληνικό Δίκτυο για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

(http://www.csrhellas.org/csr_last2/portal/portal.php)

Ιστοχώρος σχετικά με την προώθηση της έννοιας της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης.

Ελληνικοί Σύνδεσμοι Νέων Επιχειρηματιών (ΕΣΥΝΕ Ομοσπονδία)

(<http://www.esyne.gr/>)

Ιστοχώρος που περιέχει πληροφορίες για την συμμετοχή και παρέμβαση των νέων επιχειρηματιών στο σύγχρονο επιχειρηματικό πλαίσιο.

Η Ευρώπη σου - Επιχειρήσεις

(<http://europa.eu/youreurope/business>)

η νέα διαδικτυακή πύλη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις που ενδιαφέρονται να αναπτύξουν επιχειρηματική δραστηριότητα στην Ε.Ε.

Οι ΜΜΕ και το Περιβάλλον

(http://ec.europa.eu/environment/sme/index_en.htm)

Δικτυακός τόπος με πληροφορίες σχετικά με το πώς οι ΜΜΕ μπορούν να στραφούν σε περιβαλλοντικά αειφόρες δραστηριότητες, καθώς και στοιχεία για τη βασική περιβαλλοντική νομοθεσία, ειδικές εκδόσεις, μελέτες κ.ά.

SME Techweb

(http://ec.europa.eu/research/sme-techweb/index_en.cfm#)

Πληροφορίες και πόροι για τεχνολογικές ΜΜΕ που επιθυμούν να υποβάλουν αίτηση στο πλαίσιο του 7ου Ερευνητικού Προγράμματος Πλαισίου για την Έρευνα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη.

Ενέργεια και κλιματικές αλλαγές

UNFCCC

(<http://unfccc.int/2860.php>)

Ο ιστοχώρος της Ειδικής Γραμματείας του ΟΗΕ για την εφαρμογή της Σύμβασης πλαισίου για τις κλιματικές αλλαγές. Αναφορές, νέα και στατιστικά στοιχεία που αφορούν τις κλιματικές αλλαγές, τις δράσεις αντιμετώπισής τους και τις διεθνείς διαπραγματεύσεις.

Ευρωπαϊκή Ένωση

(http://europa.eu/pol/ener/index_el.htm)

Το τμήμα του ιστοχώρου της Ε.Ε. που είναι αφιερωμένο στην ενεργειακή πολιτική της Ε.Ε. Περιλαμβάνει αναφορές, νέα, στατιστικά στοιχεία, αποφάσεις της Ε.Ε. και συνδέσμους προς άλλες σχετικές σελίδες της Ε.Ε.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

(http://ec.europa.eu/environment/climat/home_en.htm)

Ιστοχώρος της Δ/σης Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αφιερωμένος στις κλιματικές αλλαγές. Πληροφορίες αναφοράς για τις κλιματικές αλλαγές, οι δράσεις και η νομοθεσία της Ε.Ε.

Υπουργείο Ανάπτυξης, Εθνικό Πληροφοριακό Σύστημα για την Ενέργεια

(<http://195.251.42.2/cgi-bin/nisehist.sh>)

Ιστοχώρος του ΥΠΑΝ που περιέχει τα εθνικά ενεργειακά ισοζύγια, θέματα νομοθεσίας, στατιστικά στοιχεία, ενεργειακούς χάρτες κλπ.

ΚΑΠΕ

(http://www.cres.gr/kape/index_gr.htm)

Στον ιστοχώρο του Κέντρου Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας δίνονται νέα, αναφορές και πολλές χρήσιμες συμβουλές για θέματα ΑΠΕ, εξοικονόμησης ενέργειας σε κτίρια, ενεργειακής αποτελεσματικότητας κλπ.

ΥΠΕΧΩΔΕ

(<http://www.minenv.gr/4/41/g4107.html>)

Ιστοσελίδες του ΥΠΕΧΩΔΕ με αναφορές στις κλιματικές αλλαγές. Περιέχει τις εθνικές αναφορές της Ελλάδας προς τον ΟΗΕ, τη σχετική ελληνική νομοθεσία και παρουσιάσεις από ημερίδες.

Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας

(www.rae.gr)

Ο ιστοχώρος της ΡΑΕ η οποία είναι η ανεξάρτητη διοικητική αρχή με την ευθύνη ελέγχου και γνωμοδότησης επί των αιτήσεων εγκατάστασης μονάδων παραγωγής ενέργειας.

ΔΕΗ

(<http://www.dei.gr>)

Στο διαδικτυακό χώρο της ΔΕΗ μπορείτε να βρείτε χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με την ορθολογική χρήση και την εξοικονόμηση ενέργειας σε επιχειρήσεις. Μπορείτε επίσης να βρείτε αναλυτικά τα ισχύοντα τιμολόγια.

Energia.gr

(www.energia.gr)

Ελληνικός κόμβος για την ενέργεια με χρήσιμα νέα, άρθρα, τιμές ενεργειακών προϊόντων και συνδέσεις με εταιρείες παροχής ενεργειακών υπηρεσιών και προϊόντων.

PointCarbon

(www.pointcarbon.com)

Ο γνωστότερος διεθνής διαδικτυακός κόμβος με νέα και αναφορές για τις κλιματικές αλλαγές και την ενέργεια, που αφορούν κυρίως επιχειρήσεις.

Carbon Trust

(<http://www.carbontrust.co.uk>)

Ιστοσελίδα με χρήσιμες συμβουλές και οδηγίες προς τις επιχειρήσεις που επιθυμούν να μειώσουν την ενεργειακή τους κατανάλωση, καθώς και να υπολογίζουν και να περιορίσουν το οικολογικό τους αποτύπωμα. Περιέχει σχετικούς οδηγούς, έρευνες, παραδείγματα κτλ.

Wikipedia

(http://en.wikipedia.org/wiki/Energy_conservation)

Το θέμα της εξοικονόμησης ενέργειας στη διαδικτυακή εγκυκλοπαίδεια Wikipedia. Ανά-

λυση και σύνδεσμοι σε διεθνείς οργανισμούς και ιστοσελίδες με πρακτικές συμβουλές για εξοικονόμηση ενέργειας.

Απόβλητα

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

(<http://ec.europa.eu/environment/waste/index.htm>)

Ο ιστοχώρος της Διεύθυνσης Περιβάλλοντος της Ε.Ε. με πληροφορίες για απόβλητα. Αναφορές στις πολιτικές και τις πρωτοβουλίες διαχείρισης αποβλήτων στην Ε.Ε., ευρωπαϊκή νομοθεσία, οικονομικά κίνητρα, παραδείγματα εφαρμογής κλπ.

ΕΕΔΣΑ

(<http://www.eedsa.gr/>)

Ιστοχώρος της Ελληνικής Εταιρείας Διαχείρισης Στερεών Αποβλήτων. Πληροφορίες και άρθρα που αφορούν τη διαχείριση αποβλήτων, τα εναλλακτικά συστήματα διαχείρισης ειδικών ρευμάτων αποβλήτων, ισχύουσα νομοθεσία κλπ.

Οικολογική Εταιρεία Ανακύκλωσης

(<http://ecorec.gr/>)

Αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία που ασχολείται με θέματα μείωσης, επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης και εν γένει βιώσιμης διαχείρισης των στερεών και άλλων αποβλήτων.

ISWA

(<http://www.iswa.org/>)

Ο διεθνής σύνδεσμος για τα στερεά απόβλητα είναι μια μη κερδοσκοπική εταιρεία με παγκόσμια εμβέλεια που ασχολείται με θέματα διαχείρισης στερεών αποβλήτων. Ο ιστοχώρος της περιλαμβάνει πολλές πληροφορίες για επιμέρους ρεύματα αποβλήτων και μεθόδους διαχείρισης που ακολουθούνται σε διάφορες χώρες.

Ανακύκλωση συσκευών Α.Ε.

(<http://www.electrocycle.gr/new/>)

Αδειοδοτημένη εταιρεία ανακύκλωσης ηλεκτρικών και ηλεκτρονικών συσκευών.

ΑΦΗΣ

(<http://www.afis.gr/>)

Αδειοδοτημένη εταιρεία ανακύκλωσης μπαταριών.

ΕΕΑΑ

(<http://www.herrco.gr/>)

Η ελληνική εταιρεία αξιοποίησης και ανακύκλωσης λειτουργεί το μεγαλύτερο πρόγραμμα ανακύκλωσης υλικών συσκευασίας στην Ελλάδα (μπλε κάδοι).

ΕΛΤΕΠΕ

(<http://www.eltepe.gr/>)

Αδειοδοτημένη εταιρεία συλλογής και ανακύκλωσης χρησιμοποιημένων ορυκτελαίων.

ΣΥΔΕΣΥΣ

(<http://www.sydesys.gr/>)

Αδειοδοτημένη εταιρεία ανακύκλωσης συσσωρευτών.

ΕΔΟΕ

(<http://www.edoe.gr/>)

Αδειοδοτημένη εταιρεία ανακύκλωσης οχημάτων.

Διαχείριση και εξοικονόμηση νερού**Πρωτοβουλία watersave**

(<http://www.watersave.gr/>)

Ιστοχώρος που δημιουργήθηκε με πρωτοβουλία της ALPHA BANK και του Δικτύου Μεσόγειος SOS και παρέχει πληροφορίες για εξοικονόμηση νερού, αναφορές στα προβλήματα διαχείρισης των υδάτινων πόρων και ένα πλήρες εκπαιδευτικό πακέτο για παιδιά.

ΣΚΑΪ

(<http://www.skai.gr/nero/sign.php>)

Πρωτοβουλία του ραδιοφωνικού σταθμού για μια εθελοντική δέσμευση για την εξοικονόμηση νερού.

ΥΔΡΟοικονομία

(<http://www.hydromedia.gr/default.asp>)

Περιοδικό για τη διαχείριση των υδάτινων πόρων.

Πράσινες προμήθειες

Οργανισμοί πιστοποίησης βιολογικών προϊόντων: Στις ιστοσελίδες τους μπορείτε να βρείτε μητρώα ελλήνων παραγωγών και επιχειρήσεων που διαθέτουν βιολογικά αγροτικά προϊόντα

ΔΗΩ Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων

(www.dionet.gr).

Ινστιτούτο Ελέγχου Βιολογικών Προϊόντων Α.Ε. ΒΙΟΕΛΛΑΣ

(www.bio-hellas.gr).

Διαδρομές Ποιότητας Α.Ε.- QWays

(www.qways.gr).

a Cert A.E

(www.a-cert.org).

Οργανισμός Ελέγχου και Πιστοποίησης Βιολογικών Προϊόντων IRIS

(<http://www.irisbio.gr>).

Έλεγχος -Πιστοποίηση Προϊόντων Βιολογικής Γεωργίας GREEN CONTROL

(www.greencontrol.gr).

PEFC Council

(www.pefc.org)

Η σελίδα περιέχει πληροφορίες για την αειφορική διαχείριση δασών και τα προερχόμενα από αυτά προϊόντα.

Μεταφορές και εφοδιαστική αλυσίδα**Σύλλογος Ελλήνων Συγκοινωνιολόγων**

(<http://www.ses.gr/>)

Στο ενημερωτικό δελτίο του ΣΕΣ που διατίθεται Online δίνονται πληροφορίες και άρθρα για τις περιβαλλοντικές μεταφορές.

Υπουργείο Μεταφορών & Επικοινωνιών

(<http://www.ecodriving.gr/>)

Ιστοχώρος αφιερωμένος στην περιβαλλοντική οδήγηση με χρήσιμες συμβουλές και νέα.

Ecomobility

(<http://www.ecomobility.gr/greek/index.php>)

Ελληνική Μη Κυβερνητική Οργάνωση για την προώθηση των περιβαλλοντικών μετακινήσεων.

GreenLogistics

(<http://www.greenlogistics.org/PageView.aspx?id=97>)

Ιστοχώρος με πληροφορίες που αφορούν την «πράσινη» εφοδιαστική αλυσίδα. Περιλαμβάνει ενδιαφέρουσες παρουσιάσεις από διεθνή συνέδρια και παραδείγματα.

Περιβαλλοντική διαχείριση**ΕΣΥΔ**

(www.esyd.gr)

Στον ιστοχώρο του Εθνικού Συμβουλίου Διαπίστευσης (ΕΣΥΔ) δημοσιεύονται πληροφορίες για θέματα διαπίστευσης καθώς και ο πλήρης κατάλογος των φορέων που μπορούν να πιστοποιήσουν μια εταιρεία κατά EN ISO 14001.

EMAS

(http://ec.europa.eu/environment/emas/index_en.htm)

Ο επίσημος ιστοχώρος της Ε.Ε. για το Σύστημα Οικολογικής Διαχείρισης και Ελέγχου (EMAS). Περιλαμβάνει νέα, κείμενα, παραδείγματα επιχειρήσεων και εργαλεία.

ΥΠΕΧΩΔΕ

(<http://www.minenv.gr/emas/index.html>)

Οι ιστοσελίδες του ΥΠΕΧΩΔΕ για την εφαρμογή του EMAS στην Ελλάδα. Περιλαμβάνει το μητρώο των ελληνικών πιστοποιημένων επιχειρήσεων.

Δίκτυο ΕΚΕ

(<http://www.csrhellas.org/>)

Ο ιστοχώρος του ελληνικού δικτύου εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Στις σελίδες του δημοσιεύονται πληροφορίες και νέα που αφορούν την ΕΚΕ, καθώς και οδηγί καλών πρακτικών για μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

Ecolabel

(http://ec.europa.eu/environment/ecolabel/index_en.htm)

Ιστοχώρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αφιερωμένος στο Κοινοτικό Σύστημα Απονομής Οικολογικού Σήματος Ecolabel.

Οικολογικά Σήματα

(<http://www.eco-label.com/greek/>).

Κύκλος ζωής των προϊόντων

(<http://lct.jrc.ec.europa.eu/>)

Ιστοχώρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με πληροφορίες γύρω από τη νομοθεσία, τους δείκτες, έρευνες που έχουν πραγματοποιηθεί σε σχέση με τον κύκλο ζωής των προϊόντων.

Περιβαλλοντική διαχείριση / Τουρισμός

Αγροτουριστική Α.Ε.

(www.agrotour.gr)

Στην ενότητα «Πιστοποίηση» μπορεί να βρει κανείς πληροφορίες για το Σήμα Ποιότητας Αγροτουρισμού.

GREEN GLOBE

(<http://www.greenglobe.org>)

Πρόγραμμα πιστοποίησης για τη βιομηχανία τουρισμού.

Tour Operators Initiative for Sustainable Development

(<http://www.world-tourism.org/tour/>)

Πηγές χρηματοδότησης

Έβδομο Πρόγραμμα Πλαίσιο για την Έρευνα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη 2007-2013 (ΠΠ7)

(<http://cordis.europa.eu/fp7/>)

Ιστοχώρος αφιερωμένος στην ανάλυση των 4 επιμέρους προγραμμάτων του ΠΠ7.

ΕΠΑΝ II

(<http://epan2.antagonistikotita.gr/greek/>)

Ιστοχώρος με πληροφορίες γύρω από το ΕΠ Ανταγωνιστικότητα - Επιχειρηματικότητα 2007-2013.

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» 2007-2013

(<http://www.prosonolotaxos.gr/default.asp?pid=23&lang=1>)

Ιστοχώρος αφιερωμένος στους άξονες δράσης και στα υποπρογράμματα του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού».

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΕΠΠΕΡΑΑ) 2007-2013

(www.espa.gr/Greek/Documents.aspx?docid=48,49,47)

Ιστοχώρος αφιερωμένος στους άξονες δράσης και στα προβλεπόμενα κονδύλια στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος.

ΕΣΠΑ

(<http://www.espa.gr>)

Ιστοχώρος με πληροφορίες σχετικά με τους σκοπούς, τις προτεραιότητες και τα επιμέρους Επιχειρησιακά Προγράμματα του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς 2007 - 2013.

Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων (ETE)

(<http://www.eif.europa.eu/index.htm>)

Ιστοχώρος του Ευρωπαϊκού Ταμείου Επενδύσεων.

Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης 2007-2013 (Ε.Τ.Π.Α.)

(<http://europa.eu/scadplus/leg/el/lvb/g24234.htm>)

Ιστοχώρος με πληροφορίες σε σχέση με τη διάρθρωση και τα κονδύλια που χορηγεί το ΕΤΠΑ.

LIFE +

(<http://ec.europa.eu/environment/life/news/futureoflife.htm>)

Ιστοχώρος που περιέχει πληροφορίες για το βασικό χρηματοδοτικό εργαλείο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναφορικά την υλοποίηση φιλοπεριβαλλοντικών πρωτοβουλιών Life +.

Marco Polo II 2001-2013

(http://ec.europa.eu/transport/marcopolo/home/home_en.htm)

Ιστοχώρος αφιερωμένος στο ευρωπαϊκό πρόγραμμα χρηματοδότησης στον τομέα των μεταφορών, Marco Polo II.

Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.)

(www.espa.gr/Greek/Documents.aspx?docid=48,57)

Ιστοχώρος αφιερωμένος στα 5 εθνικά Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (Π.Ε.Π.) για την προγραμματική περίοδο 2007 -2013.

Πρόγραμμα Δράσης για τις Περιβαλλοντικές Τεχνολογίες (ΕΤΑΡ)

(http://ec.europa.eu/environment/etap/index_en.html)

Ιστοχώρος που αναλύει τις πτυχές και τις προοπτικές του Προγράμματος Δράσης για τις Περιβαλλοντικές Τεχνολογίες, προτείνοντας σειρά δραστηριοτήτων στο πλαίσιο του Προγράμματος.

Πρόγραμμα Πλαίσιο για την Ανταγωνιστικότητα και την Καινοτομία (Π.Π.Α.Κ.)

(http://ec.europa.eu/cip/index_en.htm)

Ιστοχώρος αφιερωμένος στους άξονες δράσης και στα υποπρογράμματα του ΠΠΑΚ.

Πρωτοβουλία Jeremie

(http://ec.europa.eu/regional_policy/funds/2007/jjj/jeremie_en.htm)

Ιστοχώρος αφιερωμένος στο κοινοτικό οικονομικό Πρόγραμμα “Κοινοί Ευρωπαϊκοί Πόροι για τις Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις”.

Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (Τ.Ε.Μ.Π.Μ.Ε.)

(<http://www.tempme.gr/>)

Ιστοχώρος με πληροφορίες σχετικά με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία χορήγησης εγγύησης ή δανείου από το Τ.Ε.Μ.Π.Μ.Ε.

► Βιβλιογραφία και Αρθρογραφία

- Αναπτυξιακός Νόμος (3299/2004) περί “Κινήτρων των Ιδιωτικών Επενδύσεων για την Οικονομική Ανάπτυξη και την Περιφερειακή Σύγκλιση” (ΦΕΚ 261 / Τεύχος Α’ / 23-12-2004) όπως ισχύει.
- Andersson Ingvar, «Environmental Management Tools for SMEs: A Handbook», European Environment Agency Editions, March 1998.
- Aragon-Correa A.I., Hurtado-Torres N., Sharma S., Garc_ a-Morales V., « Environmental Strategy and Performance in Small Firms: A resource-based Perspective», Journal of Environmental Management, Vol. 86, 2008.
- Bianchi R., Noci G., «“Greening” SMEs’ Competitiveness», Small Business Economics, Vol. 11, 1998.
- Brown D., «It is good to be green», Strategic Outsourcing: An International Journal, Vol. 1 No. 1, 2008.
- Clemens B., «Economic incentives and small firms: Does it pay to be green?», Journal of Business Research , Vol. 59, 2006.
- COM(2008) 394 τελικό, «Προτεραιότητα στις μικρές επιχειρήσεις: Μια «Small Business Act» για την Ευρώπη» της 25ης Ιουνίου 2008.
- Drake F., Purvis M., Hunt J., « Meeting the Environmental Challenge: a Case of Win-Win or Lose-Win? A study of the UK Baking and Refrigeration Industries», Business Strategy and the Environment, Vol. 13, 2004.
- Δημαδάμα Ζ, «Αειφορία, Καινοτομία, Συμμετοχή και Οικονομική αποδοτικότητα: η εφαρμογή των Συστημάτων Περιβαλλοντικής Διαχείρισης», ΤΟΠΟΣ Επιθεώρηση Χωρικής Ανάπτυξης, Σχεδιασμού και Περιβάλλοντος, 22-23/2004.
- Έκθεση Α5-0347/2003, «Πράσινη Βίβλος για την Επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη (COM(2003) 27 - 2003/2161(INI))», Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 8ης Οκτωβρίου 2003.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, « Μικρές, Καθαρές και Ανταγωνιστικές: Πρόγραμμα Υποβοήθησης Περιβαλλοντικής Συμμόρφωσης για ΜΜΕ ECAP », Επίσημες Εκδόσεις των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, 2008.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Αγοράστε οικολογικά! Ένα εγχειρίδιο για τις δημόσιες συμβάσεις για περιβαλλοντικά θέματα», Επίσημες Εκδόσεις των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, 2005.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Βοηθώντας στη Δημιουργία μιας Επιχειρηματικής Κουλτούρας», Επίσημες Εκδόσεις των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βέλγιο, 2004.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Εισαγωγή στην Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη για Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις», Επίσημες Εκδόσεις των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, 2006.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Ευρωπαϊκός Χάρτης για τις Μικρές Επιχειρήσεις: Επιλογή Ορθών Πρακτικών 2008», Επίσημες Εκδόσεις των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, 2008.

- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υποστήριξη των ΜΜΕ: Επισκόπηση των κύριων ευκαιριών χρηματοδότησης που είναι διαθέσιμες για τις Ευρωπαϊκές ΜΜΕ», Επίσημες Εκδόσεις των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Βέλγιο, Νοέμβριος 2008.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Σκεφτόμαστε Πρώτα τις ΜΜΕ: Η Ευρώπη κάνει καλό στις ΜΜΕ, οι ΜΜΕ κάνουν καλό στην Ευρώπη», Επίσημες Εκδόσεις των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, 2007.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή, «Το Ευρωπαϊκό Οικολογικό Σήμα», Επίσημες Εκδόσεις των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, Λουξεμβούργο, 2006.
- European Commission, «SME definition: User guide and model declaration», Official Publications of the European Communities, Luxembourg, 2004.
- Ζήσης Ι., «Πράσινο Επιχειρείν», Εκδόσεις Πανελληνίου Δικτύου Οικολογικών Οργανώσεων, Αθήνα 2003.
- IP/09/369, Η πολιτική για τη συνοχή υποστηρίζει την «πράσινη οικονομία» για την ανάπτυξη και τις μόνιμες θέσεις απασχόλησης στην Ευρώπη, Βρυξέλλες, 9 Μαρτίου 2009.
- Masurel E., «Why SMEs Invest in Environmental Measures: Sustainability Evidence from Small and Medium-Sized Printing Firms», Business Strategy and the Environment, Vol. 16, 2007.
- REV 1 30/09/2008, «Competitive European Regions through Research and Innovation: Practical Guide to EU Funding Opportunities for Research and Innovation», European Commission, Brussels, 2008.
- Revell An., Stokes D, Chen H., Small Businesses and the Environment: Turning Over a New Leaf ?, Business Strategy and the Environment, Wiley InterScience Editions, 2009.
- 'Small Business: Don't waste money, go green'
<http://business.timesonline.co.uk/tol/business/article524986.ece> Ένα άρθρο της Sunday Times στο Ίντερνετ που περιγράφει τα οφέλη των συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης και πιστοποίησης με ISO 14001. Επίσης, παρουσιάζει και διάφορες μελέτες περιπτώσεων.
- Simpson M., Taylor N., Barker K., « Environmental Responsibility in SMEs: Does it Deliver Competitive Advantage?», Business Strategy and the Environment, Vol. 13, 2004.
- Smith M., «Eco-innovation and market transformation», The Journal of Sustainable Product Design, Vol. 1, 2001.
- Στεφάνου Κ., Κόδος Χ. (επιμέλεια), «Τυποποίηση - Πιστοποίηση - Οικολογική Σήμανση & Διεθνές Εμπόριο», Μελέτες Διεθνούς και Ευρωπαϊκού Οικονομικού Δικαίου, εκδόσεις Νομικής Βιβλιοθήκης, Αθήνα 2008.
- Τσακαρέστου Μπ, «Οι επιχειρήσεις επενδύουν στην αξία του πράσινου», Περιοδικό (Δε)κατα, Άνοιξη 2008.
- Υπουργείο Ανάπτυξης, «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα 2007 - 2013», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007.

- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007 - 2013, Αθήνα, Ιανουάριος 2007.
- Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών, Υπουργείο Ανάπτυξης, Άξονας προτεραιότητας 3 «Βελτίωση του Επιχειρηματικού Περιβάλλοντος» για την «Εγγύηση και Επιδότηση Επιτοκίου Δανείων Κεφαλαίου Κίνησης Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων»: Οδηγός Προγράμματος, Δεκέμβριος 2008.
- Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη 2007-2013», Αθήνα, Σεπτέμβριος 2007.
- Υπουργείου Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» 2007-2013, Αθήνα, Οκτώβριος 2007.
- Hemel C., Cramer J., «Barriers and stimuli for Ecodesign in SMEs», Journal of Cleaner Production, Vol.10, 2002.
- World Wide Fund for Nature , «EU Funding for Environment: A handbook for the 2007-13 Programming Period», Frankfurt am Main, April 2005.

Άλλες πηγές

- Έρευνα με τίτλο “Στάση καταναλωτικού κοινού απέναντι στο Green Marketing”, έρευνα 2008, εργαστήριο ALARM, Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών.
- Ομιλία Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών Γιώργου Αλογοσκούφη σε εκδήλωση για το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς 2007-2013, 16 Απριλίου 2008.
- Ομιλία Υπουργού ΠΕΧΩΔΕ Γιώργου Σουφλιά στη 1η Επιτροπή Παρακολούθησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη» (ΕΠΠΕΡΑΑ 2007-2013), Αθήνα, 1 Απριλίου 2008.
- Συνέντευξη Τύπου του Υπουργού Ανάπτυξης Κωστή Χατζηδάκη, «ΤΕΜΠΜΕ. Πρόγραμμα Εγγύησης Δανείων Κεφαλαίου Κίνησης Μικρών και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (Β΄ Φάση)», Αμφιθέατρο Υπουργείου Ανάπτυξης, 9 Απριλίου 2009.

Στοιχεία επικοινωνίας με αρμόδιους φορείς

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ & ΤΡΟΦΙΜΩΝ

<http://www.agrotikianaptixi.gr/>

Αναπτυξιακές εταιρίες/ομάδες τοπικής δράσης LEADER

http://www.leaderplus.gr/contact_otd.htm

Ε.Ο.Μ.Μ.Ε.Χ Α.Ε.

Ξενίας 16, 115 28, Αθήνα. Τηλ: 210 7491100

ΕΘΝΙΚΟ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΟ για τις ΜΜΕ

Ξενίας 16, 115 28 Αθήνα. Τηλ. 2107491230, Fax: 210 7491184

observatory@eommex.gr

www.eommex.gr, <http://observatory.eommex.gr>

ΤΟ ΕΡΓΟ ΕΙΝΑΙ ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΜΕΝΟ ΑΠΟ ΤΟ ΕΤΠΑ ΚΑΤΑ 80% ΚΑΙ ΑΠΟ ΕΘΝΙΚΟΥΣ ΠΟΡΟΥΣ ΚΑΤΑ 20%